
ЗАДУЖБИНА
„ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“

Уредник
СТАНИША ТУТЊЕВИЋ

ЗАДУЖБИНА „ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“ 1993–2013.

Приредила
МИРЈАНА СТАНИШИЋ

Задужбина „Десанка Максимовић“
Народна библиотека Србије
Београд
2013.

ДВАДЕСЕТ ГОДИНА РАДА ЗАДУЖБИНЕ „ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“

Истог дана, када је 11. фебруара 1993. године умрла Десанка Максимовић, одржана је сједница Владе Републике Србије на којој је одлучено да се њеној сахрани дâ државни карактер и да јој се одају све почасти које из тога произилазе. Истовремено, одлучено је да се оснује фонд посвећен Десанки Максимовић.

Опште расположење било је да се оснује задужбина посвећена Десанки Максимовић, али по тадашњем Закону о задужбинама, фондацијама и фондовима то није било могуће, па је пронађено рјешење да се оснује фондација која би и у имену и у даљем раду словила као задужбина под именом Десанке Максимовић. О начину како је даље спровођена одлука Владе свједочи проф. др Слободан Ж. Марковић, први председник Управног одбора, чије име је на неки начин постало заштитни знак Задужбине, јер је у дугом периоду био на њеном челу и засновао најважније видове и правце њене дјелатности: „На састанку код потпредседника Владе Србије Душана Михајловића, 24. фебруара 1993. (десет дана после сахране Десанке Максимовић), коме су присуствовали: потпредседник Скупштине Србије, Министар за културу, заменик Министра просвете, заменик Министра вера, управник Народне библиотеке Србије, проректор Универзитета у Београду, председник САНУ, председник Матице српске, потпредседник града Београда, председник СО Ваљево, председник Удружења књижевника Србије и још један број културних и научних радника, закључено је да се оснује Задужбина Десанка Максимовић. Оснивач Задужбине да буде Народна библиотека Србије, а саоснивачи: Министарство културе, Министарство просвете, Министарство за науку, Министарство вера, Универзитет у Београду, Српска академија наука и

уметности, Матица српска, СО Ваљево и град Београд, а да се, по одлуци, могу приклучити и други као саоснивачи и као чланови. Просторне, техничке и кадровске услове за рад Задужбине да обезбеди оснивач – Народна библиотека Србије, саоснивачи да учествују у раду и делу трошкова области које покривају: СО Ваљево да брине о гробу песникиње и Спомен-комплексу у Бранковини као и делу програма који се тамо одвијају; Министарство културе о програмима културе; Министарство просвете о програмима за ђаке и школу; Универзитет, САНУ и Матица српска о стручном и научном раду на изучавању стваралаштва Десанке Максимовић и критичком издању Целокупних дела, а остали да учествују у програмима из области које покривају“.

Коначно, задужбину, чије је „име и презиме“ при оснивању гласило *Фондација Још називом „Задужбина Десанка Максимовић“*, основала је Народна библиотека Србије одлуком свог Управног одбора од 19. марта 1993. године. Задужбина је, како у тој Одлуци стоји, основана „ради стварања услова за трајно очување и неговање успомене на Десанку Максимовић, највећег песника српског језика XX века“. Истог дана Управни одбор Библиотеке именовао је и Управни одбор Задужбине, у коме су били угледни културни радници и писци Србије, као и представници Скупштине општине Ваљево и родбине Десанке Максимовић. Тај чин Народне библиотеке Србије очито је био израз општег расположења и посљедица усмјеног договора, оствареног под покровitelјством Министарства културе Србије, јер је непосредно послије тога, 27. марта, Министарство донијело Решење којим се одобрава оснивање ове фондације. Након тога Управни одбор Задужбине доносио је 2. априла први Статут Задужбине, а Министарство је 15. априла Задужбини доставило потврду о извршеној регистрацији.

У свим овим актима је дефинисан положај Библиотеке као оснивача. У акту о оснивању Задужбине стоји да „почетна средства Задужбине износе 50.000.000 динара“, а „обезбеђује их Народна библиотека Србије“, која обавља и

„административно-техничке, финансијске и друге стручне послове за Задужбину“. То се потом преноси и у друга акта којима се регулише рад Задужбине. Та средства Библиотеци је дозвничило Министарство културе „као учешће Министарства културе у оснивању Фондације под називом „Задужбина Десанка Максимовић“ решењем на коме је датум 30. април 1993. године.

О општем расположењу и ентузијазму да се створе праве претпоставке за чување успомене на тек преминулу пјесникињу, свједочи и подatak да је Скупштина општине Ваљево, петнаест дана послије њене смрти, на својој сједници од 26. фебруара, одлучила да Министарству културе поднесе иницијативу да се установи пјесничка награда са именом Десанке Максимовић која би се нашла у природном слиједу догађаја и манифестација одржаних у њену част у Ваљеву. У вези с тим било је предвиђено оснивање и фондације Десанке Максимовић, о чему је Скупштина општине 13. маја упутила одговарајући предлог Министарству културе. У одговору Министарства писаном 27. маја скреће се пажња на „смисленост тог захтева“, јер постоји бојазан „да би се могло компромитовати деловање двеју истих институција под истим именом“. Истиче се да је Народна библиотека Србије најприродније мјесто за које треба везати овакву фондацију односно задужбину, и да се њено дјеловање неће уоквиривати само „у ту културну институцију или у Београд, већ је управо замишљено да се знатан део програма Задужбине, ако буде среће и материјалних могућности у временима која долазе, одвија у ширем зајачају Десанке Максимовић“. Зато се сматра да „није друштвено оправдано да две фондације под истим називом и са идентичним циљевима буду регистроване у Регистру фондација“, и „да Општина Ваљево треба да буде суоснивач већ основане фондације“.

У даљем раду Задужбине тако је и било, а у Статуту Задужбине који је тада већ био усвојен (24.04.1993), тај суоснивачки статус Ваљева био је на неки начин и пројектован: по начину управљања Задужбином Народна библиотека Србије и Ваљево су практично били издвојени од ос-

талих и сасвим изједначени, јер су унапред имали резервирано мјесто за свога представника у Управном одбору. У члану 14. Статута, наиме, прецизно стоји: „У Управни одбор именује се представник Народне библиотеке Србије и представник СО Ваљево“. Према томе Статуту статус суоснивача могла су имати „она правна и физичка лица која после оснивања Задужбине уплате средства у висини коју за сваку годину утврди Управни одбор“. То, dakле, подразумијева контунирану партиципацију у финансирању рада Задужбине сваке године. Почетни суоснивачки улог Ваљева уплаћен је 1994. године и износио је 5.000 нових динара. У наредним годинама нису редовно уплаћивана средства по основи суооснивачког статуса, али је Ваљево редовно сваке године финансијски помагало рад Задужбине. У том периоду, у мањем износу, суоснивачки улог уплатиле су и неке друге државне институције и радне организације, али је он имао једнократан карактер. У складу са Законом о задужбинама, фондацијама и фондовима из 1989. године, који је тада био на снази, Статутом није била предвиђена обавеза потписивања уговора о суоснивачком статусу и уписивања суоснивача у акт о регистрацији Задужбине. У поступку усклађивања рада Задужбине са новим Законом о задужбинама и фондацијама из 2011. године таква обавеза је унесена у нови Статут (17.10.2011), а статус оснивача Народне библиотеке Србије и статус суоснивача локалне самоуправе у Ваљеву још боље је истакнут бројем њихових представника у Управном одбору: „У Управни одбор именују се **најмање** по један члан из Народне библиотеке Србије и локалне самоуправе Ваљево“. У случају Ваљева то је и изведенено, јер у Управном одбору Задужбине оно тренутно има два представника. У практичном раду Задужбине од оснивања до данас позиција Ваљева у сваком погледу остала је иста, јер су програми Задужбине у великој мјери усмјерени према Ваљеву и Бранковини. Сада би тај статус додатно требало регулисати у складу са новим Законом и Статутом тиме што би био склопљен уговор о суоснивачком приступању Ваљева Задужбини и то пријавити Агенцији за привредне регистре.

Било је и других једнократних уплате на име суоснивачког улога (Министарство културе 3.250 н.д, Електроисток 500 н. д, итд), а као свој суоснивачки улог законски наследници, односно породица песникиње, уплатили су преко Ауторске агенције целокупан износ ауторских права на репринт издање прве збирке Д. Максимовић *Песме* из 1924. године (1.068,75 н.д). Родбина је од самог почетка учествовала у разговорима о оснивању Задужбине и у свим саставима Управног одбора имала по једног свог представника. Суоснивачки статус родбине, правних наследника Д. Максимовић, у пуној мјери и на прави начин дошао је до изражaja управо у овој, дадесетој години постојања Задужбине, када је породица заоставшина Д. Максимовић уступила Задужбини с циљем да се у оквиру Задужбине формира легат Десанке Максимовић, који би у стручном смислу био третиран и чуван у Народној библиотеци Србије као и други легати који се у њој налазе. Стварањем легата Десанке Максимовић при Задужбини породица је настојала да подржи рад Задужбине у наредном периоду и оснажи настојања да се поводом 20-годишњице смрти Д. Максимовић и 20-годишњице постојања Задужбине њен статус у сваком, а посебно у материјалном смилу, дугорочније дефинише и учврсти. Обједињавањем функција Задужбине и легата Десанке Максимовић на једном мјесту створени су услови за боље и потпуније остваривање циљева и Задужбине и легата. Тиме су, истовремено, створени услови да и суоснивачки статус породице Д. Максимовић у односу на Задужбину добије нови квалитет и трајни карактер, реализован уговором о приступању Задужбини, основан на поклону заоставшине, који би у складу са новим Законом о задужбинама и фондацијама био достављен Агенцији за привредне регистре ради уписа у акт о регистрацији Задужбине.

Тако је у дадесетој години свога постојања, Задужбина успјела да питање оснивача у суоснивача и суштински и формално-правно ријеши на најоптималнији начин: Народна библиотека Србије као оснивач, локална самоуправа у Ваљеву и породица Д. Максимовић, као регистровани су-

оснивачи, постали су три поуздана стуба на којима се утемељује даљи рад Задужбине.

У овом периоду коначно је ријешено и питање правног статуса и назива Задужбине. Процес усклађивања рада Задужбине са новим Законом о задужбинама и фондацијама из 2011. године искориштен је да се ријеши и то питање. На сједници Управног одбора од 17. октобра 2011. године усвојен је нови Статут Задужбине, усклађен са Законом о задужбинама и фондацијама, по коме је постојала могућност стварања задужбина које није било по ранијем Закону. Истовремено Статут је рационализован и прилагођен данашњим условима рада Задужбине. У складу са Законом уведена је функција управитеља Задужбине која до сада није постојала. На сједници Управног одбора од 25. јануара 2012. године за управитеља је именован проф. др Станиша Тутњевић, дотадашњи председник Управног одбора. Истовремено, Управни одбор Народне библиотеке Србије у фебруару 2012. године именовао је нови Управни одбор за чијег предсједника је изабарана Зорица Милинковић из Ваљева. Коначно, Решењем од 22. јуна 2012. године Задужбина је уписана у Регистар задужбина и фондација Агенције за привредне регистре под својим правним именом: *Задужбина „Десанка Максимовић“*.

Задужбина је основана у тешком и неизвјесном времену хиперинфлације, а двадесетогодишњицу постојања дочекала је у економској кризи широких размјера која утиче и на њен рад. Ипак, њени резултати у овом периоду у пуној мјери оправдавају њено оснивање и постојање. Сртна је околност што је оснивач Задужбине Народна библиотека Србије која јој омогућава основне претпоставке за рад у погледу смјештаја и вођења административно-финансијских послова. Истовремено, Библиотека као оснивач дјелимично учествује и у финансирању програма Задужбине. Извјесну, доста скромну, али сталну финансијску помоћ Задужбина је сваке године добијала и од локалне самоуправе из Ваљева. Већи дио средстава обезбеђиван је најчешће једнократним донацијама, које су више долазиле до изражaja у првим годинама рада, те учешћем на конкурсима које рас-

писују поједина министарства и власти града Београда. Највећи проблем у финансирању Задужбине је неизвијестност и несигурност због које није могуће стабилно планирање и остваривање њених задатака. Мада је било периода већег и мањег разумијевања, у целини гледано, положај Задужбине у Народној библиотеци Србије у двадесетогодишњем периоду њеног постојања може се сматрати задовољавајућим. С обзиром на то да је у пословима око оснивања Задужбине пресудну улогу имало Министарство културе, које је као свој суоснивачки улог уплатило 3.250 н.д, а које, истовремено, финансира и Библиотеку, настојања да се обезбиједи сигурно и стабилно финансирање Задужбине ишла су у правцу да се средства за основни, минимнални дио њене активности обезбеђују у оквиру обезбеђења средстава за Библиотеку путем Министарства културе. Истовремено, у оквиру суоснивачке улоге и статуса Ваљева један, унапријед познат, дио програма требало би да финансира локална самоуправа из Ваљева, при чему се, ни у случају Библиотеке, ни у случају Ваљева, не ради о неком великом повећавању средстава у односу на досадашње стање, него о сталном, системском и унапријед познатом виду обезбеђивања средстава за поједине активности Задужбине. Одлуком Управног одбора Библиотеке од 27. фебруара 2012. године, такав приступ финансирању Задужбине је подржан и он се у 2013. години већ и остварује.

У раду Задужбине кориштene су различите форме рада, али су се повремено уочљивије издвојили неки облици њене дјелатности који се контунуирано одвијају сваке године.

Иако се у акту о оснивању Задужбине не помиње установљавање награде са именом Десанке Максимовић, тај облик трајног његовања успомене на њу, предложен је, као што смо видјели, и прије оснивања Задужбине и подразумијевао се као један од њених приоритетних задатака. *Награда „Десанка Максимовић“* установљена је првих дана након њеног оснивања, а петнаестак дана послије тога на сједници Управног одбора усвојен је Статут Задужбине у коме је награда добила веома запажено мјесто међу оста-

лим активностима предвиђеним Статутом. Неколико мјесеци касније усвојена су и *Правила о додели Награде „Десанка Максимовић“*, чија је примјена званично почела 30. септембра 1993. године. *Награду „Десанка Максимовић“* до сада су добили најистакнутији српски пјесници: Љубомир Симовић (1994), Стеван Раичковић (1995), Миодраг Павловић (1996), Танасије Младеновић (1997), Матија Бећковић (1998), Милован Данојлић (1999), Бранислав Петровић (2000), Борислав Радовић (2001), Слободан Ракитић (2002), Радмила Лазић (2003), Милосав Тешић (2004), Новица Тадић (2005), Алекс Вукадиновић (2006), Слободан Зубановић (2007), Мирослав Максимовић (2008), Рајко Петров Ного (2009), Мирјана Стефановић (2010), Душко Новаковић (2011) и Владимир Копицл (2012). Награда се сваке године додјљује у Бранковини, у Десанкином завичајном амбијенту, где се, уз учешће школске омладине и грађана Ваљева, одвијају и друге активности у којима учествује Задужбина.

Паралелно са додјелом Награде у сарадњи са Народном библиотеком Србије покренута је и посебна едиција *Награда „Десанка Максимовић“* у којој се сваке године објављују збирке добитника награде по сопственом избору. Том едицијом успоставља се чврста линија аутопоетичке свијести најзначајнијих и најугледнијих представника српске поезије.

Награду прати манифестација *Десанкини мајски разговори*. У оквиру ове манифестације сваке године се организује округли сто посвећен поезији актуелног добитника Награде, а радови са округлог стола потом се штампају у посебним зборницима у којима се артикулише савремена критичка мисао о тим пјесницима. Осим тога повремено се организују и научне конференције посвећене дјелу Д. Максимовић. До сада је, у форми округлих столова или научних скупова, дјело Д. Максимовић освијетљено са разних аспеката. Радови са ових скупова објављени су у посебним зборницима: *Десанка Максимовић у свом књижевном времену*, *Дело Десанке Максимовић у шоковима српске и свећке књижевности*, *Рецеција дела Десанке Максимовић*, *Проза Десанке Максимовић*, *Родољубље у поезији Десанке*

Максимовић, Стваралаштво за децу Десанке Максимовић, Хришћанско и џајанско у поезији Десанке Максимовић, Збирка Тражим љомиловање, Традиционално и модерно у поезији Десанке Максимовић, Историја као инсайирација у делу Десанке Максимовић. Објављено је још неколико ауторских књига о дјелу Д. Максимовић. Захваљујући томе њено дјело је свестраније и квалитетније истражено него дјело већине српских пјесника XX вијека. Посљедњих година тежиште научног проучавања дјела Д. Максимовић пренесено је на приређивање критичког издања њених дјела о којима ће касније посебно бити говора.

Великим дијелом свога програма Задужбина је била окренута младим нараштајима који су с посебним ентузијазмом прихватали поруке и смисао поезије ове наше велике пјеснике. У Србији има двадесетак школа које носе име Д. Максимовић с којима је Задужбина настојала да одржи везу, као и с другим школама у Србији, стално настојећи да подстиче стваралаштво младих људи. У сарадњи са Матичном библиотеком „Љубомир Ненадовић“ из Ваљева организује се пјесничка манифестација *Михољско лејто* и посјета младих слависта из иностранства Бранковини који преко Међународног славистичког центра долазе у Србију да уче српски језик и књижевност и упознају се са српском културом. Задужбина, исто тако, подржава манифестацију *Поетски конкурс „Десанка Максимовић“* Ваљевске гимназије на којој се проглашава најбоља збирка поезије младих књижевних стваралаца за текућу годину.

Задужбина је, већ је наговијештено, остварила завидан обим издавачке дјелатности, тако да је до сада објавила седамдесетак књига које су се изравно или посредно односише на Д. Максимовић. Издања Задужбине у највећој мјери посредством размјене преко Народне библиотеке Србије шаљу се у библиотеке у свијету и Србији. Библиографија издања Задужбине, даје се у посебном одјељку ове књиге.

Посљедњих година, а посебно након изласка критичког издања *Целокућних дела Д. Максимовић*, Задужбина своју дјелатност све више оријентише и усмјерава на активност путем интернета. У сарадњи са Народном библио-

теком Србије откупљена су ауторска права за дигитално издање *Целокућних дела* која ће бити постављена на сајту Библиотеке и Задужбине. Истовремено, у то издање ће ући и дио заоставштине Д. Максимовић која је пописана у десетом тому, али због карактера и обимности те грађе није могла бити објављена у штампаном облику. Нажалост, сајт Задужбине још није доволјно развијен и то је један од приоритета којима се у двадесетој години постојања Задужбине мора посветити посебна пажња.

Проф. др *Станислава Тушићевић*,
управитељ Задужбине
„Десанка Максимовић“

**НАГРАДА „ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“
(1994–2012)**

*Спомен-статуја Десанке Максимовић,
рад уметника Александра Зарина*

Ово поглавље садржи образложение Жирија за доделу Награде „Десанка Максимовић“ од 1994–2012. године и беседе лауреата.

Напомињемо да документација није увек настала у истим околностима, нити је вођена и чувана на исти начин. У три случаја, за Слободана Ракитића, Алека Вукадиновића и Мирослава Максимовића, нису сачувана образложение Жирија за доделу Награде „Десанка Максимовић“. Такође, у документацији нема беседе лауреата Новице Тадића с обзиром на то да песник није прихватио Награду.

ЉУБОМИР СИМОВИЋ
Добитник Награде
„Десанка Максимовић“ (1994)

О ПОЕЗИЈИ ЉУБОМИРА СИМОВИЋА

Љубомир Симовић својом поезијом сублимише историјско, митско и ововремено искуство српскога народа. Завичајност и завичајни мотиви такође су карактеристични за Симовића, што његову поезију доводи у везу са песништвом Десанке Максимовић. Треба имати у виду сву сложеност Симовићеве лирике, њену антрополошку, психолошку, емоционалну, језичку, лексичку, тематско-мотивску основу. Симовићева поезија, како је књижевна критика већ приметила, не изражава само спољни свет, спољну стварност и спољне видике, већ и унутрашњу стварност људског бића. Само оно што постане унутрашња стварност од пресудне је важности за поезију.

Има у Симовићевој поезији и глади и ратовања, патњи и радовања, побеђених и победника, анђела и демона, небесника и подземних ала, али увек побеђује поезија и тзв. обични човек, сељак, ратник и патник. Песник чулног и елементарног, религијског али и руралног искуства, очигледног али и невидљивог, Симовић често мења тачку из које гледа свет, преображавајући ведљиво у невидљиво, чујно у нечујно, и обратно. Симовић спада у песнике који, на најбољи могући начин, успевају да синтетизују традиционрано и модерно искуство. Он је песник снажне фолклорне имагинације, историјске збиље и митске понорности. Његове песничке слике поседују значење архетипова. У том смислу, и народна поезија и народно предање представљају значајно песничко инспиративно језгро, и то је она суштинска спона која његово песништво доводи у близку везу са поезијом Десанке Максимовић.

Укрштањем фантастичког и реалног, профаног и религијског, историјског и савременог, Симовић је свом песничком делу обезбедио лирску сложеност, унутрашњу драматичност, вишезначност и актуалност. Колико се у својим песмама и драмама напајамо на изворима историјског и митског искуства толико и из ововременог. Као у каквом лирском контрапункту, у Симовићевој лирици налазе се трагично и хуморно, метафизичко и стварно, небеско и земаљско. Овом песнику су блиски и алегоријски, иронијски, саркастични, хуморни и сатирични облици песничког казивања, али само у оној мери у којој не нарушавају лирску природу његовог песништва.

Љубомир Симовић данас спада у најцењеније песничке потомке Десанке Максимовић.

Председник Жирија
Слободан Ракишић

19. април 1994.

БЕСЕДА ЉУБОМИРА СИМОВИЋА

Шта за мене значи признање које носи име Десанке Максимовић, најбоље ћу изразити ако кажем шта за мене значи њена поезија.

Песништво Десанке Максимовић нас изненађује и мноштвом тема и мотива, и неочекиваним третманом тих тема и мотива. Оно нас изненађује и огромношћу простора који обухвата, и који изражава, као и бројем оних којима се обраћа, и који му се одазивају. Поезија Десанке Максимовић испуњава цео наш живот. У младости, она нас је очаравала као лирски песник, чије срце, преплављено љубављу и радошћу, „расте, ко видик у лепе насмејане дане“, и који не зна да ли „сву вечер на пустом брегу“ стоји „човек или бор“. Она чује крик птице „које никад није било“, и пева своја заљубљеничка предосећања и опомене. У тешким годинама рата, њен лирски глас добија епске тонове и акценте. Она више не слуша птице које не постоје, него ослушајује топот ноћних коњаника и шапат гласника. Не пева више о својим девојачким предосећањима, него о сечи ваљевских кнезова и погибији крагујевачких ђака. Из ње проговарају Илија Бирчанин, Алекса Ненадовић и Стари Вујадин. Њена јунакиња више није суптилна песникиња која све осећа, него хајдук који може све да издржи. Певајући о страдању народа, Десанка Максимовић пева и своју веру у њега, у његову снагу, у његова права, и у његов језик. Она верује у земљу, и у све што земља даје. Не среће се тако често песник у чијој поезији има толико вере у све. Она ту веру исказује гласом који је вуковски, ковачки и говедарски изворан, непосредан и одлучан. И цео народ тај њен глас слуша и прихвата као глас свог аутентичног националног песника.

Славу националног песника Десанка Максимовић дефинитивно учвршћује књигом *Тражим йомиловање*, у којој чини нешто потпуно супротно оном што је уобичајено да национални песници раде: она не носи заставу, него шапуће молитву. Она не позива у борбу, и не тражи освету, него, у неочекиваној расправи с *Душановим Закоником*, тражи милост за кажњенике и грешнике, за несхваћене, промашене и несретне, за оклеветане и каменоване, за војнике и јеретике, за кудељнице и удовице. Чини се да цела поезија Десанке Максимовић светли од те сестринске љубави, која све мири, и од те материнске милости, која све прашта.

Тешко је наћи поезију у којој има толико благости, и толико светlostи, као што их има у поезији Десанке Максимовић. У њеним песмама се пале и гасе облаци, пале се и гасе ливаде и реке, пале се и гаџе свици, „даљине светле од звезда и ватара“. Женама које зором сеју брашно и месе хлебове, по коси се хватају, и светле, венчићи од брашна. У њеним песмама сија Бранковина, сија Колубара, сија чак и Тамнава, светле рађевачки виногради, светли родна година, усијава се и светли данце бакрача над ватром, светлуца сено, сија Стражилово, сија сутон на Скадарском језеру. Али у ту своју велику песничку мапу, у коју уписује све те земаљске и небеске светlostи, Десанка Максимовић у исто време уписује и мрачне вртаче, гробове и тамне вилајете, уписује првићења, фатаморгане, обмане, халуцинације и вртоглавице, уписује страхове, уписује слутње и сумње. Не среће се тако често песник код кога има толико сумње у све, и толико страха од свега. Зато што јој је толико потребно да дубоко верује, она целог живота дубоко сумња. Сумња у све: у Бога, и у човека. И плаши се свега: и Бога, и себе. Она која је песнички формулисала и изразила драму, страдања и осећања целог народа, у исто време изражава и једну изузетну индивидуалност, једну посебну и сложену личну судбину, један тамни свет о коме осим ње нема других сведока. Она исказује искуства која припадају само њој, и знања која само она зна. А она зна да „не зна дан шта ноћ кува“.

Десанка Максимовић је песник кога неретко доживљавамо као некога ко није живео с нама, у нашем веку и времену, него у неком од оних давних векова у којима се

постављају основе племена и језика. Она има ауторитет родоначелника. Она је песник кога сви читају и слушају, коме верују и кога воле. Она је песник кога сви следе, али с којим тешко да је ико ишао до оног краја до кога је она стизала, и до оног дна до кога се она спуштала. И у оне даљине у којима је она ишчезавала.

Десанку Максимовић није ни било лако следити. Она је свој дом подигла у оној магли у којој се налази граница између јесте и није, између јаве и сна, између живих и мртвих. Да обухвати све оно што је на обе стране те границе видела, и да изрази све оно што је осетила, знала, чула, сањала и слутила, Десанки Максимовић је био потреban цео српски језик. И она је говорила целим српским језиком. Из тог њеног целог српског језика ја најчешће, па и данас, чујем онај њен тамни глас који говори о нејасним и неизвесним везама и путевима, о страховима, слутњама и незнанјима. А од оног мноштва препуних руку, које Десанка Максимовић пружа према нама, чини ми се да ову награду примам из оне њене руке која је покушала да Грачаницу пренесе са Косова на Тару.

Десанка Максимовић је поживела доволно дugo да схвати да Грачаница ни на Тари не може бити безбедна. И доволно дugo да види како свуда око нас горе цркве свих вера; и како се обарају споменици Алексе Шантића, Иве Андрића, Бранка Ђорђића. И доволно дugo да схвати колику је истину казала када је написала стих: „Једино привид нису зле слутње“. (Не знам да ли бисмо ишта започињали, и да ли би и поезије и песника, и да ли би ичега било, ако бисмо на почетку знали оно што знамо на крају.)

То што и сам све чешће знам да, „једино привид нису зле слутње“, не значи да овај дан у Бранковини доживљавам као привид. Можда иза сваког зла, како нам је говорио Еурипид, „лирне лахор“. Можда на крају сваке несреће, као на крају сваке строфе оне познате Десанкине песме о змији, „сунце сија“.

Љубомир Симовић

Бранковина, 16. мај 1994.

СТЕВАН РАИЧКОВИЋ

Добитник Награде „Десанка Максимовић“ (1995)

ЧУЈНА ТИШИНА СТЕВАНА РАИЧКОВИЋА

Стеван Раичковић је најизразитији лирски потомак Десанке Максимовић. Нема песника у савременој српској поезији, како оној за децу тако и оној за одрасле, који је целином свога песничког дела од Раичковића блискији овој нашој славној песницињи. И тематско-мотивски и обликовно, поезија Десанке Максимовић и Стевана Раичковића из истог су лирског језгра.

Сваком новом књигом стихова Раичковић је, у ствари, трагао за савршеном и коначном песничком формом. И он спада у оне песнике који не воле да понављају једном већ савладан песнички облик. Сваки сонет у *Каменој усјаванци*, посматран понаособ, представља самосвојни лирски звук. Ни један од тих сонета не личи један на други, па ипак *Камена усјаванка* је Раичковићева најкохерентнија песничка књига и у том смислу оставља утисак својеврсног лирског спева у сонетном облику.

У трагању за смислом поезије и савршенством песничког облика Раичковић је испољио велико песничко мајсторство. *Камена усјаванка* (сонети), *Стихови* (дистиси), *Пролази реком лађа* (катрени), *Случајни мемоари* (поема, слободни стихови), *Зайиси о црном Владимиру* (поема, везани стих и проза), *Панонске йшице* (слободни стихови) су песничке књиге које истоветним или, пак, сродним песничким средствима, али друкчијим облицима, обелодањују говор заједничког лирског језгра. Нису овде, наравно, поменуте све Раичковићеве песничке књиге, већ само оне које, готово парадигматски, представљају поједине карактеристичне фазе у његовом песничком стваралаштву.

Поезија овог нашег особеног песника, баш као и поезија Десанке Максимовић, тек посредно се ослања на народну лирску поезију, али у основи она представља и значајан раскид са нашом фолклорном традицијом, онако како је с почетка овог века поезија Ракића, Дучића, Диса и Пандуровића разбила симетрију нашег епског десетерца. Оно што је за српску поезију почетком века била поезија српских модерних песника, то је у другој половини овог века пало у удео поезији Раичковићеве песничке генерације. Схватањем поезије као мита, лирском митологијом и метафизиком, Раичковићева поезија суштински је блиска Дучићевој.

Природа је дом поезије Десанке Максимовић. Тема природе основна је тема и Раичковићеве поезије и то је још једна димензија која га приближава поезији Десанке Максимовић. Овај лирски сродник наше велике песникиње способан је да види и невидљиве ствари и догађаје у природи. Његов слух изоштрен је за готово нечујне шумове. Смисао Раичковићеве поезије, чини се, и јесте управо у томе да невидљиво учини видљивим, а нечујно чујним. Раичковић је на најбољи могући начин успео да у својој поезији сједини, конкретно и апстрактно, обично и чудесно, појединачно и опште, традиционално и модерно. Ни личнијег песника у српској поезији, нити универзалнијег у исти мах.

Раичковић је разбио усталене заблуде књижевне критике да је везани стих архаичан и класичан, па самим тим и превазиђен, а тзв. слободни стих нов и модеран. Управо у везаном стиху Раичковић је остварио један сасвим нов песнички говор. Његова *Камена усјаванка*, исписана у сонетном облику, спада у најзначајније песничке књиге у читавом послератном периоду. Управо у тој књизи Раичковић је успео да оствари синтезу традиционалног и модерног. У његовој поезији класичнога усмерења српско песништво је добило један од својих блиставих врхова. Критичари су већ истакли Раичковићеву ретку способност да се подједнако добро служи и везаним и слободним стихом и једном сасвим изломљеном фактуром стиха који нагиње више прози него поезији.

Ако бисмо, поред тема и мотива природе, хтели да истакнемо још неке доминантне мотиве у Раичковићевој пое-

зији, онда нећемо погрешити ако кажемо да су то усамљеност и пролазност. Мотиви усамљености и пролазности провлаче се кроз читаву његову поезију. Ништа се тако не чује, у његовој поезији, као што се чује тишина. У песми „Балада о предвечерју“ песник казује како је једна травка „прилично шумно порасла за милиметар“ а у ваздуху две птице су „обележиле крилима скромну уметност“. Али, свакако најдоминантнији мотив, који ни у једном тренутку није напуштао Раичковић, то је мотив песме. Најдужи и најдраматичнији песников дијалог – без обзира да ли се обраћа природи, љубави, смрти – јесте дијалог са песмом. Читава књига *Стихови* посвећена је једној јединој теми – поезији – и могла би се означити као лирска расправа о песничкој уметности. Али не само о смислу поезије већ и о судбини песника.

Стеван Раичковић је, баш као и некада Десанка Максимовић, посвећеник поезије и књижевне уметности. Изазови времена нису имали непосредног израза у његовој поезији. На тај начин Раичковић је избегао ангажованост и све њене мањкавости, а определио се за поезију у најчистијем виду. Стеван Раичковић је успео да класичним песничким средствима и традиционалним облицима певања оствари поезију модерног стваралачког концепта и савременог лирског сензибилитета.

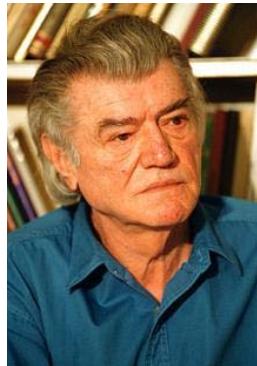
Председник Жирија
Слободан Ракишћ

25. април 1995.

БЕСЕДА СТЕВАНА РАИЧКОВИЋА

Поштовани житељи Бранковине,
драги Ваљевци и драги гости,

Ово је мени други пут да примам награду с именом песника којег сам познавао. Први пут је то било пре петнаестак година, у Нишу, где ми је уручена награда са именом Бранка Мильковића. Али... том приликом нисам говорио о песнику, јер ми је награда – због мојих личних недаћа у којима сам се тада налазио – уручена знатно касније... без оне пригодне церемоније која је при доделама награда уобичајена...

На овој свечаности у Бранковини, значи, први пут сам у искушењу да не помешам речи о пријатељству са речима о поезији. Али, по својој природи – и људској и песничкој – осећам да се једно овакво искушење, бар преда ме, не може у овом тренутку ни испречити... јер је сва моја успомена на Десанку Максимовић била неодвојиво заснована и на једноме и на другоме... и на њеној поезији коју сам високо ценио и на нашем заједничком пријатељству које сам интензивно осећао...

Зато ћу покушати да овај мој кратки монолог о Десанки Максимовић буде што природнији... и да никаквим патетичним или аналитичким речима нимало не противуречи оним нашим заједничким дијалозима који су трајали неколико деценија... и који су тек недавно, пре две године, прекинути...

О самој поезији Десанке Максимовић, о многим њеним песничким фазама, писао сам у више наврата.

Мој опсежни текст *Између шајне у оштацибине*, написан и штампан 1967. године, био је у ствари и почетак мог огледања у есејистици. Тада мој есејистички првенац био је

посвећен доцаравању портрета Десанке Максимовић... Касније су наишли и други моји текстови, који су били написани из једноставних разлога да се овај започети портрет допуни... Међутим, није било лако пратити нашу песникињу, а поготову ставити тачку на своја размишљања о њеној поезији... која је наилазила у све новијим и вишим таласима... Рад на коначном портрету наше песникиње могуће је обавити тек сада... када је и перо Десанке Максимовић дефинитивно стало. Тада аналитички подухват је пред нама... и он тек чека свога писца...

И тако... пошто сам још одавно изрекао своја фрагментарна размишљања о овој поезији... ја ћу се у овом пригодном слову задржати само на двема мојим драгим успоменама које су везане за дело и личност Десанке Максимовић... Једне најраније и једне од најкаснијих успомена...

За име Десанке Максимовић сазнао сам још у детинству... преко једне школске читанке у којој се налазила и њена песма „Сеоски поток“. Међу стиховима ове песме првачиле су се и неке, за мене неуобичајене и помало тајanstvene, именице као што су „ћетен“, „оток“, „зукве“... или још загонетнији пријеви и глаголи („сплетен“, „спарушен“, „уткива“, „одрони“)... Као најпривлачнији састојак у тој маленој песми био је за мене онај одударни *распоред речи у реченици* (како се то, у том мом школском добу, називала *инверзија*)... Од тада, па до краја певања Десанке Максимовић, увек сам тражио (и налазио) у њеним стиховима па ма о чему они певали – оно што сам још као дечак открио у одавној песми „Сеоски поток“. Када покаткад у њеним стиховима нисам наилазио на ове поменуте (изразито њене) особине... којима сам од почетка био омађијан... осећао сам да је и наша песникиња (попут доброга Хомера) малчице задремала...

Не само по свом препознатљивом изразу, него и по свим својим специфичним мотивима и моралним ставовима, стихови Десанке Максимовић, бар за мене, нису морали бити ни потписивани... По свему ономе *шића* се налазило у песми и *како* је то дато, непогрешиво се могло закључити и *ко* стоји иза свега тога... А то су постизали, заправо, так-

ви су били, само они најређи и најмоћнији, који су певали у оквирима једнога истога језика.

Та моја срећна околност, да иза неизмерног броја стихова и безбројних мотива и тема, увек осетим исту руку и исту душу... деценијама је у моме срцу и у мом уму градила неограничено поверење према Десанки Максимовић. Било је то – садржано у једној те истој личности – моје одано и ничим нарушавано *пријатељство са поезијом...*

На ову, једну од кључних мојих реминисценција у односу на Десанку Максимовић чији корен посеже још из мага детињства – надовезао бих једно сећање, које је познога датума...

Када сам се пре коју годину – после дуге и безнадежне паузе у писању властитих стихова – поново машио свог расушеног пера (преживљавајући по ко зна већ који пут оне старе и познате почетничке муке) – почeo сам истовремено, помало и са зависношћу, да размишљам о оним песницима за које ми се чинило да су певали континуирано и без осетнијих стваралачких пауза... Као најмаркантнији пример у оваквом мом размишљању указао ми се лик Десанке Максимовић: она не само да је (у својим најпознанијим годинама) још увек писала поезију, него је певала лакше (и чешће) него икада раније и спиритуалније и дубље неголи било када... Из ових позних песама, њен осведочени лирски *инстинкт* уступаје је све чешће своје место и њеном бритком *интелекуту...* по којем је нисмо знали... или нисмо, по инерцији, били кадри да га уочимо за времена...

При првом сусрету – који је наишао усред оваквих мојих размишљања – изложио сам Десанки Максимовић овај свој утисак. Вероватно је ова моја опсервација, поред зачујујућег комплиманта са моје стране, имала и облик некаквог питања самој песникињи. Без икаквих мистификација – што је и иначе био њен обичај у сваком разговору о поезији – одговорила ми је да ни сама не зна како се то однедавна догодило: као да јој је пала нека копрена с очију – одједном јој се сав живот указао јасним и прозирним, без замршених тајни постојања и мутних мисли о смрти... а песнички исказ природан и ненапоран... ослобођен свих оних трета и дилема које су је мориле читавог живота...

По ономе како ми је то причала и како је изгледала док ми о томе говори, ова једноставна и присна жена, наликова ми је помало на неку посвећену особу која је већ малко завирила с ону страну ивице... са које се и овај наш живот почиње да гледа другим очима и види другачије...

Десанка Максимовић је целога свога дугога века писала *само поезију*... Буктала је у тој својој песничкој ватри... све до свог последњег тренутка... док није *цела* и заувек замакла за ону страну...

Никада није себи дозволила, нити смо је икада видели, да *шиња* и да се гаси пред нама... Захваљујем се свима који су саслушали ово моје слово... и захваљујем се на Награди која носи поносно име Десанке Максимовић.

Славан Раичковић

Бранковина, 16. мај 1995.

МИОДРАГ ПАВЛОВИЋ

Добитник Награде „Десанка Максимовић“ (1996)

РЕЧ О ЛАУРЕАТУ МИОДРАГУ ПАВЛОВИЋУ

Данас говоримо о великом српском песнику Миодрагу Павловићу чије дело означава једну епоху. То значи да говоримо о песнику који је српској поезији дао европски тон. Доскора је књижевна критика углавном истицала да је Павловић водећи глас нашег модернизма почетком педесетих. Данас више није довољно да признајемо превасходно значај *87 јесама* и *Стуба сећања*. Језичка и стилско-тематска разуђеност Павловићевог песничког дела са сваком новом књигом добија у квалитету и значају. Од „Млека искони“ до „Видовнице“, од „Дивног чуда“ до поеме „Он“, указује нам се стваралачки хоризонт који се протеже из једног недогледа у други. Идејом, Павловић је увек песник испред свога времена. Језиком, он је увек у садашњости колико у прошлости. Песничко *данас* Павловићеве поезије увек неочекивано залази у *сушта*, обраћа се и будућима и данашњима. „Песник даје име и глас времену, казује његову реч и мисли његову мисао“. Овај став самог Миодрага Павловића говори о његовом делу, подједнако добро, јер га изриче велики песник који је истовремено и значајан критичар.

Као први међу модернима и као мало који наш песник данас, Павловић открива незнано у ономе што изгледа познато и знаке духа пробуђеног у расутом и митском. Његова поезија премошћује бесмисао, поноре цивилизацијских и културних дисконтинуитета, да би успоставила поверење у сродно, упркос изгубљеном. Павловићева песничка реч, као и реч Десанке Максимовић, слави нашу отпорност према заједничкој усамљености. Друга важна сродност са Десанкиним делом је ширина Павловићевог епско-лирског

хоризонта. Павловић ступа на тај хоризонт језиком који се увек на нов начин суочава са изазовима овоземаљским митским и трансцеденталним.

Ако би сажета оцена могла да одговори захтевима овог свечаног тренутка, онда би она гласила: песништво Миодрага Павловића увек поставља високе захтеве у перспективи *новог*, увек носи велике теме прошлости колико и теме нашег времена, залази у неистражена подручја наших слутњи, заборава и заблуда, да би, враћајући нам се, уздигло смисао нашег живота и одбранило достојанство појма *човек*.

(Образложение М. Магарашевића и П. Зорића о заједничкој одлуци Жирија за доделу Награде „Десанка Максимовић“ Миодрагу Павловићу за укупан допринос српској поезији)

20. април 1996.

МИОДРАГ ПАВЛОВИЋ ИЛИ ЛИРСКА ПАРАБОЛА О ТВОРЦУ, СВЕТУ И ЧОВЕКУ

Готово да нема песничког облика и књижевног жанра у којима се није успешно окушашао и исказао Миодраг Павловић и за мало ког песника важи као за њега да је у подједнакој мери и класик и један од најмодернијих српских и европских песника. Павловић је стваралац великих синтеза песничког искуства двадесетог века. Али истовремено и велики трагалац за новим изражајним песничким могућностима. Ако на почетку двадесетог века стоји неприкосновено Лаза Костић, са својом ненадмашном лабудовом песмом, „Santa Maria della Salute“, крај двадесетог века, можемо слободно да кажемо, такође неприкосновено припада Миодрагу Павловићу.

Павловићева поезија у подједнакој је мери и класична и модерна, заснована на појединачном и колективном искуству, али и поезија у којој је дошао до изражаваја особени песнички сензибилитет. Поезија овог песника поседује још један важан квалитет, јер је утемељена у свом времену и многи њени сегменти захватају управо нашу тешку стварност и тешке садржаје живота, како би рекао Зоран Милићић, наше време, наше искуство, појединачно и опште, нашу историју и, најзад, нашу цивилизацију која представља симбиозу византијског и латинског света.

Павловићева поезија садржи жестоку критику деструкције и разарајућих сила у савременом свету. Свет је угрожен, јер су угрожена основна начела на којима почиваа. Угрожени су морал и духовност. Угрожено откровење. Усред кошмарног и апокалиптичног метежа стоји, охол и себичан, савремен човек који је себе супротставио самом Богу. Својом поезијом Павловић своју наду чини и нашом. Шта је, пак, у његовој поезији, густој и слојевитој, појединачно, а шта опште, у какавом су међусобном односу, која је мера једног, а која другог, престаје да се поставља као питање у тренутку када нам се његово дело укаже као органска целина.

Запажање Владете Јеротића, да је за књигу *Међусећенник* карактеристично једно огромно, енциклопедијско знање историје археологије, историје уметности, философије и религије, а додао бих још и многе научне области, важи уопште за песништво Миодрага Павловића. Свој имагинарни и апстрактни свет он гради помоћу реалних симбола, а у најбољим тренуцима успева да се дотакне метафизичких простора паскаловског типа. У том смислу Павловић је метафизички песник у једној модерној верзији. Свака његова нова песничка књига је чин стварања, а не само чин синтезе, како се на први поглед може учинити. Многе његове песме, па и читаве појединачне књиге, подразумевају религијско, философско, митско, научно, историјско и цивилизацијско искуство људског рода. Поемама „Општи живот“, „Апокалипса“ и „Он“, представља нам се као велики, модерни, хришћански песник.

Павловић је најбољи пример националног песника који има универзалне хоризонте. Успео је да буде дубоко националан и универзалан у исти мах, у истом песничком чину. Његова поезија остварује на најбољи могући начин јединство појединачног и општег, националног и универзалног, земаљског и божанског. У том јединству су повезане „све конкретне, историјске и емпиријске манифестије националног живота у јединству целину“ (Вадим Борисов). Нигде се једна нација не испољава тако као кроз националну личност, односно кроз уметничку личност.

Песник Павловић понаша се каткад као археолог који проналази остатке неке ишчезле цивилизације и на основу пронађених фрагмената и крхотина настоји да реконструише како је та цивилизација изгледала у целини. Павловићева поезија, да се метафорички изразим, подсећа на унутрашњост неког храма, подигнутог на основама ранијих храмова, са неколико слојева фресака из различитих епоха, сликаних једних преко других, а откриваних постепено, тако да у храму имамо сачуване остатке свих слојева, поред оног основног, из времена изградње храма. Тако историја храма постаје историја развоја цивилизација, односно развоја људског рода.

Поетско и рационално код Павловића су, готово као у античкој поезији, у потпуном складу, али на модеран начин. Ововремени појам поетског Павловић је лагано приводио рационалном, рекло би се кроз дијалог тих у нашем времену разминутих вредности. Крај другог миленијума, који у себи носи могућност откровења, јесте време за ре-зимее, што Павловић луцидно и бравурозно изводи. Његове вертикале имају у појединим сегментима огромна „убрзања“, тако да делују као временске пречице.

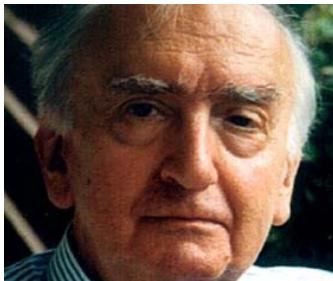
Чини се да је целокупна Павловићева поезија једна сложена лирска парабола о творцу, његовом делу, свету и човеку.

Председник Жирија
Слободан Ракићић

24. април 1996.

БЕСЕДА МИОДРАГА ПАВЛОВИЋА

И за мене речи Бранковина и ваљевски крај значе успомене на родни крај моје старамајке по очевој страни, значе пределе којих се мој отац сећао у заробљеништву најрадије, судећи по његовим сачуваним забелешкама. Но у наша лична сећања почиње с временом да се меша историја, тако да се у полуслненим часовима осећам као да сам и сам живео

у време око Првог српског устанка, да сам пореклом не само од Милићевића из села Поћуте, него и од Ненадовића, сеоских кнезова, или из неке од породица које су дале наше најискреније богољубце. У стварности, преци које памтим били су судије, банкари, и у сваком случају ратници. Сећање су дакако и писци-песници овога краја, и оно најживље сећање: песникиња којој данас славимо облетницу, наша Десанка Максимовић. Она је ишчилела из живота пуна продорне разумности и особене осећајности које су је одликовале до краја дугог и племенитог бивања на земљи. Ко је икада чуо њен глас како изговара сопствене стихове, а сви смо га чули, никада неће поверовати да је песникиња заиста отишла из овог живота, да се од нас занавек опростила. Збила, осећам се као да ћемо се са Десанком поново срести.

Десанкин стих је, као што рекох, неодвојиво везан за њен глас, за начин на који је она своје стихове изговарала: јасно, трезвено и заносно у исти мах. Свако од нас чувши Десанку Максимовић како изговара своје стихове помислио је да је он сам такве стихове писао, дозивао, изговарао. Десанка Максимовић је потврдила и утврдила наш стандардни лирски, не само стих, него и тон. У песничкој делатности која се простирала преко читавог једног века, она је ширила стално свој тематски круг и додавала нешто сво-

јој основној песничкој поруци. Тако је њено песничко дело почело као брвно пребачено преко потока, а постало је мост преко реке, мост доброг песничког пута.

Да се вратим сећању које о личности Десанкиној имам. Личност јасног мишљења, која никада није хтела да нешто јасно замени нејасним, нити на питања која је себи постављала да прими површне одговоре. Њена разумност није познавала ограничења. Чини се да способност за просветљено и просвећено мишљење иначе није одлика песника. То је сасвим нетачно. Десанка се занимала и за лични и интимни живот људи око себе, уз осећајност праве песникиње. Истовремено је хтела да разуме историјске односе и догађања, ма колико они били загонетни. Знала је сву судбоносну замахнутост историјских догађања и веровала је да наша опредељења не могу да се заснивају на нечем другом, осим веома дубоком и добро обrazложеном схватању и осећању у исти мах. Ништа око себе није потцењивала, нити се предавала тренутним, пролазним околностима. Наизглед народски једноставна, она је знала колико је тешко домашити истину о оном што нам се збивало и што нам усуд свакодневно додељује.

Рекох, особе такве луцидности, прозирљивости као што је била Десанка, и тако дуговечне у сваком погледу, не нестају никад са наших видика. Она је певала о нашим давним и мање давним прецима, и сама је постала такав један предачки дух који је са нама онолико дуго колико ми хоћемо. И који нам помаже онолико колико се нама помоћи може. Зато је даривање награде која носи име песникиње повод не само да је се сетимо него и да је призовемо, да је познамо у бићима природе њеног краја, у речима којима је она умела да свет у којем је живела учини својим и да нам га учини више нашим но што би без ње био. Хвала јој што је постојала стварајући, и што је од себе створила велики, бистри песнички ум нашег језика, нама потребан у свим временима и на свакој раскрсници.

Миодраг Павловић

Бранковина, 16. мај 1996.

ТАНАСИЈЕ МЛАДЕНОВИЋ

Добитник Награде „Десанка Максимовић“ (1997)

ПОЕЗИЈА ТАНАСИЈА МЛАДЕНОВИЋА

Када се говори о песнику Танасију Младеновићу не може се заобићи чињеница да је он у првим годинама после Другог светског рата, у периоду од 1945. до 1958. године, био један од важних носилаца и политичког и књижевног живота код нас. У периоду од 1958–1968. године, Младеновићев рад првенствено је везан за *Књижевне новине*. То су године које карактерише сукоб између такозваних реалиста и модерниста. Данас мислим да је значај тог сукоба предимензиониран. Нити су реалисти били онакви каквим су их представљали тзв. модернисти, нити су, пак, модернисти били модерни у оној мери у којој су сами о себи мислили. Наравно, да све то данас, када се слегао прах година и деценија, има друкчији изглед, јер време је ставило све на своје место или ће тек ставити.

Танасије Младеновић је у том периоду био подједнако значајан и као писац и као политичар, и у сваком погледу био је политички и књижевни ауторитет. Захваљујући управо Младеновићу *Књижевне новине* у сукобу између модерниста и реалиста нису се опредељивале ни на једну ни на другу страну, већ су заузеле једну средњу и умерену линију. Младеновић се у тим сукобима, често исфорсираним, а каткад и превише личним, у којима су завађене стране испољавале велику нетрпљивост, суревњивост и сујету, понашао у духу толеранције и демократичности, увек на страни књижевне речи и истине, без обзира на своју значајну политичку функцију и политичку биографију. *Књижевне новине*, које је уређивао Танасије Младеновић, биле су школа велике књижевне толеранције и отворености према свим истинским вредностима. Управо су се оне међу првима усротивиле потискивању српског имена и пони-

штавању српских традиционалних вредности. Не треба заборавити да су *Књижевне новине* које је уређивао Танасије Младеновић биле два-три пута предмет посебних и жестоких седница у Градском комитету Савеза комуниста Београда због, како се то онда говорило, „идејних скретања у култури“ и тзв. српског национализма. Те битке Младеновић је водио храбро, непоколебљиво, принципијелно, налазећи се увек на страни слободне књижевне речи. Његов политички ангажман одразио се сигурно и на његово песничко стваралаштво, али била је то свесна песникова жртва и његово морално и политичко опредељење.

Танасије Младеновић је успео да избегне, односно превазиђе у себи расцеп између друштвеног и стваралачког бића, да их успешно помири, што увек није било тако лако, јер политички ангажман гуши и спутава песничку креативност. Младеновићева песничка визија света је наглашено трагична. Али, његов песимизам, чини ми се, има нечег епског и готово херојског. Мотиви пролазности, разарања, смрти, пропадања, осипања и нестајања основни су мотиви његове поезије и он је успео да у њој срећно хармонизује и сједини епску и лирску димензију. Младеновић је доследан у свом стваралачком опредељењу, одолевши свим песничким модама, а искушења нису била мала. У његовој песничкој скепси има нечег отрежњујућег, стаменог и виталистичког, а у песимизму нечег опорог, епског и покретачког. Младеновић је песник великих и општих тема, трагања за смислом постојања и зато је метафизичка димензија у његовој поезији наглашена. Његов лирски глас јесте сетан, меланхоличан, таман, али и епски резак и опор, никада разбољен и сентименталан, а само време, којим је опседнут – што се најбоље може видети из самих наслова његових песничких књига – за њега је онтолошка категорија. Младеновићева епичност има лирску супстанцу или, ако хоћете, његова лиричност има епски подтекст.

Младеновић је песимист не само у песмама свог тзв. *погодичноћ циклуса*, у коме се лирски субјект суочава са смрћу и води потресан дијалог са смрћу, него и у песмама са изразито историјском и националном тематско-мотивском основом. Његов поглед на свет ни у тим песмама, у

којима преовлађује колективно искуство, није ништа мање трагичан. Националне кавге, сеобе и деобе, изгнанства и ветрометине, основни су мотиви оног значајног сегмента његове поезије која је заснована на тзв. колективном и историјском искуству. Младеновић, међутим, не пресликава историју, не илуструје историјске догађаје, не тумачи историјске токове. Он историју лирски преображава, прилаžeћи јој изнутра. Он открива њену унутрашњу стварност и њену суштину.

Смрт је у самом средишту читавог Младеновићевог песништва. Поставља се питање да ли се уопште нешто ново може рећи о једној великој и вечној песничкој теми као што је тема смрти. А управо је Младеновић о тој теми, као основној у књизи *33 сонета*, али у многим другим песмама, потврдио мисао Бранка Мильковића да се о свакој теми може увек изнова и на други начин певати. Младеновић је успео да пронађе тај кључ за ново певање о вечним темама, о чему говори Мильковић.

Истакао бих још једну специфичност Младеновићеве поезије, а то је његова лирска реторика, заиста специфична и лирски оплемењена, која у најбољим песмама прелази у једну особену и препознатљиву музикалност. Та музикалност Младеновићеве лирике није никада сама себи сврха већ је у функцији не само значења песме него и свих њених других структуралних елемената.

У Младеновићевој поезији сонет заузима доминантно и рекао бих чак почасно место. Свака песничка епоха и готово свака песничка школа има и свој специфични сонетни израз. У том смислу заиста је занимљива једна паралела између, рецимо, класицистичког и сонета романтичарског доба, затим парнасовског, симболистичког, неосимболистичког и савременог сонета. Док је класичан сонет тематски сведен, издиференциран, усредсређен на један мотив, један догађај, један детаљ, једну мисао, једно осећање, дотле у савременом сонету можемо наћи мноштво мотива, асоцијација и отуда је савремени сонет вишезначан и веома сложен у сваком свом слоју. Слика света у савременом сонету је глобална. Младеновићев сонет сажима богато искуство сонетне традиције, јер на изванредан начин

упошљава неке облике традиционалног сонетног певања што још више доприноси вредности његових сонета.

Колико је окренут историјским знаменима и вредностима традиције, историјским ломовима и кавгама, митологији, у истој мери Младеновић је окренут садашњости, а та његова аутентична песничка визура је наглашено критичка. Чини се да и Младеновић прихвата мисао песника Бранка Миљковића да песма није песма ако није испевана у времену. У време када је власт исказивала велико подозрење и неповерење према поезији и песничкој истини, песници су били принуђени да прибегавају алузивном казивању, алегорији, параболи итд. У том смислу Младеновићев „Триптихон“ изазвао је велики потрес, прави политички земљотрес, како је то једном формулисао Павле Зорић, говорећи о критичким својствима Младеновићеве поезије. Алузивност и лирска сликовитост карактеристични су за „Триптихон“, јер бар песник има право на алузију. Један немио догађај и природна непогода, као што је био земљотрес на југу Србије, послужио је Танасију Младеновићу да искаже, једном глобалном и вишезначном метафором, трагичну судбину српског народа. Догађаји описани у „Триптихону“ као да су наговестили будућу катастрофу која ће задесити наш народ.

Пишући о књизи *Под ћејелом звезда* (1958), Бранко Миљковић је истакао да је реч о једној новој песничкој осећајности, дотле непознатој у Младеновићевој поезији, која опева безнађе, али нас не оставља без наде, пуна је јаких емоција, али она и те како зна да мисли. Емоције у Младеновићевој поезији изражавају не само један нов и аутентичан однос лирског субјекта према свету, према љубави и смрти, него доприносе успостављању нових односа унутар самог света, нових односа између искуства песме и људског духа.

Поставља се питање шта је то што ову поезију чини модерном? Миљковић је с правом истицао да њу „чини модерном не само њена модерна осећајност и неспокојност већ и њена савременост“. Однос између поезије и стварности у Младеновићевој поезији решен је на најбољи начин: и поезија и стварност су на добитку. Оно што је Миљковић

осетио још у Младеновићевој књизи *Под ћејелом звезда*, кад је реч о модерности његове лирике, у књизи *Помешане картице*, а нарочито у *Рију Добре Наде*, постало је основна песничка вредност. Главно обележје Младеновићевих дужих песама, које често имају облик поеме, јесте синтеза епског и лирског, алгоријског и исповедног, метафизичког и документарног, историјског и савременог, традиционалног и модерног. У тој синтези Младеновић је остварио надахнути и аутентични лирски говор.

Од својих првих песама које су неправедио запостављене од наше књижевне критике, као што је, на пример, песма „Ноћ пред полазак“, па до данас, Танасије Младеновић је остао доследан свом изворном лирском опредељењу. Пред нама је једно импозантно песничко дело, кохерентно и целовито, и једна у свему аутентична стваралачка визија.

Председник Жирија
Слободан Ракићић

29. фебруар 1997.

БЕСЕДА ТАНАСИЈА МЛАДЕНОВИЋА

Драги пријатељи књижевног дела Десанке Максимовић,
драги гости,

Дозволићу себи, а надам се да ћете ме разумети и прихватити моје разлоге, да на данашњи дан, дан рођења Десанке Максимовић, и у њеном зави чају, обојим ово своје кратко излагање личним, сасвим личним сећањима и осећањима. Нисам ни књижевни критичар, још мање књижевни историчар, да бих овде, где томе није ни место, давао било какве анализе. А могао бих, као Десанка, да кажем да „немам више времена“ за било какве анализе.

Право да преузмем на себе ризик исповедања и свему дам лични тон, даје ми моје безмало педесетогодишње познанство и пријатељство са Десанком, и бројне перипетије, које смо, у једном бурном и бујном времену, преживели и преживљавали, било заједно, било свако од нас двоје понаособ. Сасвим прецизно речено: наше познанство, а онда и пријатељство, трајало је од 1945. године, док је рат још бешео на овим нашим просторима, па све до њене смрти...

Први сусрет, међутим, с песмама Десанкиним десио се у мојим гимназијским данима, у Смедеревској гимназији, у неком од бројева познатог и угледног међуратног часописа *Misao*, који је издавао и уређивао песник Велимир Живојиновић Масука, иначе мој земљак. Нешто касније се Масуки, као уредник, придружио и песник Сима Пандуровић, који је, у издању часописа *Misao*, и објавио, 1921. године, своју лепо компоновану, илустровану портретима заступљених песника – Антологију новије српске лирике. Десанка Максимовић је у тој антологији била заступљена с

једанаест песама. Она, дакле, као многи од нас, није никада била почетник у правом смислу тог појма.

Добро се сећам да су ти стихови за мене били пријатан и радостан доживљај. Нека изванредна чаровитост је просто избијала из комбиновања и игре речима, на први поглед тако обичних и свакодневних, а опет пуних тајanstва и изненадних чулних удара. Био је то чист лирски глас, лелујав и опојан. Глас који је освајао сва читаочева чула: и слух, и око, и срце, и душу, а чини се и само чуло мириза, јер је откривао сву елементарну снагу и лепоту природе.

И није нимало случајно што је прву Десанкину збирку стихова, која је објављена 1924. године, рекло би се под обичним насловом *Песме*, тада највећи књижевни ауторитет Милан Богдановић дочекао следећом оценом: „Властелинство њене поезије су природа и љубав“.

Мени се у овој карактеризацији Десанкине лирике нарочито, и посебно, због своје видовите и пророчке тачности, свидела управо та реч „властелинство“. У каснијим годинама и књигама, у читавом низу књига и поезије и прозе, кроз целокупни свој даљи развој, Десанка Максимовић је, снагом свог несагледивог талента и моћном имагинацијом, просто показала и доказала да овим својим „властелинством“ и зна и уме суверено да влада. А то је тако трајало све до последњег њеног даха.

Живо се сећам како сам осетио разлику између онога шта сам до појаве часописа *Misao* осећао као поезију, и онога што је Десанка понудила. Не могу рећи да нисам вољео наше романтичарске песнике. И сада добар број њихових песама ми је драг. На народној поезији и романтичарима формирале су се, бар у моје време, читаве генерације наших писаца. Десанка је доносила неку нову светлост, неки нови звук, и то ме је и освојило.

Драгоцено сведочанство, међутим, о појави Десанке Максимовић у нашој књижевности, па и прве оцене, оставио је управо први уредник часописа *Misao* Велимир Живојиновић Масука. У свом сећању, под насловом Долазак Десанке Максимовић, Масука пише како му је Сима Пандуровић једног дана донео две или три ђачке свешчице, читким рукописом испуњене стиховима неке тек свршене

матуранткиње из Ваљевске гимназије. Објашњење о томе како су те свешчице доспеле до руку песника Пандуровића даје нам опет Масука. Пандуровић је, вели он, био уочи Првог светског рата наставник у Ваљеву, оженио се Ваљевком, и ту околност је искористила непозната матуранткиња да му, преко госпође Пандуровић, дотури своје стихове, очекујући да ће на тај начин доћи до меродавног и квалификованог суда. Кад је, касно у ноћ, каже даље Масука у својим сећањима, прочитao свешчице од корица до корица, не испуштајући их из руку, био је толико узбуђен да је морао из куће да изађе у штетњу.

Ваздух Десанкиних стихова, њихову лепоту и мило-звукност, прдорност и прозрачност њене реченице, кристално јасне метафоре и слике, осетио сам као откриће које долази из саме душе. Волео сам дотад много Војислава, Јакшића и Лазу Костића, Бранка и Његоша, Јову Змаја, Ракића нешто мало више него Дучића, тек позни Дучић је засјао пуним сјајем, али Десанка је била и остала значајна и важна од својих првих дана, па све до *Зовине свирале*.

Патриотску поезију, коју извесни отуђени духови радије потцењују, прпео сам и налазио код свих њих, а код Вељка Петровића, Шантића и Десанке посебно. У идеолошким полемикама и омразама ни патриотизам није могао остати неупрљан. Код нас се често дешава да из корита, с водом, избацујемо и дете.

Десанка је и у том погледу била парадигма доследности, моралне чврстине и поштења у својим ставовима. Она сама нам је оставила сведочанство: „Разлоге и корене мог патриотског сећања“, каже она, „треба тражити најпре у томе што ми је отац био велики родољуб, а онда у томе што сам рођена у устаничком крају, што сам расла у Бранковини, завичају Ненадовића, што сам васпитавана на народној поезији, што сам живела уз људе који су њу знали и ценили, што су се трудили да поступају по њеним моралним и родољубивим узорима“.

Ето, у овој краткој исповести је цела Десанка!

Потпуну слику о Десанки као песнику, код којег је на најлепши и најмилозвучнији начин пропевао чисти вуковски језик, са чистих извора, даје нам опет она сама: „Све моје песме су написане језиком којим говоре сељаци у Бран-

ковини. Отуда сам понела не само језичко благо него и начин грађења реченице“.

Десанка је била равно петнаест година старија од мене. Та разлика је велика само кад је човек млад, а што је ближе старости временски јаз постаје све мањи. Кад је Десанка објавила своје прве стихове, с краја 1919. године, ја још нисам био пошао у тадашњу четврогодишњу основну школу. А када се из штампе појавила њена прва збирка 1924. године, тек сам био уписан у први разред тада осмогодишње гимназије.

Од првих сусрета на оснивачкој скупштини Удружења књижевника имао сам према њој однос какав се дuguје великому песнику, који је, уз то, ретко топла, увек љубазна и племенита жена. У току дугих година нашег заједничког рада, било у редакцији *Књижевних новина*, чији сам дugo био главни уредник, било на бројним другим културним пословима, и многим путовањима, између нас двоје се спонтано успоставио однос старије сестре и нешто млађег брата. То се нарочито видело и осетило у неким мојим тешким тренуцима и невољама, које су ме сналазиле – како ми једном у шали, или благонаклоно, рече Слободан Ж. Марковић – због мојих разних политичких „несташлука“. Десанкина брига и подршка била је увек јасна и недвосмислена. У Српској академији наука и уметности постоји и један документ, који сам својевремено цитирао, пишући о Десанки у седмој књизи својих изабраних дела, књизи која носи наслов *Усјућне скице за Ђорђе Ристића*. Повод је била кампања која је у свим медијима вођена после објављивања моје песме „Триптихон“, проглашене за националистичку. Десанка Максимовић је с Милком Ивић, у пустошној општој ћутњи, подигла свој глас протеста.

У нашем народу, а вальда и у другим народима, постоји веровање, а том веровању се придржују и неки посленици из области духовних и медицинских наука, да кад човек умре, да онда само тело труне и ишчезава, а да душа и даље живи, одлазећи у нама невидљиве и непознате регионе.

Ако је то тачно, а човек што је старији, то је спремнији да такву идеју прихвати, онда сам уверен да се душа Десанкина радује што њен млађи песнички брат прима данас награду с њеним именом.

Захваљујем се на Награди Задужбини која носи име наше највеће песникиње, њеном жирију, граду Ваљеву и Бранковини, Народној библиотеци Србије и Српској књижевној задрузи, који већ четири године успешно негују култ песништва и песничке речи, као и свима вама, драги пријатељи, који сте ме стрпљиво саслушали.

Танасије Младеновић

Бранковина, 16. мај 1997.

МАТИЈА БЕЋКОВИЋ

Добитник Награде „Десанка Максимовић“ (1998)

О ПОЕЗИЈИ МАТИЈЕ БЕЋКОВИЋА

У својим раним песничким књигама (*Мешак лушалица*, 1963; *Тако је говорио Машија*, 1964) Матија Бећковић је песник изразито несимволистичке оријентације и у том сегменту свог песничког стваралаштва испуњио је само-својност, изворност и силовитост лирске енергије, која ће нарочито доћи до изражавања у његовим епским поемама написаним ровачким говором. Епска широта, аутентична језичка експресивност и надасве једна дубља музика језика одликују збирке *Рече ми један чоек*, 1970; *Међа Вука Манића*, 1976 и *Леле и куку*, 1980, док поема *Кажа* представља врхунац таквога казивања и, рекао бих, Бећковићеву песничку парадигму.

Истом тематскомотивском и обликовном кругу припада и књига песама *Чији су ши, мали?* (1989).

Свеобухватна је Бећковићева песничка визија, јер се простире у веома широком распону од земаљског до космичког, од удеса појединца до апокалиптичних представа о општој судбини човека и његовом паду. На основама митског и фолклорног искуства Бећковић је остварио поезију високе уметничке вредности, а извесни елементи фантастике и надреалног њено су важно својство. Иако су хумор и сатира, као уосталом и у његовој првој песничкој фази, битна својства његовог песништва, оно ипак није само то; чини нам се да су она лирска места која одликује високо уметнички хумор у исто време и најсуморнија и најтрагичнија. У тој трагичности и огледа се висока вредност сатире, чији је mestimично ведри тон више израз трагичне песничке свести и трагичног осећања живота него неког оптимизма и животне радости.

Бећковићево дијалекатско певање је изван свих оквира и песничких норми, јер је аутентично и непоновљиво. Високи дometи његове поезије, у свим развојним фазама, од неосимболистичких и љубавних естрадних песама до епских поема и молитава, показују моћ песника да помири различите облике казивања и често сасвим опречне и су-протстављене садржаје. Бећковић је показао и доказао да традиционални облици лирског и епског певања нису у су-протности са концептима, поетикама и достигнућима модерног песништва, да се може певати и у десетерцу и на дијалекту, а истовремено бити и савремен и модеран.

Ако је Бећковићев велики узор и учитељ Његош својим спевовима остварио неслуђене могућности епског и десетерачког казивања, на основама народног песништва, његов ученик је на величанствен начин затворио један песнички космос. Њему је успело оно што ниједном другом песнику није: да после Његоша упосли десетерац и традиционалне облике певања и мишљења за које се мислило да су заувек сишли са песничке сцене и да се на такав начин не може више певати. Само на први поглед, споља, Бећковићеве епске поеме остављају утисак Његошеве и народне епске матрице. У основи, Бећковић је сасвим свој, изворан и усамљена појава у савременом српском песништву.

Бећковић је обновио велике песничке облике и указао на могућности дијалекта у поезији, демантујући на очигледан начин Винаверову тврђњу да је дијалекат странпутица у књижевности и да се њиме не може ништа ново рећи. Све оно за шта се мислило да је за поезију завршено и да је на неке облике песничког казивања заувек стављена тачка, Бећковић је демантовао и показао да се све изнова може рећи и на нов начин. Обновио је епски десетерац, показао његове могућности у контексту модерног песништва, упутио на ново „читање“ митологије, народне традиције и историје, испољивши велико поверење у народну поезију и дијалекатско казивање. За Бећковића језик је жива историја једног народа, његова најдубља суштина, а не само средство. Својим песничким делом Матија Бећковић је подигао споменик српском језику.

Бећковић не робује десетерцу и његовој симетрији већ га узима као камен темељац, као основну меру, истражујући његове могућности и преобликујући га према сопственом песничком нахођењу. Зато и уноси у њега нове песничке садржаје: трагичне, сатиричне, пародичне, хуморне, патетичне, херојске, епске, лирске, фантастичке, гротескне, метафизичке, али и свакодневне, политичке и готово коликувијалне. Ни једноставнијег стиха, за који смо мислили да се испевао до краја, ни садржајнијег певања, чemu је до-принела пре свега задивљујућа језичка имагинација Матије Бећковића.

Разједињено и распарчано српство у саборном духу поезије постиже своју целовитост. Тај саборни карактер песништва посебно је дошао до изражaja у поезији Матије Бећковића, као што је, на други начин, остварен у песништву Десанке Максимовић. Поезија наше велике песникиње и Бећковићева поезија у унутрашњем су и суштинском сагласју. Као што је Десанка песник дубоко националан и универзалан, тако је и поезија Матије Бећковића успела да, на аутентичан и високо уметнички начин, универзализује националне песничке садржаје. Бећковићева поезија представља novo „читање“ традиције, митологије и историје. Песме у књизи *Хлеба и језика* (1977) потврда су постојаности и идентитета не само језика на ком су написане него самог српског народа.

У српској поезији после Његоша и, наравно, Народног Певача, мало је песника који су тако снажно и самосвојно запевали као Матија Бећковић. У његовим дијалекатским поемама, које су нека врста песничког и језичког документа – у оном смислу у ком је Винавер о Његошевом *Горском вијенцу* посао као о песничком документу српског народа – има и сатире и хумора и трагике. Али има и оног дубоког и умног песимизма, који је лековит. Заиста, Бећковићева сатира – ако је уопште сатира – тешка је и грка. Не забавља она увек. Онда када запрети да пређе у патетику, она постаје и најтрагичнија.

Бећковићево стваралачко искуство више је него драгоцен. И за његово дело и за савремену српску поезију. Користећи се једним готово заборављеним дијалектом срп-

ског језика, Бећковић је на посебности локалног говора и на националним основама трагао за смислом опште људске судбине, остваривши универзални песнички израз високе уметничке вредности. Српском народу, из чије је духовне баштине узимао *грађу* за своје песме и поеме, вратио је немерљивим даровима.

Председник Жирија
Слободан Ракићић

7. мај 1998.

ПИСМО ИЗ ЧИКАГА НА ВЕСТ О ДОДЕЛИ НАГРАДЕ „ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“

Оно што сам имао да кажем о Десанки Максимовић, она је то за живота чула из мојих уста. Откривао сам јој споменик на њене очи; поредио је са Грачаницом, Раваницом, Милешевом, Студеницом, Љубостињом – манастирима који носе женска имена. За ову прилику бих подсетио на дан када смо, као два бивша ћака Ваљевске гимназије, први пут наступили заједно у Дому културе у Ваљеву. Ја сам читао поему „Вера Павладољска“, посвећену мојој првој љубави, коју сам написао као матурант Ваљевске гимназије. У сали је, међу ћацима, седела и слушала и она по којој се поема зове, и која је доцније постала мајка моје деце. У моје коротне дане, једно од те деце примиће данас уместо мене Десанкину награду.

Песникиња која је написала „Мој народ пропasti неће“, кад год бисмо остали насамо, питала ме је: „Хоћемо ли пропasti?“ Сад, кад она зна више од нас, и кад јој не треба мој одговор, ја јој се из ове даљине још једном клањам. А вама захвальјујем.

Matija Bećković

Чикаго, на Св. пророка Јеремију, 1998.

ГРАНИТНА КАРИЈАТИДА

Поштовани песнички народе,

Част прве речи на овај јединствени празник културе могу разумети једино ако ми је припала као некадашњем ћаку Ваљевске гимназије.

А та заслуга је премалена за високу част да у име Српске академије наука и уметности и Удружења књижевника Србије откријем споменик који се никада неће рушити, на адреси које се нико неће стидети. Споменик каквим се у историји културе мало ко може подичити.

Било би заслужено да је споменик у славу поезије по-никао на било ком делу песничке земље Србије, али је примат припао Ваљеву, граду Десанке Максимовић, која је одавно постала појам и за поезију и за Србију.

Као што је у Србији увек било места за све, тако је и Десанка Максимовић сместила у свом срцу све људе, леве и десне, мале и велике, поражене и победнике; да нико не зна коме је наменила лепше и пространије место, а да остане своја и самосвојна.

И српска култура се равнала са светом и преузимала од света, али је светској култури узвратила оним што је једино њено. Тако се и међу песничким језицима у васцелом песничком Вавилону ниједан не меша са гласом песникиње која је прва на рану српскога народа привила речи *тражим йомиловање*:

*За све занете и недовршене,
И замене,
За тихе, за сећне,
За оне сасвим друкчије од мене,
За оне са мном истовечане.
За њих, за себе,
За сваког човека,
Тражим йомиловање.*

Зато се није било тешко домислiti чије је лице најопштије и чијим ће се лицом оличити гранитно уздарје којим народ песник узвраћа памћењем свом славном песмотвору.

Као што се у срцу песника нашло места за све, тако се кроз њен младалачки лик објављују: Доментијан и Јефимија, Филип и Милија, Милица и Мина, Бранко и Ђура, Незнани песник и Сестра Батрићева, Надежда и Исидора, Грачаница, Студеница, Морача, Љубостиња, Дучић у Туђини, бескрајни плави круг и у њему Црњански, птице сеничице у родној Рабровици. И света Петка, Српкиња из једанаестог века, чији дан данас славимо. И све духовне сфере, посебно Словенески Парнас.

Може неко помислiti да не треба подизати споменике за живота никоме, па ни песницима. На тај приговор нема право само земља која је педесет година ћутећи подизала споменике једном живом човеку. А сад и зато, први пут подиже обелиск песништву у лицу највеће живе песникиње. Први споменик који подиже жени народ на чијем су језику женског рода и поезија и слобода. Ето шта се све сабрало у овом чину! Уосталом, ако песницима не бисмо дизали споменике за живота, не бисмо никада, јер нити песници умиру, нити поезија стари. Песници који нису живи нису никада ни постојали. Једно од чуда којима нас је задужила Десанка Максимовић јесте и чудо да је данас са нама, а знамо да је у вечности „где свих времена разлике ћуте“, где време не допире, а допиру само највеће вредности. Што таквог обележја до сада није било, разлог је да га буде, а где ће га бити ако не у Србији, и кад, ако не сада? Споменик сувишан таштини песника, а наслушан његовој отаџбини. Потребан српском народу, кога је као и противу Матију судба доводила да пред онима који су му пандури били на ноге устаје. Поготову данас кад му траже исправе о постојању они који нису ни постојали кад је Србија била онебесана, живописана и опевана.

Као што на фрескама ктитор држи своју цркву – задужбину, и Александар (Зарин), неимар ове задужбине, види песника као ктитора који држи у руци своју цркву – књигу. А у књизи је слободно царство духа, па и оно неизрециво што ни у једну реч не може да стане.

Суштина светиње једног народа је у његовој култури, а не у војсци, полицији, финансијама, дипломатији, које ће ускоро свуда бити исте. Зато нам нема препорода без препорода културе. До чега је поезији, није ниједној идеологији,

колико хоће лирика, неће ниједна политика. Крхка девојчица, дете сеоског учитеља, која је кренула из Бранковине уским путем плетући језичко плетиво, стигла је данас у Ваљево као каријатида. И заувек стала наспрам гранитног војводе Мишића. Укрстили су се мач и перо. Доречен наум, спојена два света, заокружена целина. Добили смо једно од најдалекосежнијих остварења модерног српског неимарства. У срце Ваљева пободена је застава која исијава доброту и лепоту.

За песнике знамо шта су певали, али не и шта су певањем побудили и изазвали. За споменике песницима слутимо кога су све подуприли, ободрили и озарили.

Од данас ће свако дете које се запути из неке Бранковине имати пред собом ово уздање и путоказ докле се може доспети не чинећи зла.

Још је Сократ тврдио да је песник нешто лако, крилато и свето. Да је тако, потврдило се и овим здравим, једним каменом из кога одзывања срце песника покренуто руком мајстора Александра Зарина и клесарским длетом Милије Глишића и Звонка Новаковића.

Машица Бећковић

Приликом откривања споменика
Десанки Максимовић у Ваљеву,
27. октобра 1990. године

МИЛОВАН ДАНОЈЛИЋ

Добитник Награде „Десанка Максимовић“ (1999)

О ПОЕЗИЈИ МИЛОВАНА ДАНОЈЛИЋА

Милован Данојлић је рођен 1937. године у Ивановцима, у Шумадији. Написао је преко тридесет песничких збирки за одрасле и за децу, приближно исто толико књига прозе, огледа и записа. Објавио је неколико књига превода најзначајнијих модерних енглеских, француских и руских песника и мислилаца. Данојлић је песник неисцрпне лирске енергије, еруптивне имагинативности и лексичког обиља.

На српску песничку сцену ступио је силовито, као песник побуне против књижевних калупа и норми, духовне устајалости и интелектуалне индиферентности. Његов стих је од самог почетка динамичан, ужареног и густог језика, а прецизних и слојевитих значења. У младости рембоовски понесен, издашно расипајући злато језика, Данојлић је у годинама стваралачке зрелости постао аскета, мудрац и мислилац самосвојног кова. Као песник испољио је изузетно мајсторство на тешком пољу стиха и риме. Читаву једну књигу расправа насловио је *Мука с речима* (1957). Његово стваралаштво у целини велика је похвала језику и изражајним могућностима, али истовремено оно указује и на драму песника који се налази пред великим језичким искушењима.

Попут древног певача и модерног језикословца, Данојлић као да неким посебним оком „снима“ природу, њене плодове, људско понашање, ствари и бића. Његова поезија обједињује у складно јединство неке облике традиционалног певања и мишљења и модерну песничку свест. То је, уосталом, једна од главних одлика неосимболизма: тежња ка интегралној поезији.

По везаности за родно тле, завичајни пејзаж, за језик и матерњу мелодију, поезија Милована Данојлића у сагласју је са поезијом Десанке Максимовић. Она је у подједнакој мери и класична и модерна, и национална и универзална. Лиричност, рустичност и метафизичност, суштинска су својства која одликују стваралаштво оба песника и чине их поетички блиским. Управо ове темељне вредности жирије је имао у виду када се определио да ове године Данојлић буде добитник награде која носи име велике српске песникиње.

Председник Жирија
Слободан Ракишић

5. мај 1999.

ДЕСАНКИН ВАГОН ТРЕЋЕ КЛАСЕ

У тешким данима, какви су ови кроз које пролазимо, цела нам се историја актуелизовала, а с њом и многа поглавља наше песничке баштине. Од Његоша до Попе, сваки нам песник, данас, говори о најживљој садашњици; сви нас подстичу и бодре, да издржимо. А тек Десанка Максимовић! Њене су се речи, овог пролећа, обновиле у нама и око нас онако како се, у априлу, под одговарајућим климатским условима, обнавља трава. Попут Његоша и Костића, Вељка Петровића и Дучића, Црњанског и Исидоре, Винавера и Андрића, и она је, у лирском кључу, али једнако снажно, осећала вертикалу наше историјске судбине. Њене речи, урасле у родно тло, не бледе: оне се, у светлу нових искустава, препорађају и изнова осмишљавају. Бледи оно што је вештачки сијало; што није јурило за ефектима, то у времену само сазрева. Она је своју поезију поверила на чување земљи, а земља храни кад све друго омане и изда.

Нисмо ли, у овом часу, сви у оном њеном вагону треће класе, у којем се полажу суштински испити из демократије, „рођачки расположени и једнаки, готово као на дан страшног суда“:

*Чисић до јрљавоћ, ћрезан до ђијаноћ
не либећи се ћију сега;
расијићује сусег сусега куга иде
и како се зове и ко му је кум и дега.*

Њен вагон треће класе је метафора за склоништа од ваздушних напада, али и за тај топли метафизички кутак у који су Срби целе планете, ових дана и ових година, сате-

рани; у њеној слици здружили су се топли лиризам и приятельски подсмех:

*Ту мирише йонеко на ракију,
на бели лук и чашу вина,
йонеко ми на ногу стане;
али шу се јутници не гледају
са нечовечних висина:
йоштвују се шуће сиромаштво
и шуће ране.*

Са тих, нечовечних висина, на наш вагон треће класе данас бацају ракете и бомбе, само зато што нисмо у стању да се одрекнемо сећања, да их покопамо, заједно са црквама и манастирима, и да Грачаницу пренесемо на неко сигурније место:

*Да ће бар можемо љодићи на Тару
у каленићку Ђорђу ће јренети,
зaborавиши ликове на ћвом олтару.
Грачанице, кад бар не би била од камења,
кад би се моћла на небеса вазнейши.*

У времену кад су распикуће и бескућници укинули разлику између родољубља, национализма и лудила, Десанка нас подсећа да је родна земља једно ваздушасто предвечерње привићење, плава утвара која лечи заблуделу душу и рањени поглед:

*Србија у сутону ћвом лебди
блажа и щиха –
на рану је ћрви!*

Стаза коју је, у нашем језику и пашем памћењу, оставила Десанка личи на ону „путању до тора“, коју сељак целог живота неосетно утабава, да би, у срећивању дневних послова, њоме наставили да газе унучи и праунучи и беле пчеле.

Сви ми, живи српски песници, у крвном смо сродству са Десанком Максимовић; сви смо њени верни или блудни синови. И какви год да смо, она према свима нама показује *благоразумевање* – ове речи нема у постојећим речницима

нашег језика, она је морала бити измишљена за тестамент назван *Тражим њомиловање*. Неки од нас су јој се, још за живота, обраћали као *шешки*; ја сам избегавао ту врсту фамилијарности. Прихваталајући, са захвалношћу, признање које ми је из њене Задужбине додељено, ја ступам у ону другу, дубљу врсту сродства, коју подразумева предан рад на стиху и на језику. Многе њене речи и слике осећам као своје; dakле, у роду смо.

Мени је, иначе, Десанка поодавно доделила часно звање *Ваљевца*. Почетком 1966. године – или је то било почетком 1967. године – написао сам, у новинама, похвалан чланак о једном њеном пријатељу, песнику који је пре тога четрнаест година провео у немилости, у кућном притвору, као шугава овца презрена од непријатеља и бивших пријатеља... Крлеж је уредио да се окруженику објави књига песама, али је она наишла на једнодушан бојкот текуће политичке и књижевне критике. Дрзнуо сам се и, на своју руку, прекршио табу.

Оног јутра, кад је чланак изашао у новинама, Десанка је потражила број мог телефона у именику, и јавила се, да ми захвали у своје име, и у име свог пријатеља. Била је узбуђена као девојчица, и непрестано је понављала: „*Мој Ваљевац! Мој Ваљевац!*“ Ја сам рођен на периферији Ваљевске нахије, али сам, тог јутра, прихватио почасно грађанство у Десанкином завичају. Мислим да ми то даје додатно морално право да прихватим Награду која носи њено име.

Врло ми је жао што, због оних који нас туку с *нечовечних висина*, који су прекинули нормалан саобраћај између нас и света, нисам могао доћи у Бранковину, да попијемо чашу пића и да се, у муци која нас је снашла, погледамо, пријатељски, очи у очи. Нисам, због тога, мање са Десанкиним песмама, ни са вама који јој, на сто прву годишњицу рођења, одајете пошту. Видим вас, у амфитеатру Десанкиних и наших гора, од Влашића и Соколске планине, до Медведника, Повлена и Маљена, и даље, до Сувобора, Рудника и Венчаца. Ту је, знам, коловођа Космај, ту кец Џер, ту нежно уздрхтала Букуља. Овамо, у тмурном и спарном атлантском приморју, са даноноћно укљученим радио-апаратом, чекам, заједно са вама, да нам најзад сване.

Досад сам примио подоста књижевних награда; неке су ме обрадовале, неке су се изокренуле у *наđrage*. На вест о додели *Десанкине награде* први пут сам се, у својој „књижевној каријери“, заплакао. На ум ми је дошао Десанкин стих: „Наше земље нестати неће“. Неће, поред осталог и зато што, и у оваквим околностима, стижете да мислите на поезију.

Милован Ђанојлић

Бранковина, 16. мај 1999.

БРАНИСЛАВ ПЕТРОВИЋ

Добитник Награде „Десанка Максимовић“ (2000)

О ПОЕЗИЈИ БРАНИСЛАВА ПЕТРОВИЋА

Бранислав Петровић је већ својом првом књигом, *Moћ говора* 1961, показао да смо у њему добили песника изузетног дара и велике самосвојности. Он је у поезију увео живи, говорни језик, увео је обиље хумора, и мноштво животих људи, слика и сцена. Петровићева поезија је намах освојила све, и критичаре, и читаоце. Књиге које су потом уследиле потврђивале су, и повећавале, Петровићеву песничку репутацију: *Градилишиће*, *О ћроклећа да су улицо Рибе ог Фере*, *Предосећање будућности*, *Трагом ћрах*, *Све самљи*, *Да видиш чуда*, све до циклуса *Стихови о смећу*, објављеног 1996. у часопису *Поезија*.

Пишући своје необичне баладе, плачеве и елегије, своје посланице и јесенописе, своје још необичније „револверске шале“, и своје „прилоге“ за европску или националну историју, описујући градилишта и рингишпиле, цамбасе и крчмарице, капетане прве класе и јапанске војсковође, жабе и звезде, моћ и немоћ говора, пуноћу и пустош неба и света, Бранислав Петровић је створио живо и слојевито песничко дело, испуњено мноштвом различитих садржаја, тонова и висина.

Додељивањем Награде „Десанка Максимовић“ Браниславу Петровићу само се потврђује оно што се одавно зна: да Бранислав Петровић припада самом врху модерног српског песништва. Он улази у круг добитника ове награде, на место које је одавно заслужио. А књига његових изабраних песама, како је већ уобичачено, која ће бити објављена у едацији Десанкиних лауреата, дogradiće најнеобичнији споменик који је ikada неком песнику подигнут: споменик који се не гради од мермерних блокова, него од књига.

Председник Жирија
Љубомир Симовић

30. март 2000.

БЕСЕДА БРАНИСЛАВА ПЕТРОВИЋА

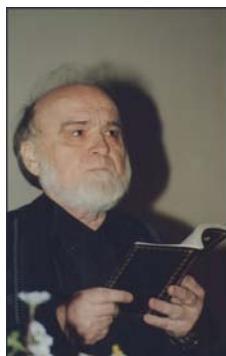
Драги Ваљевци,
драги Бранковчани,

драги српски народе, окупљен у једном од најсветијих места српске земље!

Пре него што захвалим члановима жирија Задужбине „Десанка Максимовић“ што је од многих великих српских песника изабрао мене за овај тренутак, и приредио ми, у мојим годинама, неизмерну радост, захваљујем неснику Љубомиру Симовићу на овим речима, које су за мене прејаке, прелепе, предивне, а које ме истовремено охрабрују... И ја не знам уопште како бих наступио пред вама да није било тих речи. Захваљујем професору Слободану Ж. Марковићу, председнику Задужбине „Десанка Максимовић“, који је устрајним и великим трудом, у немилим околностима у којима се више од деценије налази српски народ, успео да одржи достојанство најдостојанственије установе коју сад српски народ има, а то је Задужбина „Десанка Максимовић“.

Ово је велика радост за онога који је цео живот страхио на писање стихова – добро, имао сам ја и других по слова осим стихова! – али кад погледам свој живот из ове перспективе, ипак сам ја само писао стихове. И морам да вам кажем да је такође велика радост наћи се на списку добитника награде која носи име највеће српске песникиње за сва времена, уз песнике Љубомира Симовића, Стевана Раичковића, Миодрага Павловића, Тасу Младеновића, Матију Бећковића и Милована – Мићу Данојлића. Право да кажем, оваквој се радости нисам надао.

О Десанки Максимовић написао сам, по некој мојој евиденцији, шездесет куцаних страница, разним поводима, за разне своје дневнике и белешке. Полазећи у Бран-

ковину, прегледао сам те своје рукописе, и дошао до за-
кључка да ништа од тога што сам досад написао о Десанки
није у потпуности достојно њеног имена. И решио сам да
вам то што сам писао о Десанки прочитам у некој другој
прилици, кад то доведем и до нивоа ове институције, и до
нивоа који заслужује Десанка Максимовић. Уместо тога,
прочитаћу вам песму која је директно настала под утица-
јем велике Десанкине песме: „Било је то у некој земљи се-
љака / на брдовитом Балкану, / умрла је мученичком смрћу /
чета ђака / у једном дану“. Та песма, чија је мајка Десанка
Максимовић, зове се „Чудан гост“:

*Оштима нам нашу Мештожију и наше Косово Поље,
А све да нама буде боље.*

*Све сами савезници рађни:
Найдоше нашу Грачаницу, и наш Призрен златни.*

*Чудан савезник, пријатељ и гости:
Удари на наш Дунав и на Дунаву (наш!) Варадински мост.*

*Удари на Чачак, и Ужице, и вође у роду,
Удари на со и хлеб, најаде вино, и најаде пријатељу воду.*

*МИ СМО ВАШИ ПРИЈАТЕЉИ! – баџају леђке, вичу.
Па кад сће пријатељи што најадосће Жичу?*

*Ако имаше Бога ваш Бог нек је с вама:
Знаће ли ви шта је Жича и шта је Жича нама?*

*Ми не бисмо имали ни ћесму ни причу,
Ми да немамо Жичу.*

*Ако славиште крсну славу, ако имаше кућног свеца –
Шта су вам скривила наша деца!*

*Јесће ли нормални, шта је с вама!
Имаће ли ви шата, имаше ли мама?*

*Који у болници юубијасће болесне људе,
Пођледајће се у огледалу – ња како вам буде!*

*Пређознајће себе у ћој слици!
И пређознајће себе у слици мале Милице, у Баћајници!*

*Увеличајће ју слику! И себе на ћој слици!
Да вам се диве ћамо ког куће у Америци!*

*Ви заслужили орден, ви медаљу око вратца –
Ви юнос Америке, ви јунак ћаша!*

Ја нисам никада писао песме оваквога ангажмана, зато што сам се надао да се овакве песме више никада не морају писати. Испоставило се да у овој нашој Србији песме са оваквим садржајима неће застарети никад, и да им никад неће проћи време. Једноставно, ми смо народ осуђен на овакву поезију!

Ово је Бранковина!

Не зна човек шта да истакне, шта да подвуче, у летопису српског народа, кад је Бранковина у питању! Да ли државотворство, да ли законодавство, да ли јунаштво, да ли песништво! Мора песник бити много дрзак и храбар да би изашао пред народ у Бранковини да чита своје лирске стихове. У Бранковини се једино може читати „Почетак буне против дахија“ Филипа Вишњића! А дахије су се, као што знамо, ново намножиле по Србији. Они несрћаници, Аганлија, Кучук Алија, Мула Јусуф и Фочић Мехмед-ага, добили су многе наследнике, који пљачкају, злочине и убијају по несрћеној земљи Србији.

Међутим, ми смо овде да читамо ово што имамо: своје лирске песме.

Ја вам свима захваљујем!

Бранислав Пећровић

Бранковина, 16. мај 2000.

* * *

Своју беседу у Бранковини, приликом уручења Награде „Десанка Максимовић“, Брана Петровић није имао написану, него ју је импровизовао. Међу његовим папирима није нађен никакав нацрт, никакав подсетник, никаква забелешка за ту беседу. Веровало се да не постоји ни снимак онога што је Брана у Бранковини говорио. И тако је књига његових изабраних и нових песама, која је, у оквиру библиотеке добитника *Десанкине нагrade*, припремљена тек после његове смрти, објављена без те беседе.

Један од уредника те едиције, Милош Јевтић, међутим, неочекивано је ушао у траг тој беседи: испоставило се да је она ипак снимљена, и да је чак, у јуну 2000. године, објављена у 74. броју ваљевског часописа *Колубара*. Покушали смо све да до тог текста дођемо што је могуће пре, да бисмо га, ако не буде касно, убацили у Бранину књигу, чије је штампање већ било у завршној фази. Уредник *Колубаре* Здравко Ранковић нам је текст послao факсом, али је добар део беседе био потпуно нечитак. Текст нам је слao још неколико пута, али су на отиску нека места сваки пут била потпуно затамњена, тако да се неки редови никако нису могли ни разабрати, ни прочитати. Онда смо оно што се није могло добити факсом покушали да добијемо телефоном: упоредним читањем и упоређивањем, на крају смо успели да реконструишимо цео текст Браниног говора. Међутим, кад је цела та закаснела и комиликовања операција била завршена, било је касно да се говор унесе у књигу. Једино што нам је преостало, то је да га, заједно са беседама осталих добитника, унесемо у *Сломеницу Задужбине Десанка Максимовић*. С обзиром на то да је Бранин говор објављен још за његова живота, могло се претпостављати да је он могао имати прилику да га ауторизује.

Већ на први поглед било је јасно да до ауторизације није дошло. То се видело по структури и недовршености неких реченица, и по неким прејаким формулацијама, које Бранин сигурно не би оставио у таквом стању. Најубедљивији доказ да ауторизације није било јесте песма „Чудан

гост“, коју је Брана, у оквиру своје беседе, прочитао. Та песма, која има 26 стихова, у *Колубари* је тако преломљена да их има скоро дупло више, 43. Припремајући Бранину беседу за штампу, тој песми сам вратио онај облик који јој је сам песник дао. У осталом делу беседе скоро ништа нисам дирао. Скоро ништа, значи да се понешто, ипак, морало, макар благо, редиговати. Да је имао прилике да свој текст ауторизује, Брана би га сигурно ауторизовао много радикалније него што сам га ја редиговао. Међутим, док је Брана имао право да свом тексту приступи с највећом слободом, ја сам имао само обавезу да му приступим с највећом скрупулозношћу.

Љубомир Симовић

16. фебруар 2004.

БОРИСЛАВ РАДОВИЋ
Добитник Награде
„Десанка Максимовић“ (2001)

О ПОЕЗИЈИ БОРИСЛАВА РАДОВИЋА

Почев од своје прве књиге, *Поетичносћи* (1956), па кроз све збирке које су за њом уследиле *Остале поетичношћи* (1959), *Маина* (1964), *Браћство по несаници* (1967), *Оиси, гесла* (1970), и кроз низ врло специфичних, критички и промишљено приређиваних, књига изабраних песама (*Изабране јесме*, 1979; *Песме 1971–1982*; *Изабране јесме 1954–1984*; *Тридесет изабраних јесама*, 1985; *Песме 1971-ој* и *Песме*, 1994; у редовном колу Српске књижевне задруге), Радовић је изградио јединствен и особен песнички свет. Са изузетно истанчаним слухом за језик, и са исто тако префињеним осећањем за песничку форму, Радовић је, као мало ко, допринео култивисању и усавршавању и нашег песничког језика, и нашег песничког израза. Он је у другој половини двадесетог века обављао ону врсту послана коју су у његовој првој половини обављали Дучић и Ракић. Песничко дело Борислава Радовића не само да садржи велики број антологијских песама, него представља и једну од најкомпактнијих, и најблиставијих, песничких целина у модерном српском песништву.

Председник Жирија
Љубомир Симовић

18. април 2001.

ПРЕД УСПОМЕНОМ НА ДЕСАНКУ МАКСИМОВИЋ...

Пред успоменом на Десанку Максимовић, помишљам како песнику ништа у животу не бива поклоњено, ништа осим живота самог; и како га умешће дивљења животу управља на чистини, сличног стаблу које старећи постаје све моћније. Тако управо видим и нашу песникињу. Имала је времена да својим радом обележи цела два раздобља наше новије поезије. Више песничких нараштаја рађало се и умирало пред њеним очима; сви наши модерни песници били су њени савременици. Васко Попа је тек учио да говори кад је она састављала своју прву збирку песама, коју годину после *Лирике Џаке* Црњанског и *Ошкровења* Раствка Петровића. Старе песничке стратегије су падале у засенак пред новима, док је она трагала за сопственим изразом чистог и неусиљеног лиризма, с неком готово источњачком смерношћу и ведрином. Као да је слутила како њено време долази и како јој се задуго неће ускратити, без журбе је ширила свој песнички видокруг, поуздано тежила медитацији над спретовима свакодневног и унутарњег, узимала све дубљи дах, захватујући својом прозодијом и она треперења испод гласа, садржана у мелодији самог језика, да би своје најуспелије, трајно модерне песме саставила у годинама у којима песници иначе записују преостала сећања или их казују другима у перо. Још много пре но што ће јој понестати времена, она је својим делом заувек припадала народу из кога је потекла и језику коме је служила.

Чиниоци снага потребних за такво припадање и такву службу не почивају искључиво у песнику као појединцу. Инокосан колико то може бити, он ствара на створеноме. Модерни песник се нарочито одликује свешћу о томе. Он је штавише одавно истакао да својим претходницима дuguје све што је постигао. Уосталом, песник се неизбежно, сваким иоле озбиљнијим и заснованијим покушајем, одређује према ономе што зовемо наслеђем, било да у њему тражи

подршку или налази препреке остваривању сопствених намера. Састављање стихова могли бисмо примити као његов начин да се о томе изјасни. А то изјашњење није напослетку ништа друго до његов поступак, што ће рећи разлог којим он оправдава писање песме, уз одговарајући одбир и употребу песничких средстава која му стоје на располагању. Он чак може донекле да преиначује наслеђена средства, прилагођавајући их својим захтевима, да би их, тако преиначена, понудио на разматрање и коришћење следбеницима. Одлуке које се у вези с тим морају доносити немају увек предвидљив исход, јер се доносе у тамном вилајету; сложене су, јер зависе истовремено и подједнако од знања и од осећања; пресудне су, јер с њима коцка бива бачена. Читајући нечије песме, откривамо и те одлуке. Оне су, више за старог него за младог песника, каткада узбудљивије и важније од самих песама. У светлу тих одлука и настојања да се оне што доследније спроведу, песник стиче – или не стиче – нешто од оног достојанства које имамо у виду кад га поредимо с пеђинским ловцем, нашим претком који је започео борбу с хладноћом, помрчином и неизрецивим не знајући ни за патетику ни за иронију, ни за хвалоспев ни за побуну, ни за толике друге лепе ствари на које, сматра се данас, вреди утрошити читав живот.

Примам дакле ову Награду као знак потврде да нисам поникао без корена, и да у бољим тренуцима мого рада није изостао известан дослух с претходницима. Разуме се, далеко сам од помисли да тај дослух припишем себи у заслугу. Он се не бира, као ни матерњи језик; бирају се, како рекох малочас, само разлог и средства. Малобројни плодови, убирани на тим основама, једва да су ми донели ишта сем неспокојства; али таква је природа посла који човек твари себи без икакве спољне принуде и који се доиста окончава само потпуним иссрпљењем његових снага или времена. Зато бих овом приликом, у сенци Десанке Максимовић, пожелео што више снага и времена будућим носиоцима овог признања, настављачима списка у који је данас уведено и моје име.

Борислав Радовић

Бранковина, 16. мај 2001.

СЛОБОДАН РАКИТИЋ

Добитник Награде „Десанка Максимовић“ (2002)

ДЕСАНКА ИЛИ СЛОВО О ЉУБАВИ

Писао сам и говорио у неколико махова о поезији Десанке Максимовић, често у њеном присуству, у њеном и у свом завичају, у многим местима у нашој земљи, као и у Италији, приликом два заједничка путовања, али данас, посвећујући своје слово поново њој, кад је више нема, осећам се као да то чиним први пут. Десанкиним одласком са овог света њене песме започеле су свој нови живот, али самостално, без њене магичне подршке. Хоћу у ствари да кажем да је било лакше мислiti и писати о њеној поезији под ореолом њене огромне лирске благости, него сада без ње. И још да додам, да нам је и онако кржка била велика духовна потпора; она је, осим тога, била живи пример моји песничке речи и лирске мелодије. Као да чујем са бранковинских висова жубор њених самогласника и сугласника изговорених на само њој својствен начин. Свет око ње као да је просто чилео, како би рекао Рилке, од њеног јачег живота. Смрт се, међутим, не уклапа у осећање целовитости и континуитета времена. Смрт је немерљиво мали тренутак, али је истовремено и вечност. То осећање дуализма – које се можда најбоље може доживети овде у Бранковини, уз хујање високих дрвeta над Десанкином хумком – било је својствено песницињином односу према животу и смрти.

Ма о чему да је певала, Десанка је певала о љубави. Можда то на први поглед и не изгледа тако, али кад се раз-

грне лирско ткање њеног песништва, одмах се види да је тачно оно што је о себи говорила, да је у основи њеног певања превасходно љубав. Љубав као дар Божји и љубав као откровење, како је певао и деспот Стефан Лазаревић у свом „Слову љубве“.

Поједине Десанкине несме делују као бајке у стиховима, било да пева о рађању или умирању, о природи или о људској драми постојања, за децу или за одрасле. Посебан однос према природи задржала је од своје прве песничке књиге до краја свог живота. Но, њена слика природе није увек идилична и романтична већ, напротив, суморна и кошмарна. Песникиња саосећа са свим што се збива у природи у којој живљење и умирање чине целину. Антологијска песма „Змија“ има више него симболично значење. Злобнне сенке људске саможивости наднеле су се туробно над биљним и животињским светом, претећи му уништењем. Тако се крај природе, у изоштреној песникињиној визури, указује не само као крај поезије него и као крај самог људског рода.

Десанкине песме из књиге *Тражим йомиловање* враћају нам се као одјек. Једна изразито национална књига постала је још универзалнија. Као одјек стиже нам и песникињин глас, препознатљив у сваком звучном знаку. Какве би тек песме написала о страшном косовско-метохијском полому; о српском егзодусу са запада и са југа; о помору птица певачица у Војводини? Какве би баладе, бајке или елегије настале на вест о убијању лабудова слетелих крај наших река, на њиховом дугом путу са хладног севера на топли југ? Можда су били слетели да заувек овде и остану. Сигурно нисам једини који је с тугом помислио да је отиша у тренутку када нам је била најпотребнија, јер нам је њена поезија била најбоља одбрана. Сваким својим стихом одавала је неки унутрашњи пркос и самопоузданje, духовну чврстину и моралну стаменост. Десанка је песник ведрине живљења, али и тамних страна живота. Њена лирика никога не оставља равнодушним, ни оне који је воле, али ни оне мрзовљене, који је не воле, из само њима познатих разлога.

Песнички чин увек је био тајновит и за саме песнике, а не само за читаоце. Можда и више за песнике. Иако то није желела – да тумачи саму себе и своје песме – управо у дијалогу са песмом „дефинисала“ је нека своја лирска начела, премда, како је негде написала, „песма сама ниче“. Нити је величала песничко надахнуће, дајући му божанско значење, нити је пак сматрала да се све може постићи марљивим радом. Имала је велико поверење у језик и спонтаност лирске објаве. Певала је природно, као што птице певају; као што вода тече; као плод што се од цвета и заметка до зрења развија и стреми, како би досегао сопствену, коначну сврху.

За Десанку песништво је дубоко морални чин и управо то својство обједињује све тематско-мотивске рукавце њене лирике у јединствену целину. То је стваралачки идеал сваког песника. Многе темељне вредности данас су угрођене, разарају се митови и историја, мења се и прошлост, а не само садашњост, слави се естетика ружног; част, достојанство и понос узмичу у новом поретку ствари, чују се већ питања шта то беше? Али неке вредности још се држе. Док је год српског језика, живеће и Десанкина „Крвава бајка“, као потресно сведочанство о страдању невиних, али и као пркос, бол и опомена. Та песма са парадоксалним насловом, за коју је сама песникиња рекла да би „највише волела да је није написала“, сажела је трагичне догађаје наше минуле историје. Она је симбол те историје, која се понавља, често у истом облику и са истим последицама, али још чешће са тежим. Стрељање Ђака у Крагујевцу 1941. године, српских новомученика, дато је као лирска бајка, и то је трагични лирски парадокс, који сам поменуо. Јер бајка најчешће казује о нечemu чега нема, што не постоји, што је фикција и фантастика, али у случају „Крваве бајке“ све је одвећ очигледна и ужасна стварност. За нас Србе и бајке су стварност.

Речено је да Десанка спада у наше највољеније песнике и да је свака њена књига била увек празник за српско песништво. Привидно једноставна, њена лирика је и лирски устрептала и епски широка, и наративна и сва од наговештaja, и реалистична и симболичка, и стварносна и ме-

тафизичка, светлих али и тамних расположења; класична и зрела већ у младости, а модерна и витална у зрелом добу и старости, кад се песникиња нашла пред лицем смрти, мирна и спокојна.

Српски и словенски песници у Десанки виде своју свету песничку мајчицу. Дошавши данас у Бранковину да примим Награду која носи њено име, ја сам дошао да се поклоним и њеној сени и њеној поезији; најзад, да се поклоним оној неизмерној љубави коју је уткала у своју лирику и оставила нам као најлепши дар. Постоје два осећања којима се човек мора поклонити: то су људска патња и људска љубав. Поклонивши се њеној љубави, коју нам је подарила, осећам да сам се поклонио самој поезији.

Прихватујући Награду која носи Десанкино име, не могу а да не скажем захвалност онима који су на тај начин одали велику почаст мојој поезији. Кад ово кажем, имам у виду не само име велике песникиње – верујем да би се она радовала што ми је додељена награда – него и песнике који су пре мене награђени истом наградом. Велика је част бити у таквом одабраном песничком братству.

Слободан Ракићић

Бранковина, 16. мај 2002.

РАДМИЛА ЛАЗИЋ
Добитница Награде
„Десанка Максимовић“ (2003)

О ПОЕЗИЈИ РАДМИЛЕ ЛАЗИЋ

После исцрпног разговора о већем броју кандидата – разговора који је представљао наставак расправа из претходних година – присутни чланови жирија су једногласно одлучили да се Награда „Десанка Максимовић“ за 2003. годину додели Радмили Лазић. Вреди напоменути да се, током последњих година, име Радмиле Лазић редовно налазило у најужем кругу кандидата за ову престижну Награду.

Од њених првих књига, чији се наслови могу читати и као сажети песнички програми – *To je što* (1974), *Право сътање сътвари* (1978) или *Ноћни разговори* (1984) и *Историја меланхолије* (1993), па до песама које је у последње време објављивала у нашим листовима и часописима, у *Књижевном магазину*, *Политици* или *Лештанију* *Машице српске* Радмила Лазић доследно негује, чува и развија слободу да открива оно што би свако други желео да скрије: свој сопствени живот, без скривалица и маски, са свим његовим мукама, проблемима, незадовољствима и двоумицама. Радмила Лазић пише о животу Радмиле Лазић, са отвореношћу и храброшћу које задивљују. У дугим и тешким *ноћним разговорима* са самом собом, са светом, са приказама и аветима, са својим страховима, са својим и нашим страшним и сировим временом, она покушава да утврди *право сътање сътвари*, и с тим се *правим сътањем сътвари* суочава отворено, без ублажавања и улепшавања. Између песника и читаоца не постоји никакав еуфемистички песнички *субјекш*, који релативизује ове што песник каже, и иза чијег се идентитета песник заклања. Као што је у наслову своје прве књиге казала *To je što*, Радмила Лазић у свакој својој књизи, у свакој својој песми, отворено и

неувијено каже *To sam ja*. То отворено и храбро песничко *ja* о свом животу говори језиком модерним, урбаним, сугестивним и, изнад свега, драматичним. Ове су то особине које су Радмили Лазић обезбедиле истакнуто место у савременом српском песништву, а које су се, данас, овенчале и наградом која носи име наше велике песникиње, Десанке Максимовић.

Као што је познато, ова Награда се састоји из плакете, статуete Десанке Максимовић, коју је урадио Александар Зарин, и новчаног износа. Као што је такође познато, добитнику се штампа књига изабраних и нових песама. Књига Радмиле Лазић биће десета у овој колекцији. О песништву лауреата организује се и научни скуп, а текстови са тог скупа такође се објављују у посебном зборнику радова.

Награда „Десанка Максимовић“ биће Радмили Лазић уручена у Бранковини, 16. маја.

Председник Жирија
Љубомир Симовић

11. април 2003.

СЛОВО О ПЕСНИКИЊИ

Не знам „чему песници у оскудно време“, „чему поезија која не спасава народе и људе“, и „може ли се писати после Хирошиме и Аушвица“, као и да ли „постоји поезија пошто је убијен човек“. Ниједно од ових питања није упутила Она, песникиња. Она се није питала да ли поезија може да спасе или да промени свет. Она је певала. Прорицала као Питија. Оплакивала као Антигона. Заводила као Сирена. Бајала је и тужила. Молила и хулила. Веровала. Чезнула.

Чезнула је за земљом које нема... Сагињала главу пре-ма срцу... Није имала времена за дуге реченице...

Звала се Сапфо, Тереза од Авила, Емили Дикинсон, Едит Седергран, Габријела Мистрал, Ана Ахматова, Цветајева, Силвија Плат... Звала се Јефимија, Јелена Димитријевић, Јела Спиридоновић-Савић, Аница Савић-Ребац, Данница Марковић, Десанка Максимовић... и још небројено их је оних без имена, непознатих, непризнатих, анонимних које су певале песме називане народним.

Готово по правилу, „непознат аутор“ је била је жена. Можда „Шекспирова сестра“, скривена у остави за јабуке. Она скрајнута и она заборављена. Или „исписана“ и ис-кључена из књижевности, зато што је говорила гласом који се од ње не очекује, или зато што је говорила о ономе што се од ње не очекује. Ретко слављена, а хваљена само онда када се могло рећи да пише „мушки“. Ипак, та вечита „пасторка књижевности“ измислила је лирску песму и увела прво лице једнине у поезију. Она је лично искуство, искуство јединке, ње саме, дигла изнад племена и колектива, што је за неке била јерес, а за њу потреба и побуна. Побуна против општег, заједничког, истог. Против важећег. Она је индивидуални живот учинила јединственим, непоновљи-

вим и светим, много пре него што су потоња времена проглашавала индивидуално људско начело и право.

Ипак, њене су песме, од оних који постављају књижевне норме и стандарде, означаване неуобичајеним категоријама, те су називане: исповедним, приватним, сентименталним, „исувише“ личним, „женски осетљивим“ или „женски болећивим“, чак и неуротичним. У најбољем случају, песмама „меког штимунга“ и „нежним трептајима душе“. По истим тим мерилима, оне су биле „без дубине“ и њихова мана је била што се нису бавиле „универзалним проблемима“. Теме и мотиви песникиње најчешће су сматрани баналним и тривијалним, неважним, недостојним „певања и мишљења“, јер она је певала о конкретном и о обичном; о тренутку, о сопственом расположењу, о природи, визуелном пејзажу или пејзажу душе, о љубави, усамљености, о стрепњи, неверству... У већини случајева, клонила се узвишеног и апстрактног. Писала је себе. Писала је из себе, не скривајући се и не заклањајући се иза великих тема или „вечних истин“¹, а када их се и дотицала – бојила их је личним бојама.

Све оно што се сматрало маном поезије из пера песникиње била је њена особеност. И врлина. Њена различитост. А различитост, осим што није била пожељна, није се ни признавала. Њено искуство, а тиме и доживљај света, било је друкчије, и она није могла да пева исто, иако је употребљавала исти језик. Она је говорила из своје, женске перспективе. То је било њено својство и њена једноставност. Женска поетика.

Она је умела да песми да исповедан тон, и да је тако учини уверљивом и убедљивом – сугестивном и истинитом. То умеће да се песма учини истинитом и да се песнички израз учини присним, називан је искреношћу и скоро да је гарантовао поистовећивање лирског субјекта и субјекта аутора, што је по правилу приписивано песникињама. „Исповедно“ и „искрено“ нису били квалитети у критичарској номенклатури. Они нису сматрани умећем, већ некаквим природним даром, готово нагонским, инстинктивним. Али, и када је бивало тако, писало је биће, из свих својих слојева. Непоновљивим гласом.

И поезија Десанке Максимовић није могла избећи судбину својих претходница и сапутница. И њена је поезија од самих почетака читана у духу оваквих критичарских опсервација, па је и данас њиме обележена, иако се чини да је слављена. То је усуд песникиња.

Радмила Лазић

Бранковина, 16. мај 2003.

МИЛОСАВ ТЕШИЋ
Добитник Награде
„Десанка Максимовић“ (2004)

О ПОЕЗИЈИ МИЛОСАВА ТЕШИЋА

Песничким књигама *Кућиново*, *Кључ од куће*, *Благо божије*, *Прелесӣ севера*, *Прелесӣ севера*, *Круг рачански*, *Дунавом*, *Бубњалица у љачелињаку*, и спевом *Седмица*, уз низ књига својих изабраних песама, Милосав Тешић се уврстио међу песнике чији је допринос српској поезији веома високо цењен. Пратећи драматичне токове наше историје, и сложене токове наше културне историје, и истражујући све слојеве језика којима се наша судбина, на различитим просторима и у различитим временима, песнички изражавала, а ослоњен на свој рачански завичај исто онолико колико је Десанка Максимовић била ослоњена на своју Бранковину, Тешић је остварио сложено и сложевито песничко дело. Ослањајући се на наше целокупно песничко и језичко наслеђе, Тешић све – и нашу усмену и нашу писану и црквену и грађанску, и средњовековну и модерну поезију – ставља под један кров. Он наше песничко наслеђе обнавља, добрађује и дописује, на начин који његов допринос великим сливу савременог српског песништва чини особеним и препознатљивим.

Председник Жирија
Љубомир Симовић

10. мај 2004.

ДЕСАНКИНО ПЕВАЊЕ ИЛИ УЗИМАЊЕ РЕЧИ ИЗ УСТА

1.

Пејзаж Бранковине и власци западносрбијански крајолик, не само географски него и етнографско-језички, што значи и повесно-судбински, некад готово очевидно, понекад тек из прикрајка, а редовно ненаметљиво, утрађени су у песничко дело Десанке Максимовић, удевени су, на пример, у пејзажност средњовековне Србије Душановог доба, али и у савремене норвешке слике и прилике: уврежени су, dakle, мање или више, у све о чему је она певала. Изворна завичајност је у ствари чворна тачка њеног песништва, основ на којем се узвисила њена степенасто грађена лирска творевина, грађевина с прозорима што гледају из Доњег у Горњи свет, али и одозго надоле.

У њеном певању мудро једноставном, сликовита лиризација и мисаоност исказа узајамно се испомажу, не тежећи насиљној превази једног над другим него усмеравајући се ка спонтаној садејствености, те се и зато Десанкина поезија прихвата отворена срца, као нешто што се осећало, наслућивало па чак и знало, али се није казало, као нешто за што би се рекло: *узе ми реч из уста*.

2.

Тек и неколика видно-мирисна Десанкина песничка исказа, опет углавном обична и лако препознатљива, дољна су да покажу, баш као такви, колику сабирну, и са-

борну, поетску енергију садрже, односно коликим поетским интензитетом зрачи и њено паганско-хришћанско осећање света, у оба случаја омирисано биљем. Виђено с ливадских *еийштрахиља*, то изгледа овако: „Од звезданих Цвети / нису се виделе неба плавети; на мед поново замирашу сванућа; у кадионице тамњан точи смрека“.

Тек и један одломак из песме „Земља јесмо“ казује с колико привидне лакоће Десанка Максимовић песнички погађа у саму срж егзистенцијалног сазнања, из којег, макар за тренутак, удари ледена хладноћа: „Земља јесмо, / остало су све привиди. / Једино није привид рана / која се у ноћ отвара и бриди“.

Кроз вео вечите месечине увела је Десанка у свој песнички свет, у то *сазвежђе од јајорчевине*, и словенска божанства, богове и богиње (Перуна, Световида, Волоса – Весну, Живу, Морану), увела их и привремено учинила Јужним Словенима, ако не и посрбила, а све из осећања јаке припадности словенском и српском роду, његовом митско-религијском и историјском бићу – али певајући, уз снажно поверење у предачко искуство, одрешито и разбито, погдегде и поучно, делимице иронично или шаљиво.

3.

Књигу песама *Тражим љомиловање* могао је испевати једино песник свељубави, човек бескрајне доброте, са урођеним осећањем човекољубља и милосрђа, који се, молећи за милост, а изједначујући такозване мале и велике ствари, натчовечно уздиже изнад љутих пламенова греха и грешности, распирујући љупке пропламсаје природе и живота, редовно саосећајући с недужним и невиним. Не тражи она помиловање само „За војничка гробља“, „За последње дане“, „За жир“ („да му се, кад га под зиму нађе, / изгладнели отрок обрадује“), „За калуђера“, „За несхваћене“, „За наивне“, „За сужње помиловане“, „За свадбе без венчања“, „За Марије Магдалене“, „За погубљена љубавна писма“, „За себарске жене“ („kad се повуку у вајате / и луч утрну, / за ширу њиховог кикота у тами, / за мисли што их, у сумрак,

прате“), „За бранковинске сељаке“, „За нероткиње“, „За исмеваче“, „За завиднике“... него и „За важне“, које, по правилу, и с правом, тешко да ико сажаљева. Десанка се, дакле, моли и „за оне који имају позивнице / за сваку поворку и панораму, / за човека / кога и у возу, и на Гозби, и у храму, / и у рају, / нумерисано место чека [...] за људе које на свакој води / чекају броди / и котва у сваком бродолому, / којима су сви знани и незнани / анђели милосрђа осигурани“.

То је редак пример пренаглашене филантропије или прекорачене мере човекољубља, без обзира на разлоге због којих се и за такве људе тражи милост, али је, са друге стране, и јединствен одраз Десанкине племенитости, изузетне и људски и песнички.

Није пуха случајност што је баш ваљевски крај подарио српској књижевности и култури такву песникињу каква је Десанка Максимовић, једину поетесу члана омањег друштва сваком знаних и вољених српских песника. Изгледа да је иза стишаног праска Првог српског устанка – а Ваљевска нахија била је његово најкомпактније упориште – знатно касније морао зазвучати и непоновљив глас песника појединца. Таквим гласом, по особеним лирским до машајима, смисленим и мисленим, започело се понирати у смисао постојања уопште; њим се посегло и у промишљање историјског удеса српског народа, његових повесних ломљава и провалија, као што се почело урањати и у загонетност природних појавности, очаравајућих и онеспокојавајућих, као што се зачела исповедати и одгонетати интима и драма људског бића – а све то с љубављу према свету и људима, премреженом мноштвом ускличника и упитника из области аутентичне радозналости и егзистенцијалних тамнина. Све је то пало у налог Десанки Максимовић, из лијеја села Бранковине, како пева Филип Вишњић, у мраморно постојаној песми „Почетак буне против дахија“, у епској канциони чији су судионици и Десанкини Бранковчани, гласовити Ненадовићи. Све то, у ствари, показује да је њено песништво, уз подразумевајући дар, засновано и на узоритој историјско-завичајној подлози, основи која јој је била неопходна за досезање сфере универзалног песничког говора.

4.

Помоћу слободних и метафорично сликовитих одређења указала је Десанка Максимовић и на једну од основних одлика ритмичко-мелодијског бића сопствене поезије: на њен слободан стих са гипким римаријем, који делује неусиљено и некако самотврно, на њен речник, крепак, кротак и дурашан, на њену глатку и шумећу синтаксу, неретко ефектно инверзивну. Учинила је то у песми „За песникињу, земљу старинску“ из збирке *Тражим љомиловање*, у којој моли милост: „За земљу, / за мелодичност њене поезије, / за богатство срока / планинских њених одјека, / за њених потока слободан стих, млади, / успаванку што је усред ушћа / пева река, / за здравице што их из камена / напијају водопади“.

5.

„Сваки листак на дрвету људски глас узео и пропевао“ – тим исказом описао је Матеја Ненадовић у својим *Мемоарима* устаничку атмосферу у Србији 1804. године. То певање лишћа, исконски дубоко, митски озрачено и тајанствено (*Србија је велика шајна*) чула је један век касније и Десанка Максимовић, чула – и честито пропевала.

Милосав Тешић

Бранковина, 16. мај 2004.

НОВИЦА ТАДИЋ Добитник Награде „Десанка Максимовић“ (2005)

О ПОЕЗИЈИ НОВИЦЕ ТАДИЋА

Од своје прве песничке књиге, *Присусићва*, објављене 1974. године, до данас, Новица Тадић је, у петнаестак књига, написао једну изузетну и особену поезију. У чему је та њена изузетност и особеност? У томе што у њој нема никаквих илузија и маски, никаквог улепшавања и заваравања, никаквих еуфемизама и компромиса. У Тадићевом пасничком свету саблазни су саблазни, напаст је напаст, ругло је ругло, „анђели су кокошке“. А слобода је само „слобода да тумарамо и да ништа немамо“. И не само слобода: њега ништа не може да обмане. Он не зна „с које ће стране зло стићи“, али зна да ће стићи. И то је за њега једина истина и једина извесност. Али, као што ништа не може да га обмане, тако ништа не може ни да га уплаши. Пред непријатељем који му прети он стоји без страха, и мирно му поручује:

*Узалуд се најрежеш и йреши.
Смрћ ће ме сравниши са земљом,
не ши, добри човече, не ши.*

Смрт за Тадића није само једина стварна истина, пред којом све друге истине бледе, ни само једина стварна претња, пред којом су све друге претње ништавне, него је и једини прави спаситељ и избавитељ. Од чега нас спасава смрт? Од нечега што је горе од смрти: од живота, који нам пролази у болницама и лудницама, у рупчагама и ћавољим траповима. И који није ништа друго до „живе рана“. Али, наставља и теши нас овај песник:

*Ускоро ће
мелем на рану.
Ускоро ће смрћ.*

Истине с којима се суочава овај песник тамне су и тешке. Колико су тамне и тешке види се по томе што је смрт за њих једини мелем, и из њих једини излаз. Суочавајући се са тим истинама, Тадић пише тамну и тешку поезију. Да би се видело то што он види, и да би се суочило са оним са чим се он суочава, потребни су велика храброст и велика доследност. Подразумева се да је сваки песник доследан свом виђењу света. Тадићево виђење света је мрачно и тешко, и утолико је теже остати му доследан. Та доследност тражи највећа и најтежа одрицања. У тој тешкој доследности Тадић истрајава, и успева, и иде до краја, до такозваних последњих истина. Да се с тим истинама суочи – помогла му је велика морална снага, да их изрази – помогла му је велика песничка снага. Те две снаге, песничка и морална, стоје у основи Тадићевог песништва, и обезбеђују му вредност и трајност, и изузетно место у савременом српском песништву.

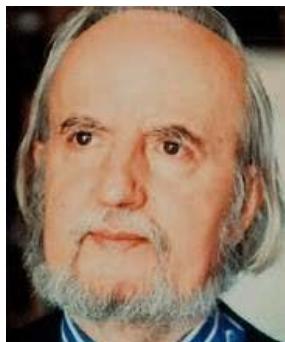
Председник Жирија
Љубомир Симовић

1. април 2005.

АЛЕК ВУКАДИНОВИЋ
Добитник Награде
„Десанка Максимовић“ (2006)

ПЕСНИЧКА КРИЛА ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ

Изузетно почаствован нашао сам се данас, овде, у славној Бранковини, једном од олтара српског песништва, из оног светог реда какви су Ловћен, Леотар, Стражилово. Зави чај питомине и благости, пун мелемних боја и музике предела – Бранковина је и могла изнедрити Десанку, песника питоме и племените речи, раскошне палете стиха, палете у којој се предачко и ововремено, лично и надлично, завичајно и универзално, спајају и преплићу у јединствен сплет.

Песникиња раскошне метрике стиха, исто тако је раскошна и разноврсна у својој значењској и мотивској сferи. Широк је распон песничких крила Десанке Максимовић. Нема те теме, мотива, духовног и душевног изазова, над којим се неће умно и замишљено наднети песнички дух Десанке Максимовић. Као што нема метрике, прозодије, разгранате форме у којој Десанка није волшебни виртуоз, чаробница првог реда. Просто је невероватна спонтаност са којом она обликује своја ритмичка и метричка здања, саткана од најтананије лирске материје. Било о чему да је певала Десанка је певала и сагласју са ритмовима природе, у сагласју са њеним пулсацијама и вечним законима. Из овог основног импулса избија и савршена изворност и природност њеног песничког гласа, као и свега што је написала. Десанка је до kraja остала у хармонији са природом.

Као сви велики песници и Десанка показује, а ја бих рекао и опомиње, да без укорењености у родно и предачко, у језик и архетип родне културе, нема ни светског ни космополитског. Као што уметност не може бити ни само локална, тако не може бити ни бездомна, ван дубинских матрица родне културе. Уосталом, није ли и божји и земни закон, највиши поредак ствари, да се на светски олтар, у општевоческу ризницу вредности, мора уносити сопствени прилог, као знак сопственог бивства и постојања, односно, као доказ и посебства и учешћа у заједништву. Тако се на најбољи начин доприноси и родном и опште-човечанском.

Песник широког спектра, универзалист, великог капацитета хуманости, Десанка ме је увек подсећала на Тагору. Попут свих песника од формата и Десанка превазилази књижевно-критичке оквире и одреднице. Данас је она један од темеља националне културе. Окружене љубављу савременика њено богато и разноврсно дело постаје изазов бројних и разноврсних истраживања. А Десанка љубављу и узвраћа. Сваки часник и изабраник њене Награде постаје предмет пажње и тумачења најелитнијих критичарских пера. Како би и могло бити другачије под знаком песника који је написао књигу *Тражим юмиловање*, која је један велики молитвеник, и чије су све песме, од прве до последње, слова и дела љубави.

Не могу ни сам да завршим ово слово љубави према Десанки, а да не будем личан. Кад смо својевремено, у Француској 7, имали скупове у одбрану писаца, прва, најбржа, и најмлађа од свих, на те скупове долазила је Десанка. А кад сам, нешто касније, у часопису *Relations* објавио сепарат њених песама преведених на енглески, однео сам јој га лично. Дочекао ме је један драги дом. И кад сам касније, још неколико пута долазио код ње осетио сам ту њену драгост и близост, готово својатљивост. Звала ме је Алеко, како ме је звао и мој отац, и како ја сматрам да је моје право песничко име, а у једном разговору смо утврдили да смо по једној предачкој линији у сродству. У тој необично пријатној атмосфери одвијали су се ови наши сусрети и разговори у њеном добротом и љубављу озареном дому.

Драга Десанка, данас у свету има много више рација него срца, много више рација него истинског разума. У свету, у природи, у историји, у људској души, има све мање лепоте, а све више нелепоте, много мање доброте, а све више недоброте, да не кажем неку другу реч. У свету општег меркантилизма и бездуховља, за књигу, уметност, поезију, остаје све мање простора. А сама поезија, краљица свих уметности, као да је постала пасторче овога света.

Зато нек је свет онај наум, и онај час, којим је и кад је, овде, у знаменитом Ваљеву, подигнут споменик Поезији, у лицу Десанке, песникиње крилате речи, тако натопљене и родољубљем и хуманизмом.

Алек Вукадиновић

Бранковина, 16. мај 2006.

СЛОБОДАН ЗУБАНОВИЋ

Добитник Награде „Десанка Максимовић“ (2007)

О ПОЕЗИЈИ СЛОБОДАНА ЗУБАНОВИЋА

Слободан Зубановић (1947), поред књига есеја, путописа и разговора, објавио је и више песничких збирки: *Кућашило* (1973), *Из Заоставшишне* (1982), *Домаћи дух* (1983), *Рејоршер* (1986), *Страшегија лирике* (1995), *Саркофаг* (1998) и *Саве ас* (2005).

Можда се као кључна Зубановићева књига, којом дефинише своју песничку позицију, може читати збирка *Страшегија лирике*. Већ и сам наслов ове збирке звучи програмски. Своју позицију Зубановић заснива на једној Флоберовој оцени, која каже: „Поезија. Потпуно непотребна. Није више у моди“. Ову Флоберову оцену Зубановић, изазовно, исписује као мото на чело своје књиге. Њега ова негативна и поразна квалификација поезије не фрустрира него ослобађа. Ослобађа га од многих предрасуда и обавеза, и омогућава му да своју поезију пише без притиска непесничких захтева, који се код нас у поезији често постављају. Та слобода битно одређује ову поезију и обезбеђује јој самосвојност и аутентичност.

Ослобођен обавезе да пише песму која је „потребна“, и обавезе да песма буде у „моди“, Зубановић исписује своју изразито урбану лирику, испуњен сликама и сценама родног Београда. Он у наше видно поље уводи дорђолске улице, Дунав, димњак топлане, пијаце, бакалнице, купатило, перионицу „Компресор“, асфалтну базу, савско пристаниште са олупинама бродова, јабланове у Дунавској... Од своје прве књиге па до данас, Зубановић доследно изграђује свој особени песнички израз. Тада израз он заснива на искуствима својих претходника, с којима комуницира, које ци-

тира и на које се каткад ослања: са Бранком, Војиславом или Црњанским... Строфа којом се он доследно користи је катрен, његов стих је каткад поентиран римом, али он и у једно и у друго дискретно уноси неке новине. Његов катрен има особену структуру и интонацију, његова рима се појављује повремено, следећи неку унутрашњу логику и музiku.

У особености Зубановићеве поезије треба убројати и песничку слику, на којој се његова песма заснива. Та слика је више брз кроки који нешто наговештава, него буквалан и дослован опис којим се сва значења слике исцрпују и ограничавају. Од таквих крохија, лепих и сугестивних – као што је, на пример, онај којим се завршава песма „Поред пута“, у којој је неки врабац „сенку сламке / бацио на читав будући предео“ – састављене су ове песме и књиге, чије је место у савременом српском песништву на завидној висини. Висина коју је досегла Зубановићева лирика потврђује се и Наградом „Десанка Максимовић“. Као што је познато, Награда се састоји од плакете, статуете Десанке Максимовић (рад Александра Зарина) и новчаног износа. Песнику се, уједно, пружа прилика да припреми књигу својих изабраних и нових песама, коју ће, као тринаесту, додати књигама ранијих добитника ове Награде.

Награда ће песнику бити уручена у Бранковини, 16. маја, на дан рођења Десанке Максимовић.

Председник Жирија
Љубомир Симовић

16. април 2007.

ПЕВАТИ СЕ МОРА

Песникиња под чијом смо се стрехом окупили представља данас један белег српске поезије. Одложив свој алат она се само придружила онима који своју радионицу остављају отвореном – са најбољим понудама мајсторског дара. У ствари, велики песници умиру да би се исти остварио призор: баштиници се могу на њих ослонити ако на време схвате да обнова већ обновљеног не представља одлике мајсторства.

Висина – колика је дубина лирске мелодије, ширина – колика је стаза памћења и језика, и сигурност – као оданост вери и природи, атрибути су поетске грађевине Десанке Максимовић.

Припадала је оним људима који дух предака носе лако, а искуства предају без остатка, са подједнаким осећањем првичности и љубави, детиње среће, трезвености и умности. Као да није певала само свој век, као да је певала из века у век, везући своју песничку поруку. Само такав дух може допрети до оне тачке у коју увире сваки национални дамар, а извире говор који више није песников, него говор његовог народа.

Када сам је видео први пут био сам основац који је почињао да памти стихове и учи шта у животу није добро; последњи пут, на моје питање шта је за поезију најбоље, одговорила је са две речи – дуг живот. У ствари, песникиња Десанка Максимовић учинила је, читавим својим бићем, оно што је за уметност најпотребније: запамтила је све, и све опевала.

Генерација песника којој припадам настојала је, успињући се у стваралаштву, да се утемељи у потпуно индивидуалан поглед на живот, свет и песништво, што је за прилике у којима смо живели било нешто неуобичајено, не-

разумљиво и за многе неприхватљиво. Своју поетику градили смо на сазнањима и достигнућима претходника и савременика, без предрасуда према домаћим величинама и страним наметањима; оно што нам је било на уму јесте да се зачне један, макар и у уобразиљи, нов прилог традицији српске поезије. На таквим постулатима градио сам сопствену стратегију лирике.

Лирика, свакако, спада у ону врсту уметности у којој је све, посебно речи, осетљиво на најмању промену. Њено основно правило, уосталом, вели да песник никада не сме да се понавља. То је одувек био модеран налог за писање песама. По томе, модеран израз у поезији био би део оне песничке традиције који различито мисли и носи нове намере, резултате и деловања, чија су достигнућа другачија и далекосежна, пре свега у исказу, форми и језику – слика новог бића, новог доба и новог осећања. Модерно је у дослуху са судбином.

Повинујући се модерном, мишљења сам да добра лирска песма, ако се тако може рећи, представља графитну оловку у сваком срцу или, још боље, интернет у оловци. Лирски песници су људи који безазлено иду напред, знајући да свет поезије и свет који окружује поезију никад неће бити направљен по њиховој вољи, начелима или плавновима. Ако је нешто од тог послана и оствариво, онда је то помисао да после њих, на терену који су они рашчистили и уредили, ниче зграда која ће многима бити блистав дом, у коме неће царовати зле слутње и где ни за кога неће морати да се траже помиловања, макар и у облику молитве.

Певати се мора. Ако је то већ тако, ово морање треба обавити с вольом, једноставно и непосредно; стихови не настају на основу измишљених доживљаја. С таквим осећањем, под стрехом Десанке Максимовић, примам ову високу Награду.

Слободан Зубановић

Бранковина, 16. мај 2007.

МИРОСЛАВ МАКСИМОВИЋ

Добитник Награде
„Десанка Максимовић“ (2008)

ТРАЈАЊЕ ПОЕЗИЈЕ

У животном добу када песници, ако га дочекају, или довршавају дело, или сабирају шта су урадили, dakле, у својој 66. години, Десанка Максимовић је објавила књигу *Тражим йомиловање* и тиме отпочела зрелу фазу свог песништва која је потрајала готово три деценије. Нова песничка младост, у понечему јача од прве, једнако успешне лирске осећајне младости. Ту позну стваралачку светлост, не толико честу у светској, а поготово у српској поезији, сама Десанка је, по сведочењу Стевана Раичковића, описала следећим речима: „...као да јој је пала нека копрена с очију – одједном јој се сав живот указао јасним и прозирним, без замршених тајни постојања и мутних мисли о смрти... а песнички исказ природан и ненапоран... ослобођен свих оних трема и дилема које су је мориле читавог живота...“

Да би се замршене тајне постојања одмрсиле у поезији, песникињи је било потребно оно што је и добила, а у једној другој прилици и сама означила као потребу песника – дуг живот. Живот је почела при kraју деветнаестог, а завршила при kraју бурног двадесетог века. Мењале су се државе и имена држава у којима је живела – а Десанка је била песник. Догодио се рат, један, па други, па трећи, па четврти – а Десанка је била песник. Мењали су се политички системи – Десанка је остајала песник. Мењали су се

режими и носиоци тих режима – а Десанка је била песник. Напредовале су окупације, ослобођења, револуције – и Десанка је напредовала, али као песник. Избијали су на врх књижевни правци и моде, и књижевници, који би је скрајнули – а Десанка је у скрајнотости била песник. Обасипана је славом, честиткама, чак јој је за живота дигнут споменик – а Десанка је издржала и наставила да буде песник.

Песничко дело Десанке Максимовић, у свом тако дугом настајању и развијању, као да симболизује трајање поезије. Песников живот пролази кроз различите мене, мења се и судбина народа коме песник припада, мења се језик у коме песник ствара – а разлози поезије остају. Трајање поезије није само доказ да она има посебно, рационално тешко објашњиво место у животу људи, нити само доказ да друга људска дела или збивања која погађају људе не могу спречити настајање и постојање поезије. Трајање поезије је и залог да ће све лоше у животу изаћи, у крајњем збирну, на добро. Оно доба, ако га буде, када поезија нестане, биће последње доба човечанства.

Тако дуг песнички живот Десанке Максимовић природно је поставио и теме њене поезије и сам начин писања. Није се она бавила песничким открићима чији би блесак произвео револуцију у језику и поезији. Десанка је писала полако и мирно, сигурно и дубоко, о стварима које припадају унутарњем и спољном животу појединца и животу људи међу којима је, како је осећајно писала о љубавним треперењима властите, женске душе, тако је, са истим песничким саосећањем, писала и о треперењима душе свог народа. И то је још једна порука дугог песничког живота Десанке Максимовић, упућена песницима, нарочито песницима новог доба: да би био песник, песник мора да буде у дубокој песничкој вези са људима који говоре његовим језиком. Није Десанка писала о свом роду само да би га патриотски славила, чак не ни само да би му ране видала, него и зато да би дошла до себе и остала са собом у свом језику.

Шта би Десанка Максимовић писала данас, да је жива? Пошто је толико дugo писала то што је писала, исто би радила и данас. Њене теме трају, како то код песника бива. Она би и данас, овде, у Бранковини, као тобож превазиђе-

ни романтичар у времену тобож неумитне реалности, упитала: „Зар и врлине народа пролазе и старе? Зар више неће бити великих дана? О, честити сељаци бранковински, зар бисте и ви све дали за паре? Зар и ви не разликујете више част од ракије и дувана?"

Захвалан Задужбини на Награди и свима који присуствују овој свечаности, морам да захвалим и Десанки Максимовић, једном анегдотом. Крајем 1971. био сам, као млад песник, на некој књижевној вечери у Мионици. После вечери, пришао ми је дечак од десетак година, с Десанкином књигом у руци, и замолио: „Чико, хоћете ли да потпишете уместо Ваше маме?" Потписао сам, а касније, када сам је упознао, испричао то Десанки. Насмејала се и рекла: „Добро, кад год ти затреба, бићу твоја мама!" Тако сам, тада, имао две маме. Данас немам ниједну, па као сироче могу – без осећања породичне протекције, коју ни Десанка не би дозволила – и да примим Награду која носи њено име.

Мирослав Максимовић

Бранковина, 16. мај 2008.

РАЈКО ПЕТРОВ НОГО
Добитник Награде
„Десанка Максимовић“ (2009)

ПЕСНИЧКИ КРСТ РАЈКА ПЕТРОВА НОГА

Почев од *Зимоморе*, своје прве песничке књиге, па до најновије *Не ђикај у ме* (пишући и везаним и слободним стихом, певајући и екавицом и (и)јекавицом, Рајко Петров Ного истанчано, брижљиво и посвећенички негује свој песнички израз, једанпут засвагда препознат као изразито индивидуалан у савременом српском песништву. Истовремено срчан и меланхоличан, благ и горопадан, бунтован и молитвен, тај особени песнички глас исказује се многоструко усложненим спектром разнородних тема и мотива, звучно уобличених у кантилену од древних и модерних тона. Кроз те мелодијске преплете указују се, као кроз некакву тајанствену и прозрачну копрену, Ногови паганско-словенски и хришћанско-православни светови, виђени у националној аури с јаким наносима митског, епског и судбоносног. У том осбитом поетском регистру запремају примерен простор давнопрошла и заборављена доба, као и патријархална и херојска времена с косовском драмом у прочељу. У широком садржајном опсегу Ноговог песништва дирљиво је проговорио и његов изузетно осетљив породични нерв, огласивши се лелеком сирочета, оним најинтимнијим из језгра братских и очинских осећања и саосећања, као и тужбалицом за мајком, изворном и потресном запевком. Ногово песничко дело је у доброј мери и надасве искрен вапај појединца над колективним удесом српског народа, у који су уградјени помешани и међусобно супротни одрази те злокоби: стид и понос, зло свакодневице и узвишеност, одрешита иронија и љупка благородност, очај и трагање за смислом постојања...

Последњим трима делима, књигом лирске прозе *Јечам и калојер* и песничким збиркама *Недремано око* и *Не шикај у ме*, Ного је не само потврдио своје издвојено и веома високо место у текућем српском песничком стваралаштву, него је своје певање додатно и естетски и садржајно надоградио, давши свему претходно написаном моћну потпору. Издвојено гледано, збирка *Не шикај у ме* јединствен је пример повесним документима подастрте поезије: у њој је свака нова песма утемељена и на одговарајућем публикованом научном раду из области проучавања средњовековних стећака, старог српског писаног наслеђа урезаног у камен, док су колажни цитати из тог наслеђа унети у главни певни ток збирке.

Било да опева пејзаж, било да пева о националном и судбинском, било да се легитимише као песник културе, било да ламентира или прониче, било да шаље песнички избрушене политичке поруке, Ного је песник који помно одмерава сваку своју реч, слушајући бруј њене унутрашњости, ћутке подносећи њен значењски терет и носећи сопствени песнички крст. Својој поезији Ного је већ ставио у завештање да се од својих недостојних нападача брани сама собом.

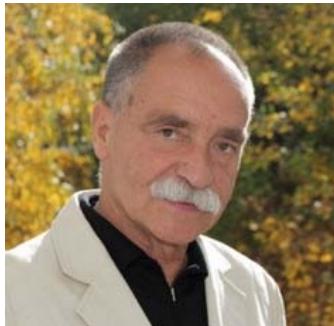
У савременом српском песништву поезија Рајка Петрова Нога једна је од његових најдрагоценјих знамења. Она је већ одавно била достојна Награде „Десанка Максимовић“.

Председник Жирија
Милосав Тешић

27. април 2009.

ОНА ЈЕ ЗНАЛА КО ЈЕ

Да немају никог другог до Десанку Максимовић, Срби не би били инокосни. Читаво једно, али страшно столеће ова је словенска липа својим самилосним шумом и сапатничким гласом тешила пасторчад историје и чинила им лада. Није се либила да одрешито каже како је рођена да живи за другога, да је десет пута Сестра, па једном Жена. Тако је сваки невољник у њеној поезији могао да нађе утеху, а сваки страдалник браниоца. Не имајући другога порода до песама, сви који српски и словенски зборе били су јој деца, род рођени. Она је славила Божије дело на хиљаде начина, посртала и понекад губила веру, сумњала, бивала богумилски здвојна, али само да би још дубље, душевније зарадила љубав Творца. Ко је онако као Десанка Максимовић волео оца, тај није био у завади с Богом: „А ти, зnam, у свакој маленој минути / слушаш само шта шапћем ја на земљи доле.“ И ко је онако као Десанка Максимовић волео своју мајку, тај је могао разумети зашто је „Небо златан рубац у благој руци Богородице“. Како су у својој простодушности велики јер су праведни стихови њене Посланице: „Исто смо пред Тобом ја и паук красташ / и на каменој плочи шарка“. Ко се као Десанка Максимовић са својим народом возио трећом класом, коме су, као њој, сви у тој класи били ближњи, и сви једнаки „као на дан Страшног суда“, тај чека Други долазак Христов и верује у нетрулежност оне последње стварности. Таква вера и јесте јемац дуговечности и живота и поезије ове наше столетне липе, оне само женске наивности којом је и дugo и дубоко поседовала свет. Света се, као непресушног Божијег рукописа, Десанка Максимовић није могла начитати. „Свет траје, јер значи“, рече Иван В. Лалић, а значења му је, између осталих, на српски језик преводила

ова песникиња. А зато што значи, живот је значајан, јер је симболичан – могли би потписати и Пастернак и Десанка. Наша Десанка Максимовић је, попут првих хришћана, већ у овом животу своје ближење гледала обасјане оном последњом светлошћу и такве их живописала. Она се са својим Бранковчанима простодушно обраћала Богу као каквом Великом Небеском Ђмету: „Мој велики знак крста је кад праштајући махнем руком“. И заиста, шта друго прожима њену царску књигу *Тражим љомиловање* до тај свепраштављући, патенички знак крста. Овој великој њеној и нашој књизи красно би пристајале речи Његошевог Игумана Стефана: „А што ми се највише допада / Што свачему треба наздравити!“ И не само наздравити, већ и свему и свакоме опростити. Праштајте! Није нимало једноставна ова поема где је Десанка Максимовић у свим правцима распевала *Душанов Законик*. Говорећи час из цареве, час из себарске, каљуђерске, поклисарске, робовске, меропахове, јеретичке или државне перспективе, из угла несхваћених, наивних, каменованих, завидних, оклеветаних, са становишта бабунских, непријатељских, јасновидачких и иних, наша песникиња говори самилосно и сапатнички превасходно гласом својим, песничким, у који се стачу сви ови бројни и брујни гласови од којих је сачињена јединствена органска спона са нашим средњим веком, у коме се огледају потоњи векови. Није се случајно овој књизи, по сведочењу Стевана Раичковића, толико обрадовао Васко Попа, песник сасвим друкчијег поетичког опредељења, који је тада већ увеклико био закорачио у своју чувену песничку аванттуру са мотивима из старе српске прошлости и митологије. И био, наравно, на разне начине оспораван. „Сећам се“, пише Раичковић, „шта је једном Васко рекао“: „Није када не знаш одакле ће ти стићи помоћ и подршка“. Ослушнимо још једном барем део те помоћи и подршке:

*Ја знам ко сам
ио звону
што са задужбина немањићких јева
ио јасности његова гласа,
ио штоме што ме од Студенице до Милешева
ирадегово гледају с иконосостаса
и што сваки у руци држи храм.*

Само су Јован Дучић и Десанка Максимовић, свако на свој начин, умели да славе империјалног Душана. Десанка Максимовић је нарочито славила, а каткад и подривала, цареве строге законе којима кажњава криве — „али не суровије / него што у закону стоји“. Волела је отменост и саомсвест којом себе самодржац ограничава:

*Ја нисам Бог.
Само је он моћан шолико
га прашта,
само о њему не говори нико
га је слаб као ојрости ...
Само он као шодиже сврђнуће
и мртве вакрсава,
клеветници ћуће,
не кажу да је занесењак или песник.*

Што не може цар, осим Бога, ето може песник. И зато Десанка Максимовић прашта.

Праштајте и ви што ћу овоме да додам неколика документарна детаља. Дуго сам тајио и дошао је дан да најзад призnam како сам, инокосан и гневан, прву своју памтљивију песму „Рајковање“, давне 1966. године, био објавио са посветом Десанки Максимовић: „Зар за нас помиловање / за нас који смо већ ионако по милости божијој / и општинској / на земљи одржани, / од бога сачувани, / недужно нумерисани...“ И тако даље и све гневније. Десанки Максимовић, јер сам био без игде икога и јер нисам имао на кога свога да се љутим. Али Десанка ме је чекала – што за Дучића рече Данојлић – имала је времена! Када ме је, онаквог голужђравог и накострешеног, први пут угледала, пришла ми је, осмехнута, и праштајући махнула руком. А доцније, када би штогод алузивно и укосо, политички, а опет шеретски говорила, знала је, не само да махне руком него, онако по сељачки, и да намигне. После једне књижевне вечери где смо наступали, узела ме је под руку, похвалила песму коју сам говорио и припоменула да сам ја њен Херцеговац па да зато не смем да имам ниједан погрешан акценат. Да ниси више никада рекао „нишчи“, већ „нишчи“. Ту реч отада само тако и изговарам:

*Михољско лећо Фрајлице љубичице
Боси ајостаполи цвиле
У вршку бора ђаволи-веверице
Мрави на службу миле*

*Још сунце камен ћреје и мене ћреју ками
Тојло је и у ћробу
Мрави шијујуни црви чекају да амин
Оштаревам своме добу*

*Звона
Пред ћрагом нишичи клече
У мраку ћуцкешају начешти свеци
Ја у судију ћледам*

*Нека њој ћројоколу одумре ово вече
Лаку ноћ муницијо
Славајши крошти меци
Време је да се ћредам*

„Лаку ноћ муницијо“

Са Десанком Максимовић имам две фотографије, два кадра истог сусрета у Приштини 1. октобра 1982. године. Узгред, тек подсећања ради, у јулу те године дефинитивно сам прешао у Београд. На једној фотографији Десанка је дигла руку на своју главу, као да се од сунца штити, и нешто ми важно – чини ми се да знам и шта – говори. На другој ме је, канда, том истом руком ухватила за дугме. Против урока, ваљда. Да одагна зле силе од мене. Да ли их је одагнала?

Цењена господо, чланови жирија, ја сам знао одакле би ми могла стићи помоћ и подршка. И ви и ја знамо да је на вашу одлуку да ме узвисите Наградом која носи њено име, Десанка Максимовић климнула главом. Јер зна ко сам. Јер зна ко смо.

Рајко Пејаров Ноћо

Бранковина, 16. мај 2009.

МИРЈАНА СТЕФАНОВИЋ

Добитница Награде „Десанка Максимовић“ (2010)

О ПОЕЗИЈИ МИРЈАНЕ СТЕФАНОВИЋ

Награда се Мирјани Стефановић додељује за целокупно песничко дело и допринос српској поезији. Мирјана Стефановић се на песничкој сцени Србије појавила шездесетих година XX века и представља први урбани женски песнички глас српске поезије. Њено песничко дело до сада није доживело адекватну рецепцију и додељујући јој заједничко ову Награду жири је имао на уму скретање јавне пажње на дело ове песникиње и ревалоризовање њеног места у српском песничком корпузу. Тим пре, истичем значај овог тренутка за српску поезију, да једно несумњиво особено и надасве модерно песничко дело инкорпорира у национални песнички канон, како би се канон учинио мање конзервативан и мизогин.

Поезија Мирјане Стефановић представља одступање од стереотипа о женском писању, као и раскид са традиционалистичким начином изражавања. То је поезија модерног песничког израза, урбаног сензибилитета. Песнички говор Мирјане Стефановић је депатетизован, лишен реторичких украса, и далеко од сваког узвишеног појања на опште и излизане песничке теме. Поезија Мирјане Стефановић је субверзивна. Она разобличава и демистификује, користи иронију, аутоиронију и сарказам за подривање ауторитета, догми и свакојаког слепила.

Није писмо Мирјане Стефановић само разрачунавање са ретроградним, већ дубоко хуманистичка апотеоза угрођеној људскости, изведена на специфичан – Стефановићкин начин, кроз парадокс и апсурд, пародију и гротеску. Критички однос према стварности, еманципаторски и неком-

формистички став у односу на егзистенцијална питања и друштвене мене особеност је њеног писма.

Мирјана Стефановић је започела свој песнички пут песмама младалачке виталности, тела и чулности, урбаног проседеа, да би у средишњем песничком опусу писала песме експресивног израза, надреалистичких ситуација, о свету као позоришту апсурда и сировости. Да би тај свет апсурда постао конкретан, суров, свет наших живота какав је и приказан у *Помрачењу*.

Мирјана Стефановић је прва српска песникиња која је у песнички текст увела хуморне и црнохуморне елементе, иначе ретке у поезији уопште, још седамдесетих година прошлог века пишући своје најоригиналније књиге *Индиџо* и *Радни дан*. Норма њеног песничког језика је говорни идом, често колоквијалан, жаргонски, а када затреба она вешто користи и митско-фолклорне језичке обрасце разобличавајући их до бесмисла. Језичка иновативност, потреба за игром и „лудистички однос према свету око себе“ како је запазио Саша Радојчић пишући о последњој њеној књизи *Искисли човек*, препознатљив су рукопис писма Мирјане Стефановић. Лирски субјект у њеној поезији је неконзистентан, вишеструк и отворен за различите аспекте стварног и надстврног.

У последњим књигама, нарочито у књизи *Помрачење*, свој дар за иронијско-сатиричне стварносне увиде на специфичан начин употребила је критикујући наше ратне и поратне суноврате. Ова је књига редак пример, целовитог антиратног ангажмана у српској поезији, и може бити баш зато она је углавном од књижевног естаблишмента била пређутана.

Мирјана је са сваком својом књигом мењала оптику гледања на живот и свет око себе, али и поетички поступак. Можда се зато некоме може учинити да песнички пут Мирјане Стефановић није кохернтан, али он само није маниристички, а у сагласју је са постмодернистичким песничким тенденцијама по којима постмодернистичко дело постаје онда када целина престаје да буде важна. За њено дело може се рећи да представља дезинтегрисану слику света чиме је њена поезија блискија постмодернистичком, него модернистичком, песничком дискурсу.

Песништво Мирјане Стефановић је певање на незадате теме, гласом који не жели да се допадне, нити да икога нежно дирне, већ диже из дремежа, вуче за рукав и упира прстом, да бисмо видели ствари и из друге перспективе, а не уобичајене.

Песништво Мирјане Стефановић осим што представља промену женске песничке парадигме, можемо сматрати и певањем од интегритета, људског, и песничког, по чemu је сродна најплеменитијој песничкој вертикали Десанке Максимовић.

Награда „Десанка Максимовић“ сатоји се од плакете, статуete Десанке Максимовић, коју је урадио Алаксандр Зарин, и новчаног износа. Такође, добитници се штампа књига изабраних и нових песама. О песништву лауреаткиње организује се и научни скуп, а текстови са тог скупа објављују се у посебном зборнику.

Предсеница Жирија
Радмила Лазић

7. мај 2010.

И БИ ПОНОВО ПЕСМА

Песникиња у чију смо се славу овде окупили стварала је целога свога живота, од најраније младости, све до дана када нас је напустила. Живела је скоро читав век, а до краја остала млада, у знаку пророчанских стихова из прве песме своје прве збирке објављене 1924. године:

*О младосћи, младосћи,
да бразо оглазиш, људи кажу.
Али ја ће нећу никад гуаштиши.
Око срца свога постапићу стражу (...)
једне љубави што мене волеће;
у вршту своме засадићу пролеће;
све мирисе слатке заробићу
што бређом нухају леши;
сва сунца, све звезде задобићу
на небу нашем румене;
ћа нећеш ни моћи ни хшети
никад ошићи од мене.*

Господарица „слатких мириса пролећа“, отворена за све што је окружује – птице, лепоту, историју, људе пуне врлина и препуне мана, љубав, завичај, музiku звезда и музику маслачака, као да је из саме те своје младости која је, иако под „стражом“, ипак добровољно остала уз њу целога дугог живота, црпела снагу да испева својих преко две хиљаде песама, што значи на десетине хиљада стихова.

А то је већ само по себи чудо.

При томе је имала срећу да је читаоци, и то многи, воље, разумеју, поштују, уважавају, радују се њеним стиховима, што јој је давало снагу да пише све више. Читаоци и Десанка били су у дослуху и узајамно размењивали енергије. Мислим да је била наш најомиљенији песник про-

шлог столећа, поп-икона такорећи, те да и данас њено дело оличава снажну везу између онога који поезију ствара и оних којима је упућује, који је дочекују... А живимо у времену када се веза између песника и оних којима су песме намењене све вишем тањи.

Посредовање најтанијих лирских слика једноставним и спонтаним, назовимо га тихим језиком, чини ми се да највеће је достигнуће Десанке Максимовић, разлог са којег су је читали и читаће је, колико најумнији и најобразованији, толико и они што иначе много не читају, а зовемо их обичним људима. Као што и данас још волимо и са радошћу читамо Бранка Радичевића.

О њеном је делу писано много, а одавде, из, за мене увек тајанствене, готово митске Бранковине, из ове, како би Десанка рекла, „птичије звонаре“, о њој су, примајући Награду у славу поезије, а која носи њено име, говорили многи значајни српски песници. Са захвалношћу што се сада, ево, и сама налазим у том лепом кругу, рекла бих нешто о само једној Десанкиној песми, о „Лирском родослову“ из књиге *Ничија земља* коју песникиња објављује 1979, дакле у осамдесет првој години живота.

„Лирски родослов“ је сав од најузбудљивијих увида у саму природу људског бивствовања, у чудо које је сваки људски живот, од рођења до часа када „смрт започе и мојим животом да се бави“. Поред тога што је, у првом плану, то лирска аутобиографија самога ствараоца. Од тренутка којем „јавиће се као жива бића / смехом и криком / први, неочекивани, слик за slikom“, преко времена у којем се песме јављају „као што се јаве / преплашена птичја јата / на глас људскога створа“, до часа просветљења када „заустави ме неко ватреним мачем“ / и нареди (...) да реч зачнем. / И створих свет ни на небу ни на земљи – онај свет који живи у њеној поезији, свет који је поезија сама. И на њега „сумњом се каткад као каменом у руци / на свет свој бацах“. Сумња је то у своје дело коју спознао је многи стваралац, али мало их је на овако узбудљив начин стигло до крајњих питања:

*И ојазих
да је смрић човеку џрва суседа.
Куг ћод се окренем домови њени,
њезин џрозор у мој ћледа.*

И кад помисли да је време „да руке скрсти“, да само „слуша шта срцем одјекује“, долази позив „у свет немира и несна“ који је свет стварања, а које је њен цео живот, или бар онај његов суштествени, онај најбитнији део. И, сасвим изненада, готово сурова, за Десанку прејака реч „демони“. Песникињини демони зову је, нагоне, да се из смиреног и достојанственог предавања смрти врати у свет „немира и несна“, који је стваралаштво, да се врати поезији, својој најбољој другарици, својој сестри близнакињи: „И би поново песма“, гласи завршни стих.

Ово потресно сведочанство о снази креативног импулса који из близине смрти отима ствараоца и удахњује му живот – ево, пишем, дакле постојим, дакле живим – има свој други план. „Лирски родослов“ је истовремено и песма о животу човековом, о животу сваког човека од рођења до смрти.

Видели смо како сугестивно песникиња пева о умирању... Но мени су стихови о детињству, о младости и о љубави још значајнији.

Детињство своје у предвербалној прожетости бића и света, у немуштом а тананом поимању окружења које се самим својим постојањем непрестано обраћа детету засипајући га све новим и новим сензацијама:

*као врачи и јуродиви
поимах свет јиви и неживи,
поимах сваки шум штта значи;
разликовах гневно зујање џчела
од свадбене њихове химне,
и лавеже лисица од лавежа Јаса,
разликовах ћлас вранин
од ћавранова ћласа,
и ћутање рибе од ћутања рака*

Свако је од нас у детињству умео да, свежа и невина придошлица, смели и истовремено опрезни истраживач, устрептало авантуриста, разазна и тако префињене разлике каква је она између ћутања рибе и ћутања рака, али ми се тих својих моћи више не сећамо.

Песникиња их се, ево, призвана оном младошћу коју је заробила још у првој песми своје прве збирке, сећа у осмој деценији живота као што памти и час када ју је запљуснула младост:

*И букуну младосӣ,
неочекивано
као шума од јулске жеђе.
Проломи се дозив живоӣа
као дозив ӯрома.*

Од ових стихове лепше о младости не знам. Или бар у овом тренутку не могу да се сетим да је неко у толико мало речи сажео есенцију саму: како младости постајемо свесни изненада, како је врела и како ватрена, и како само у младости живот уме да грми, да нам се огласи гласом грома.

Још бих се, ево, све наводећи вас да ову песму прочитате поново, обратила свима који су доживели љубав, или је, среће њине, управо доживљавају, изненадну, велику, моћну, ону од које се ништа у нама смирити не да, ону која вас чуди и сада кад је се сетите, овим стиховима из „Лирског родослова“:

*И би љубав.
До девеӣоӣ вала срце се ӯроӣе,
сав свеӣ у мени беше на ноге устӣо.*

Мирјана Стевановић

Бранковина, 16. мај 2010.

ДУШКО НОВАКОВИЋ
Добитник Награде
„Десанка Максимовић“ (2011)

О ПОЕЗИЈИ ДУШКА НОВАКОВИЋА

На неколико одржаних сесија жири је разматрао стварлаштво више песника чије дело задужује српску поезију. Одлучујући се за песничко дело Душка Новаковића жири се одлучио за импресиван и јединствен песнички опус, за његов виталистички дух, за интензивно и жестоко, критички бекомпромисно певање, које враћа веру у то да поезија може бити не само израз и одраз свога времена, него и његов битан коректив на шта је српска поезија, има неко време, заборавила.

Она позната питања која се с времена на време с правом обнављају: чему песници у оскудно време; чему поезија пошто је убијен човек; како писати после Аушвица – у случају Душка Новаковића постају готово беспредметна, његова поезија хоће да говори упркос томе и баш зато. Она хоће да сведочи и да укаже – да упре прстом, у девијације друштва и морална посрнућа човека, разоткривајући сопствене и заблуде времена.

Већ неколико деценија, од песничке књиге *Зналац огледала* до ове последње *Кад ћемо светла йогасићи*, поезија Душка Новаковића представља стални немир и немирење са датостима и условностима живота, супроставља се скучености одређеног типа певања, његовим задатим и предвидљивим темама, изневерава језичке стандарде и по жељну лексику, не дозвољавајући нам да затворимо очи пред сопственим, личним удесима и удесима времена и цивилизације. Његова поезија је својеврсна хроника времена у коме живимо, стиховање стварности и живота, активан обрачун са менама и манама друштва и човека. Оно Десанкино

„Жао ми је човека“ претвара се у овој поезији у беспоштедну критику у позивање на одговорност, што јесте налог нашег времена ако хоћемо да спасемо душу и да са људског лица спремо стид.

Његово певање има еруптивну снагу из чијег гротла попут лаве куља језик незаустављив у свом богаству и жестини свепрежимајућег ероса. То је страсно певање једног медитранца који у богатству и обиљу живота, непосредном искуству стварности, личној и породичној драми, политици, миту и литератури, налази живе разлоге за преиспитивање смисла живљења и певања. Иако андроцентричног усмерења његово певање се све више отвара за разнородне аспекте егзистенције пратећи налог времена и сврставајући се тако у ону космополитски настројену струју српског песништва.

Песма Душка Новаковића је наративна, повишеног регистра, са реторским наносима, тематски разуђена и богата, алузивна и референцијална, интензивна, задиханог темпа, експресивна, савим јединствена у српској поезији. Она од читаоца захтева активан однос, без обзира да ли је то поема или песничка минијатура од неколико стихова. У његовој песми никада није угодно и удобно, без обзира да ли се слажете, да ли одобравате изречено, или се љутите и негодујете, она вас узбуђује на начин гледања бокс-меча, а не посматрања каквог крајолика или речног тока.

Провокативност и сугестивност овог певања, његова драматска убедљивост, помало уморној српској поезији (до)дају неопходан витализам. Појачан ствралачки замах Душка Новаковића последњих година чини његову поезију потпорним стубом српског песништва и сврставају га у водеће европске песнике ангажованог проседеа.

Председница Жирија
Радмила Лазић

5. мај 2011.

БЛАГОРАЗУМЕВАЊЕ

Ако се по речима Џона Китса, песника славне тројке енглеских роматичара, коју су још чинили Бајрон и Шели, ако се, дакле „поезија не појављује природно, попут лишћа на дрвећу, онда и не треба да се појављује ако није таква“. Лако се даде установити да је поезија Десанке Максимовић управо таква – природна појава и да, као таква, садржи у себи сваку од каузалних веза које, имајући корен, стабло и крошњу, и лишће на њему, дају онај најпунији облик дрвећу који постаје – настављам метафору – храст поезије, орах поезије, јабука поезије, или висока топола поезије и, што да не, дрен поезије, али и нека сетна, устрептала бреза поезије, или још тужнија од ње – врба поезије, о, и скупина љубичица поезије на некој ливади (ливада као хартија), испод вечне консталације небеских тела.

Једну запитаност имао сам увек на уму при читању Десанкине поезије: зашто је много штошта у њој, као први степен поимања света, изложено онтолошкој самоћи? Временом, и сам већ сведоком неуралгичних и трагичних стања заједнице којој сам припадао и којој припадам, схватио сам да је Десанкин отклон од „срећних тренутака“, заправо непристајање на, ако се тако може рећи, „изнуђено“ савезништво са историјом и то оном којој је иманентан рушилачки нагон, раздешавање људског бића, па тиме и самог бића поезије, а последично, и целине којој бића припадају рођењем, писмом и језиком.

Други степен Десанкиног значења самоће било би оно вечно и стално интригантно подручје смртности, свест о телесној пропадљивости и нестанку, а може се једино са-

влађивати непрестаним увидима у истине о себи, искреним и чистим монолозима властите душе, а најпосле и дијалогом са Створитељем свег постојећег, како поезија као спознаја не би била слушкиња ефемерија и испразности, нешто успутно и неважно. За циљ је Десанка имала да остави иза себе велико подручје уређености спонтаних мисли и осећања наспрам затеченог хаоса.

Такву је историчност поезије, чини ми се, она најпре уочавала и из такве је историчности примала песничко наслеђе свог тла, али и целокупног света, прилажући, као свој емотивни удео, наду за сваког појединца и за сваки од народа који је, историјски еманиран, такорећи заборавио да се радује и ужива у лепоти живљења, као што је то био и српски народ, вазда трзан и растрзavan сенком Дамокловог мача над њим и сумрачним временима разних идеологија.

Али упркос томе, или важније од свега тога, поезија Десанке Максимовић, најснажније из себе исијава посебну алtruистичку светлост према људима, према јединки. Сва је од тих финих зрачних ткања који фонемским обасањем, дају смисао постојања на земљи. Њен читалац, хтео-не хтео, врло брзо постаје ћак на часу из поезије, увек пријатно изненађен на који се начин, нешто важно и суштинско о животу, изриче непосредно и једноставно, а опет дубокоумно у спознаји. И оно што је врло значајно за поезију Десанке Максимовић – постаје памтљиво и стога припадајуће распону у ланцу песама чије се карике протежу од Његоша, преко Лазе Костића, Змаја, Дучића, Ракића, Шантића, Диса, Црњанског, до Мильковића, Раичковића, Павловића, Попе...

Може се рећи да је тај, назовимо га учинком интелигенције у једноставном исказивању осећања, проистицао из кључне речи њене песничке аниме: благоразумевање. Благоразумевање свег тварног и нетварног, свег чега се песничко биће дотиче или бива дотакнуто, као једна хронолошка врста песничке интеракције. Нико се до сада у српској поезији није обратио тако отмено и са поштовањем према свом читаоцу, као што је урадила Десанка Максимовић, па и у име хероина своје поезије, топећи ледена срца

земних и небеских владара, због сваке Сапфо, због сваке Јефимије и мајке Терезе, због сваке борбене Јованке од Орлеана, због сваке Марије Магдалене, због сваке сретнице и несретнице, родиле и бездетнице, због сваке оне и сваког оног који „излази из реда свакодневна“, не би ли се, сви заједно, осетили припадницима великог царства речи и добили, не какву-такву, већ судбину достојну памћења, па и кроз њене стихове-сведочења о свему томе и много чему другом, ми запамтили себе, ко смо, и какви смо, само да нисмо што некад јесмо, тричави од заборава, а стално у близини песничке правде и милости Десанке Максимовић.

Душко Новаковић

Бранковина, 16. мај 2011.

ВЛАДИМИР КОПИЦЛ
Добитник Награде
„Десанка Максимовић“ (2012)

О ПОЕЗИЈИ ВЛАДИМИРА КОПИЦЛА

Награда „Десанка Максимовић“ додељује се Владимиру Копицлу за целокупно песничко дело и допринос српској поезији. За продубљивање песмотворних могућности српског језика, проширивање песничког поља, његових смираоњих и значењских могућности, за свеукупне завидне песничке домете који своје извориште (и упориште) налазе у самом језику као основној супстанци песничког говора.

Поезија Владимира Копицла припада традицији модерне и то оном њеном радикалнијем, неоавангардном делу, заслужном за витализацију песничких пракси у српском језику. Вишедеценијски неоавангардни песнички ангажман Владимира Копицла сврстава у ретке ауторе доследног песничког идентитета и интегритета. Копицлова поезија се пријеђује оним песничким трагањима у оквиру српске поезије који у „прекорачењу“ прописаних песничких образца види смисао стварања песничке уметности.

Реконструишући и деконструишући поетски говор Владимир Копицл истражује његове различите нивое и потенцијале. Његов песнички текст се не заснива на готовом песничком обрасцу, већ на поступку карневализације песничког материјала којим се стварају нове, неочекиване везе и суодноси унутар текста, и успоставља дијалог са другим текстовима културе и субкултуре.

Његову поезију одликује цитатност, хумор, иронија, загонетка, пародичан тон, она је лудистички и карневалски необуздана те пружа обиље смислова и значења. Користећи цитате из националне песничке традиције, фразе,

парапразе, алузије и асоцијације из сфере високе или популарне културе, мас-медија, па и фолк културе, комбинујући различите нивое говора, проигравајући (и разигравајући) језик, и интервенишући у њему, Копицл је изградио аутономан песнички рукопис дајући тако драгоцен допринос српској поезији.

Председница Жирија
Радмила Лазић

9. мај 2012.

БЕСЕДА ВЛАДИМИРА КОПИЦЛА

Даме и господо,

Кроз питоме обрисе Бранковине пролазио сам више пута, а данас сам се ту први пут и зауставио. И то на најлепши могући начин. При ранијим проласцима моја мисао била је једноставна и јасна: понажпре усмерена на велику песникињу која је одавде потекла, на очигледни питоми паралелизам њеног завичаја и њене људске природе коју сам, у неколико лепих прилика, имао привилегију да сртнем и упознам.

Данас је исто тако, али са фином разликом за коју свима вама желим да захвалим. Бити носилац признања које носи име Десанке Максимовић частан је осећај и много више од осећаја. За неког ко њено име у себи носи од детињства, заједно са стиховима којима је то детињство било обележено, а ја сам један од таквих, то је и део идентитета. Онога што не можемо изрећи лако као ни себе саме, бар не у некаквој целости, али то истрајно покушавамо кад год се латимо стиха, кад дишемо, кад сањамо, а света смо свесни као и ова брдашца сред којих смо се окупили.

Ту свежу љупкост света, ту његову некад и опору чаролију, наслутили су многи од нас данашњих песничких сукcesора Десанке Максимовић премијерно баш у њеним стиховима, и тај уздах првог, можда и нејасног откровења, прати нас без остатка и данас, кад смо, како кажу и како им донекле верујемо, поетички неоавангардни, постмодерни, или пост-постмодерни као ја. А било како да нас зову и било где да нас сврставају, чежња за тим првим осећајем и данас је царство по коме пишући понажвише лутамо и тумарамо, баш као што је језик који користимо наше најдубље

сећање, а стих онај удах и издах у коме препознајемо и себе и свет, све његове вилинске споне које не знамо и које ћемо баш зато изрећи, као што киша говори капима, а сунце зрацима. Бар понекад, као што нам је нека искра скоро додирљиве људскеши шаптуала и из песама драге нам претходнице, оне која нас је на свом првом виђеном mestu данас и окупила.

Добро. И више од добrog, признајем радо у овом кратком говору.

Али, ко то говори? Ко ли је тај Копицл ком је до говора и стиха још стало, можда се пита неко од вас? И шта тај делија хоће, сад када му се може?

Пре свега – да буде лиричар, макар са опаком задршком.

Задржава ме свет и тај замах његовог све нечитљивијег језика који сазнајем, нов из дана у дан. Ах, увек је другачији, увек сав замрљан изнова, увек сав удаљенији од себе самог и нас. Задржава ме језик, реч спрана шумом медија. Задржава ме навика. Задржавам се сам, да не бих био задржан, да не бих постао навика. А за шта да се држим: за виту јелу писања, зелен бор задовољства када слова што лутају саденемо у тело. У тело, тело песме, у наше резервно тело које ће отићи другима кад досади му код нас.

За мене песма је плес на остацима језика, оних које смо учили и оних што нас уче да никад нисмо сами и да је свако сам или никад препуштен себи у густој шуми времена, у вреви слоганских потреба које нас стално киње, као и сумрак дан. Неки мисле да сам ироничар, неки да сам психоелектричар. Неки, опет, кажу – еклектичар. Понајвише – пусти политичар, у најмању руку – политичар језика и његовог песничког новоговора.

А ја мислим да сам поетичан, човек стручан ал' певању вичан.

Моје песме увек су о свету. Поздрављају и вас и планету. Некад дрске, некада и тужне, ал' увек без жеље да било шта руже. Мојој души све што зна је храна, а оно што не зна подели са вама. Неко чита, неко их прескаче. Уз ову награду одјекнуће јаче. Поезији хвала – нек буде све боља. Поздрављам све присутне и оближња поља.

Владимир Копицл

Бранковина, 16. мај 2012.

**О ЦЕЛОКУПНИМ ДЕЛИМА
ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ**

Круну двадесетогодишњег рада Задужбине представља израда и објављивање критичког издања *Целокућних дела Десанке Максимовић* која су изашла из штампе половином маја 2012. године. Рад на овом пројекту Задужбина је почела половином 1995. године. Претходно је одржан научни скуп на коме су разматрана општа питања и начела изrade научних издања, те њихова конкретна примена у раду на *Целокућним делима Десанке Максимовић*. Саопштења са тог скupa објављена су у зборнику радова *Приређивање издања Целокућних дела Десанке Максимовић* (1997), у коме су аутори, учесници који су ангажовани на овом капиталном подухвату, разјаснили најважнија питања и дилеме које су се јављале у вези са овим послом. Приређивање је било завршено крајем 1997, а планирано је да се овако приређен целокупан стваралачки опус Десанке Максимовић објави 1998, на стогодишњицу њеног рођења. Међутим, због друштвених прилика, материјалних околности и нерегулисаних ауторских права припремљена *Целокућна дела Десанке Максимовић* нису могла бити објављена све до 2012. године.

Одмах по изласку из штампе *Целокућна дела* су представљена научној, културној и читалачкој јавности и доживела су веома добар пријем. Прво представљање за средства информисања обављено је у књижари Службеног гласника у улици Кнеза Милоша, а потом су, редом, у Коларчевој задужбини, на Београдском универзитету, на Филолошком факултету у Бањалуци, у Ваљевској гимназији и у Народној библиотеци Србије, следиле потпуније стручно-научне промоције.

Најпотпуније *Целокућна дела* представљена су у Коларчевој задужбини, где су о карактеристикама овог издања и о појединим мање познатим аспектима дела Десанке Максимовић, посебно о прози и преводима, који су тек овде дошли до изражaja, говорили неки чланови Приређивачког одбора, чија излагања доносимо наставку.

Проф. др Станиша Тушић

НАЈВЕЋИ НАУЧНО-ИЗДАВАЧКИ ПОДУХВАТ

Систематско издавање критичких издања најзначајнијих писаца представља темељни и приоритетни задатак и олесније засноване науке о књижевности. Док се не обаве ти претходни, фундаментални истраживачки послови, објективно се не може прићи било каквом озбиљном аналитичком, синтетском или проблемском разматрању књижевости и њеном мјесту и значају у конституисању сопственог националног и културног идентитета. Због обимности, сложености и непрофитабилности капиталних подухвата такве врсте они се подузимају веома ријетко, одгађају се за нека боља времена или им се приступа на парцијалан и приручан начин којим се задовољавају тек тренутне, горуће потребе. Узнемирујуће дјелује спознаја да се готово на прсте једне руке могу набројати највећи писци српске књижевности чија су дјела на овај начин издата.

Приређивање и објављивање научног издања *Целокућних дела Десанке Максимовић* у овој области представља нешто сасвим ново. Досадашњи рад на критичким издањима српских писаца најчешће је текао на пресек, с прекидима и у дужем временском периоду, па су се тако припремана издања тешко могла комплетирати и наћи на једном мјесту. Такав начин рада првенствено се ослањао на индивидуалне истраживачке подухвате. У случају рада на критичком издању *Целокућних дела Десанке Максимовић* формиран је велики, изузетно компетентан научни тим који је радио у исто вријеме, по истој методологији и у сталној међусобној координацији. То је веома важно, јер међусобно неповезани појединачни рад истраживача с прекидима и на дуже вријеме, како се код нас по правилу ради, нужно мора бити неуједначен, а резултати објављени на почетку застаријевају у односу на оне који се објављују на крају.

За приређивачким дијелом овог издања не заостаје ни његов издавачки аспект. Јер, овакав метод рада тешко би могао доћи до изражaja да *Целокућна дела Десанке Максимовић* нису изашла *одједном*. А шта то значи свједочи податак да се ради о десет томова са просјечно по 850 страна Б 5 формата или о 20 „обичних“ књига са по 450 страна! То би био импресиван издавачки подухват чак и да се ради само о пуком прештампавању толико обимне грађе, а камоли ако се има на уму обим и сложеност припремања и штампања критичких издања које захтијева огроман труд и вријеме. То овај подухват чини јединственим преседаном који се, на жалост, тешко може поновити. Зато се слободно може рећи да овај пројекат представља досад највећи колективни научно-издавачки подухват у нашој књижевности.

У прва три тома, на чијем приређивању су учествовали Радован Вучковић, Станиша Тутњевић, Душан Иванић, Бојан Ђорђевић и два приређивача који, нажалост, нису дочекали резултате свога рада – Љубица Ђорђевић и Живан Живановић, сабрана је сва поезија Д. Максимовић, укључујући и хаику поезију. Слиједе два тома у којима се налази све што је Д. Максимовић написала у прозном облику чији су приређивачи Ана Ђосић Вукић и Нада Мирков Богдановић, а потом долазе два тома поезије и прозе за дјецу које су приредили Слободан Ж. Марковић и Зорица Ивковић Савић, којима се касније придружио и Бошко Сувајшић. На крају, осми и девети том, које је приредио Миодраг Сибиновић, садрже све преводе Д. Максимовић, док се у посљедњем, десетом тому налазе животопис Д. Максимовић који је написао Радован Поповић, те библиографија дела Д. Максимовић и литература о њој чији су аутори Љубица Ђорђевић и Александра Вранеш. И мање упућеном је јасно да се ради о ауторима који спадају у сами врх српске науке о књижевности у областима које су приређивали. Читав тај посао не би, наравно, било могуће обавити ваљано да није било пуне предсуретљивости родбине Д. Максимовић, посебно Радмиле Милакаре, у чијем дому се налазила Десанкина заоставштина, коју су приређивачи у своме раду могли да користе.

Радо бих још говорио о карактеристикама и резултатима научног издања *Целокућних дела Десанке Максимовић*, али мјесто које сам у овом послу имао као председник Управног одбора Задужбине „Десанка Максимовић“ и уредник овог издања, обавезује ме да представим оне који су за овај резултат најзаслужнији. Пројекат је засновао проф. др Слободан Ж. Марковић у вријеме док је он био предсједник Управног одбора Задужбине. Он је истовремено био и председник Приређивачког одбора који је координирао рад свих истраживача. У стручном, текстолошком смислу највећи допринос заснивању овог пројекта дао је проф. др Душан Иванић. Када је завршен основни приређивачки дио посла, са хоризонта су, нажалост, ишчезли изгледи да се та обимна грађа објави. Битан помак у стварању претпоставки да се овај посао оконча направљен је у периоду када је, послије проф. Марковића, предсједник Управног одбора Задужбине била др Ана Ђосић Вукић. У сарадњи са др Надом Мирков Богдановић, секретаром Управног одбора Задужбине и Приређивачког одбора, она је успјела да обезбиједи средства и организује дигитализацију, односно компјутерски унос текста читавих *Целокућних дела*, што је представљало нови, веома битан корак да читав овај посао не остане изгубљен и заборављен у фиокама и ормарима. Праведно је рећи да је у томе пресудно помогло разумијевање тадашњег министра просвете др Слободана Вуксановића и његовог помоћника Урошпа Балова. Заједно са проф. др Бошком Сувајцићем, који је тада постао вршилац дужности предсједника Управног одбора, обављени су први контакти са Заводом за уџбенике Београд и Службеним гласником РС, као могућим суиздавачима *Целокућних дела*. Требало је још много труда и стрпљења новог Управног одбора Задужбине и његовог предсједника, који вам ово говори, да се обезбиједи откуп ауторских права, да се *Целокућна дела* уреднички припреме за објављивање, да се Службени гласник и Завод за уџбенике „приволе“ да буду суиздавачи и да се уради компликована припрема за штампу. Приређивачко-уредничке послове обавила је Задужбина, Завод за уџбенике, уз велико разумијевање ди-

ректора Мирољуба Албијанића, обезбиједио је хартију за читаво издање, а Службени гласник извршио је припрему за штампу и преузео све трошкове штампања. Никако не би требало заборавити да је пресудну улогу да се *Целокућна дела* штампају, и то сва одједном, имао директор Службеног гласника Слободан Гавриловић. И све друге послове у својој надлежности Гласник је обавио на највишем професионалном нивоу: извршни уредник Маја Живковић знатно је изашла из своје „надлежности“, утичући да се отклоне сви, па и приређивачки пропусти, а Нина Попов није направила само узоран прелом за ову врсту издања, него је несебично помогла и у прављењу неких елемената научне алатаре, као што је Милош Мајсторовић искреирао право ликовно рјешење корица.

При истицању финансијске подршке коју је Задужбина добила у пресудној, завршној фази рада на овом пројекту, посебно треба истаћи разумијевање министра просвете и науке др Јарка Обрадовића и његовог сарадника Драгутина Брчина, те министра вера и дјаспоре др Богољуба Шијаковића и његове сараднице Душке Шекаре, при чему треба имати на уму и помоћ Министарства културе, информисања и информационог друштва, САНУ, Секретаријата за културу Градске управе града Београда и, на крају, Народне Библиотеке Србије, која је као оснивач Задужбине, трајно обезбеђивала услове за њен рад. Библиотека је омогућила да се откупе ауторска права и за дигитално издање *Целокућних дела* која ће бити постављена на сајту Библиотеке и Задужбине, чиме се овај подухват издава од свих досадашњих послова ове врсте. У оквиру дигиталног издања биће могуће формирати и додатни, једанаести том *Целокућних дела*. Јавности ће бити доступна и заоставштина коју је Александра Вранеш средила, пописала и објавила у десетом тому. Осим могућности сваковрсног претраживања цјелокупног стваралаштва Д. Максимовић, у оквиру електронског издања постојаће посебно мјесто на које ће пристизати примједбе, исправке и нове научне спознаје о дјелу Д. Максимовић, чиме ће њена *Целокућна дела* бити трајно жива, динамична и ажурна.

Све ово омогућиће много потпунији увид у пјесничку радионицу највеће српске пјеснике и каснијим истраживачима помоћи ће да у изучавању значења Десанкиног дјела могу ићи даље од досадашних спознаја. Већ и у поступку приређивања указала су се нека, често неочекивана, научна открића о поједним аспектима стваралаштва Д. Максимовића. Тако је већ сада створена једна сасвим нова, много потпунија слика о поетичким, културним, моралним, хуманистичким и свим другим карактеристикама и вриједностима дјела Д. Максимовића, као и о мјесту тога дјела у контексту цјелокупне српске, европске и свјетске књижевности.

Проф. др Душан Иванић

О КРИТИЧКОМ ИЗДАЊУ

Замисао уредништва, покретача и приређивача *Целокућних дела Десанке Максимовић*, била је да тим дјелима дају највишу форму овог шија издања: да се обухвати све што је од ауторке остало као њено дјело, све разлике између редакција, сва преписка, сви преводи, све сачуване биљешке... Да добије статус какав имају само највећи писци једног језика и једне књижевности. Критичка издања овог типа подразумијевају удружене снаге стручњака и посвећеност не само духу већ буквално слову аутора.

Критичко издање је међу различитим врстама издања концепцијски најчистије, најјаснијих (ако хоћете и најпростијих) циљева: треба да даде основни текст дјела; да провјери атрибуцију (аутори објављују анонимно, без потписа, с туђим именима своја дјела, туђе текстове потписују својим именом – с преводима Р. Зоговића, нпр, које је потписивала Д. Максимовић из политичких разлога); да утврди датум настанка дјела; да распореди књиге (шта ће бити прво, а шта посљедње); да утврди врсте прилога (речници, азбучници, техника давања података, систем скраћеница, систем навођења варijаната, дакле разрађен систем дозивања и повезивања многобројних података у вези са основним текстом дјела.

Да би се дошло до тог циља, потребно је неколико је претпоставки:

1. Успоставити основни текст (онај који ће се пред читаоцем наћи као главни текст издања). Лако је ако је текст објављен једном, ако нема него једно издање, нема сачуваних аутографа (ауторових рукописа), нема штампарских грешака. Али ако је текст објављен више пута, ако се сваки пут разликује једно издање од другога (ако се, дакле, текст мијења), ако је, не дај боже, објављен анонимно, посао се нагло усложњава и умножава... Ризик усвајања штампарске грешке је мач над главом, јер често нема извора да

помогне: стих у којем сунчана зрака каже „продирем до сваког скута“ није немогућ, али је исправно „продирем до сваког кута“.

2. Документовати поступак успостављања основног текста. У ту сврху наводе се сва ауторизована издања, све промјене у њима, сви коментари уколико разјашњавају генезу или смисао пјесме, посебно ако потичу од пјесниције... Нпр. „Крвава бајка“, коментар о њеном настанку: о сусрету с непознатим старцем који је пјесницију упитао за крагујевачки поколј: „Јесте ли чули?“ И о томе како су у Крагујевцу, послиje рата, исписали ту пјесму и изоставили стих: „Истог часа су се узнели до вечног боравишта“. Питала их је зашто су изоставили, а нису је питали, и мисле ли да она мисли како су они, побијени ѡаци, горе на дрвеним клупицама код Господа, а како вјечно боравиште није ни на земљи ни на небу!

Међутим, приређивачу се на путу нађе још послова: пјесма је дио живота, стварности пјесника, околности које су ушли у пјесму... Поводом неких пјесама Д. Максимовић је давала у изјавама коментаре, и приређивачи их наводе у напоменама (у разговорима с М. Јефтићем или са М. Бленићем, С. Зубановићем/М. Пантићем, у сјећањима); нпр. на критике Милутина Деврње, који је пјесницију оптужио за дефетизам, јер је одбацила рат као једну од могућности живота (том 1: с. 790), одговорила је пјесmom „Жао ми је човека“ ...

3. Настојати да концепција приређивања буде прагматична, остварива. Нисмо постављали неоствариве циљеве, неоствариве не за једног приређивача, већ за генерацију приређивача, али и за издавача (јер треба платити штампарске и приређивачке послове): не коментарисати што је читаоцу просјечног образовања јасно, нпр. наслов „Људска комедија“ (наслов Дантеовог дјела, смисао синтагме, алузије)... Степен прагматичности смо повезивали са садржином дјела. Нпр. пјесма „Безгрешно зачеће“ пјева о најезди женика у облаку цвјетнога праха на ливаду, која је сва одједном зачела: „Није безгрешо тако / ни Библија зачела / свога мезимца Христа“ – све је јасно, готово да нема шта коментарисати; али пјесма посвећена Ђорђију мора да се

коментарише податком о Ђопићевом самоубиству и ликовима јунака његове *Баште слезове боје...* Нови читалац не мора да зна оно што ми знамо или што је пјесниња имала на уму.

4. Распони коментара су распони генезе текста. При томе се не може све склопити у коментаре што је о једној пјесми и о збиркама речено. Само о збирци *Тражим йомиловање* настали су зборници радова, а о појединим пјесмама велике студије... Нпр: „Полет у висине“ (првобитно „Игра дактила“). Откуд први наслов, шта значи, како упућује на генезу: дактил је метрички појам, упућује на неку традицију. Читалац примијети да је тема везана за одлазак са овога свијета; онај ко зна, примијети да постоји круг дактилских пјесама Ј. Дучића, да је Б. Миљковић имао пјесму „Дактил сна“ (с мотивима Дучићевих пјесама и форми), те да је и Десанкина пјесма засићена мотивима путовања, кочија, зрака, међа, брана, мостова, раскрсница. „Игра дактила“, првобитни наслов, заправо је пјеснички разговор с Дучићевом поезијом...

Слаба тачка овог издања је што приређивачи нису располагали рукописним верзијама у цјелини, већ само у идентификацијама које је саопштила А. Вранеш. Заслуга А. Вранеш, осим у библиографији, у томе је што је своје увиде у грађу (рукописе) успјела да саопшти!

Целокућна дела су за сладокусце, за оне који воле сваку ријеч Д. Максимовић, и за оне који хоће да тумаче њену поезију и њен пјеснички развој. Приређивач је у служби тумача (славу доноси тумачење, а не приређивање, стара је порука текстолога) српске књижевности 20. вијека. И док они то не кажу, или не сквате, ја ћу рећи: нема у српској поезији пјесника прошлог вијека чија је поезија у већем степену прожета судбином и природом српског народа, али и судбином човјека на овом свијету. Можда су *Целокућна дела* предуслов за ново читање.

Приређивачи су свој посао урадили према договореним начелима: техника приређивања је различита у различитим жанровима: да ли су рукописи, извори у часописима и књигама, да ли је стих или проза... Што није различито: да се попишу све промјене између ауторизованих извора једне

пјесме. Циљ нам је био да читалац има све што је Д. Максимовић објавила и све оно што је мијењала у својим текстовима. Текст није само оно што читамо, већ је скуп свих мијена кроз које је прошао од ауторове замисли до коначног стања. Све то омогућује да се поузданije опише или утврди стваралачка поетика ауторке, развој /промјене кроз које пролази, околности настајања пјесама.

За Десанку Максимовић је карактеристично да између рукописа и објављене верзије нема велике разлике: она је пјесник инспирације и реакције на околности, као да не тражи израз дуго што је разликује од других пјесника (Бранко Радичевић има више верзија; Лаза Костић, хладноков, десетак година тражи израз за своју љубав). Десанка пише за врућа трага, одмах!

Нигде нећете стећи утисак (осим код Змаја) да је пјесма живот и да је све пјесма као у пјесмама Д. Максимовић. У пјесми „Волшебна земља“ (том 3: 654): јаукнеш ли... постане песма... покајница... успаванка... тужбалица: „Што чинио да чинио / Претворићеш (се) у песму.“ (Ето текстолошке дилеме!). Где ћете наћи дефиницију инспирације као „притке уз коју се пењу вреже песме“, осим у Десанке Максимовић? *Прилка* је метафора за подстицај који долази споља... (од појединца, од природе, идеје...)

* * *

Не треба помишљати да је посао окончан: за писца који је још наш савременик има много онога што је недоступно и непознато. Али је ово издање једна врста подлоге/гаранције за нова квалитетна издања и допуне. Помишљам на изворе који уопште нису искоришћени: ТВ и радио-извори (интервјуи), тонске траке итд. То се сада вјероватно може лако приклjučити као посебна свеска у дигиталном облику. Помишљам и на њене рукописе пренесене у дигитални облик: прво издање једног нашег великог писца које би могло спојити Гутенбергову еру и еру интернета!

О ПРОЗИ ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ

Четврти том обухвата романе и приповетке које не припадају жанру књижевности за децу. Подељен је у две целине – књиге: прва садржи романе *Отворен прозор* (1954), *Бунтован разред* (1960) и *Не заборавити* (1969), а у другој су приповетке из збирки приповедака *Лудило срца* (1931), *Како они живе* (1935), *Страшна игра* (1954), *Хоћу да се радујем* (1965), као и из периодике које Десанка Максимовић није уврстила у поменуте збирке.

Прозно стваралаштво Десанке Максимовић, када се овоме додају приповетке и романы за децу, који се налазе у седмом тому овог издања, у квантитативном погледу не заостаје за њеним песничким опусом, али му читаоци, а ни сама Десанка Максимовић није придавала равноправан значај. На то упућује чињеница да су њени романы и збирке приповедака имали само по једно издање, изузев романа *Бунтован разред* (прештампан 1968, а затим уврштен у *Сабрана дела*, Нолит, 1969) и избора приповедака *Хоћу да се радујем* (прештампан 1967). Критички однос Десанке Максимовић према сопственим остварењима у прозној форми, на који је морала утицати и не баш повољна критичка и читалачка рецепција, можда најбоље потврђује сама чињеница да је у Нолитовој јубиларној издању *Сабраних дела*, објављено 1969. године поводом педесетогодишњице рада, уврстила само један роман (*Бунтован разред*), док је све до тада штампане збирке приповедака (*Лудило срца*, *Како они живе*, *Страшна игра*, *Хоћу да се радујем*) објединила под општим насловом *Како они живе* и заправо извршила ауторски избор приповедака у коме се одрекла интегралних целина збирки у претходним појединачним издањима.

Чињеница да Десанка Максимовић није припадала ниједној од бројних књижевних група и покрета у бурним тридесетим годинама међуратне српске књижевности, ни активно учествовала у књижевном сукобу „модерниста“ и

„реалиста“ шездесетих година XX века, сама по себи не искључује утицај и одраз савремених поетичких стремљења у њеном делу, што је од релевантног значаја, између осталог, и за тумачење њеног прозног стваралаштва. Преломна промена у лирском стваралаштву Десанке Максимовић наступила је тридесетих година XX века, када је у знатном броју њених песама лирски апстракционизам уступио место социјалним мотивима и реалистичном односу према стварности, што је истовремено кореспондирало са њеним првим корацима у прози. У првој збирци приповедака, *Лудило срца* (1931), чији наслов није наговештавао социјалне преокупације, неколико приповедака са темом беде и сиромаштва наговестило је песникињин искорак из лирског и субјективног у стварност живота и социјално угрожених људи. У следећој збирци, *Како они живе* (1935), наслов је експлицитно и адекватно обухватио социјални смисао целине збирке. Из тог времена датира изјава Десанке Максимовић у којој је изнела позитиван однос према проблему тенденције у уметничком делу: да се тенденција и лепота не искључују по себи, наводећи пример „Баладе Перице Керемпуха“ Мирослава Крлеже. Са данашње тачке гледишта, у значењу ове изјаве не би требало разумети објаву поетичког заокрета Десанке Максимовић и формално сврставање у покрет „социјалне литературе“ већ аутопоетички наговештај свести о комплекснијим променама исказаним и у наслову збирке *Нове љесме* (1936). Социјални сензибилет исказан и као социјални ангажман кореспондирао је са тадашњом актуелном књижевном тенденцијом. Међутим, код Десанке Максимовић такав садржај није имао идеолошку мотивацију која би испунила основни услов њеног сврставања у групу писаца заговорника социјалног покрета у српској књижевности. Имајући у виду еволутивни карактер песничке слике света Десанке Максимовић, као и њен лични сензибилитет, не би био без основа закључак да је актуелност социјалних тема у једном периоду – у деценији која је претходила Другом светском рату и друштвеним променама у Југославији, мотивисала песникињу да своје социјалне преокупације искаже у прозној форми, с правом осећајући да им је проза адекватнији израз од лирике.

У приповеткама Десанке Максимовић и прози у целини, више но у лирици, одразиле су се дакле поетичке тенденције књижевног доба и социјалне и историјске прилике. У послератној збирци приповедака *Страшна ијара* (1954), Десанка Максимовић је објавила приповетке са мотивима из Другог светског рата и окупације у којима је исказала родољубље, човекољубље и сведочење о ратном страдању свог народа.

Романи Десанке Максимовић, иако представљају органски наставак међуратне социјалне књижевности и њених приповедачких збирки, у тренутку објављивања били су уочљиво тематски анахрони, а у погледу поступка романске транспозиције изван главног савременог развојног тока српског романа. У време када је песникиња објавила први роман, *Отворен прозор* (1954), са темом болести туберкулозе и борбе против ње, већ су у српској књижевности били објављени романи и остварења модернистичке оријентације, чији писци су тематски и формално одбацили доктринарске и идеолошке захтеве друштвеног ангажмана и васпитне функције књижевности као императива нормиране поетике социјалистичког реализма и укључили српску књижевност тога доба у савремену европску и светску књижевност. За први роман Десанке Максимовић критичар модернистичке оријентације Петар Џацић је написао: „...док педагошко-васпитни циљ једне песме за децу има посебни циљ и сврху, дотле у роману та условност отпада. Роман прво мора да буде уметничко дело, па тек онда носилац тенденције коју писац жели да изрази“. Иако је роман био објективно неуспешан, негативна критика из пера П. Џацића у *НИН*-у тога доба имала је и шири значај у контексту обрачуна – борбе коју су „модернисти“ водили против „реалиста“. „Модернисти“ су Десанку Максимовић сврставали међу „реалисте“, иако се она у том књижевном рату није експлицитно и полемички опредељивала. Одбрана Десанке Максимовић од стране критичара „реалиста“ није ишла у прилог објективном и адекватном критичком вредновању њеног дела, јер је и она била једнострана и та-које идеолошка. Модернистичка дисквалификација која је поводом прозе Десанке Максимовић била оправдана, од-

разила се и на критичку рецепцију њене лирике све до појаве збирке *Тражим љомиловање* (1964). *Бунтovan разред*, роман са темом одрастања једне генерације уочи Другог светског рата објављен 1960. године, такође је био обележен снажном власпитном тенденцијом и анахрон у поистовећењу хуманистичке и етичке мотивације писца са идеолошким захтевима доба.

У свом последњем роману *Не заборавиши*, објављеном 1969, Десанка Максимовић се после четврт века вратила теми стрељања ћака у Крагујевцу 1941. године и романескно уобличила мотив „Кrvаве бајке“ (јануар 1946). И у овом роману Десанка Максимовић је потврдила општа својства свог приповедачког поступка, која се испољавају у једноставности композиције, стила и језика, доминацији свезнајућег приповедача и његовој нетранспонованој вербализацији доживљаја јунака као носиоца ауторове поруке. Са овим романом на крају седме деценије Десанка Максимовић је напустила прозну форму изван оквира жанра књижевности за децу.

У целини посматрано, проза Десанке Максимовић остала је за њеног живота у сенци лирике. Помак у критичкој и научној рецепцији овог дела њеног стваралаштва остварен је после њене смрти на тематским научним склоповима које је организовала Задужбина „Десанка Максимовић“ у оквиру „Десанкиних мајских разговора“. Новија тумачења нису оповргла оправданост критичког односа ауторкиних савременика, али су утврдила и објаснила везе између њене лирике и прозе, као и везе између стваралаштва Десанке Максимовић и књижевних тенденција у њеном добу, и на тај начин значајано допринела прецизнијем одређивању места и значаја прозе у целини њеног стваралачког опуса.

Значај овог издања је поред осталог и у чињеници да тек оно отвара објективну могућност за проучавање прозе Десанке Максимовић, њеног места у њеном целокупном стваралаштву и развојним токовима српске књижевности.

Др Нада Мирков Богдановић

ПЕТИ ТОМ

Уз приповетке и романе, објављене у четвртом и седмом тому (проза за децу), текстови приређени у петом тому *Целокућних дела* заокружују прозни опус Десанке Максимовић, пружајући увид у друге, мање познате облике аутор-киног прозног стваралаштва.

На првом месту, то су студије *Јованка Орлеанка* (1929) и збирке путописа *Празници јутшовања* (1972) и *Снимци из Швајцарске* (1978), које је Десанка Максимовић објавила као посебна издања. Настала посебним поводом, студија *Јованка Орлеанка* заправо је прерађен и за штампу прилагођен писмени рад за професорски испит, који је Десанка Максимовић припремала у току боравка у Француској 1924/25. године. Збирка *Празници јутшовања* представља ауторски избор текстова штампаних у периодици од 1930. до 1972. године, међу којима су неки, писани очито као соцреалистичке репортаже, да би се уопште могли назвати путописима морали претрпети радикалне измене и резове, док је збирка *Снимци из Швајцарске* конципирана и писана као целина.

У другом делу петог тома приређени су жанровски и тематски хетерогени текстови који сведоче о песникињином учешћу у различитим облицима јавног, књижевног, културног и друштвеног живота у дугом периоду од скоро седам деценија (1927–1991). Текстови су условно сврстани у посебне целине – *О књижевности, Аутобиографски синџи, Репортаџе, Беседе, Пригодне изјаве и чланци, Одговори у анкетама и Ајели* (колективно потписани). У оквиру најобимније целине, у којој су издвојени текстови о књижевности, објављени су по хронолошком редоследу предговори делима других аутора, књижевне критике, прикази, есеји и рецензије, педагошки текстови и текстови намењени деци који, сада први пут штампани на једном месту, откривају значајну улогу Десанке Максимовић у токовима

књижевности своје епохе – улогу књижевног критичара и активног посредника између дела својих савременика и читалачке публике. Најзад, слику о њеној улози као књижевног критичара употпуњују рукописи рецензија које је писала тридесетих година за Српску књижевну задругу, а односе се на дела понуђена за објављивање у едицији „Савременик“.

Највећи део текстова приређених у петом тому штампан је у периодици. Неки су касније објављивани као прилози у књигама или, као што је то случај са путописима – сакупљени у збирку, али за већину су периодичне публикације остале и једини постојећи извор. Као прилози у књигама објављивани су углавном предговори и поговори делима других аутора или портети писаца. Портрет Мире Алечковић, први пут штампан у њеној збирци *Звездане баладе* (1952), затим предговор *Изабраним ћарчама* Бранка Ђопића (1960) и *Пјесмама* истог аутора (1961), припремљени за едицију школске лектире, прештампавани су без измена у више издања, код неколико издавача, иако су се мењали и наслови и састав збирки у којима су се првобитно појавили. Остали текстови су углавном, као и они у периодици, штампани по једанпут.

Потпуно изостављени из Нолитовог издања *Сабраних дела* из 1969. године, ови текстови остали су занемарени и недовољно истражени, па значај овог издања треба видети пре свега у чињеници да су сада први пут обједињени и у целини доступни и читалачкој публици и проучаваоцима дела Десанке Максимовић.

Проф. др Слободан Ж. Марковић

О ЗНАЧАЈУ НАУЧНОГ ИЗДАЊА ЦЕЛОКУПНИХ ДЕЛА ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ

У српској науци о књижевности постоји низ изврсних радова о појединим делима, писцима и епохама у виду критика, прегледа, монографских студија, разноврсно приређених издања појединих дела, сабраних или изабраних остварења појединаца до едиција за стручну или популарну употребу. Међутим, то је рађено несистематично, без јединствених критеријума, без планског обухватања целина (раздобља, књижевних стваралаца и њихових поступака, жанрова и веза). Међу битне чиниоце у том послу спадају научно утврђивање основног текста појединих дела писца, сакупљање свих књижевних текстова једног аутора и научно (односно критичко) издање литерарних дела, са библиографијом и биографијом аутора. У српској књижевности деценијама се ради научно издање целокупних дела Вука Каракића и још није завршено; објављена су сабрана дела Доситеја Обрадовића без библиографије и биографије; критички је приређено и издато дело Лазе Лазаревића и дело Момчила Настасијевића без библиографије и биографије; започето је објављивање целокупног дела Милоша Ћирњанског. Иако су нека од ових остварених издања врло успешна, иако су неки аутори значајни и међаша у српској култури и књижевности, углавном су недовршени или незаокругљени као издање, а чин рада на њима не говори о нужној систематичности.

Десанка Максимовић је један од најплоднијих и најомиљенијих српских писаца у двадесетом веку. Стварала је и објављивала књижевна дела преко седамдесет година (од 1920. до 1993), која су читали и прихватали људи различитих генерација, узраста, образовања и занимања. Готово читав двадесети век испунила је својим књижевним остварењима која су, често, остала расута по часописима и збиркама. Многе њене збирке појавиле су се само у првом

издању, а низ песама је више пута објављиван и прештампаван, каткада и редигован, без песникињиног знања.

Најобимнија издања књижевних остварења Десанке Максимовић јесу *Сабрана дела* (у седам књига, Нолит, Београд, 1968/1969) и *Сабране ћесме* (у шест књига, Нолит, Београд, 1982, више издања). Издања *Сабраних дела* и *Сабраних ћесама* „издавач је приредио у сарадњи са аутором“. То обавезује све касније приређиваче њеног дела. Ван ових издања остао је низ песама објављен у периодичним публикацијама и целе збирке песама објављене пред крај песникињиног живота. У *Сабраним делима* објављена су два тома прозе: *Бунтовац разред* (роман) и *Писма из шуме* (бајке), али су из каснијих издања и они изостали, па збирке приповедака, романи и проза за децу, као и низ прозних текстова ван збирки нису заједно издавани. По часописима, новинама, као и предговори књига, расути су и њени текстови о књижевности: критике, есеји, рецензије, портрети писаца, изјаве и друго.

Целокућна дела чине песме и приче објављене у збиркама и периодици, романы и стваралаштво за децу, као и дела која су пронађена у рукописној заоставштини. Објављују се и преводи Десанке Максимовић са више страних језика, јер је она један од највећих преводилаца на српски језик. Окосницу *Целокућних дела* чине збирке поезије и прозе по хронолошком реду њиховог појављивања. На одговарајуће место, као додатак, укључене су и песме и приче из истог периода које су остале ван збирки. У распореду грађе сачувано је унутрашње јединство стваралаштва и развојни књижевни пут Десанке Максимовић.

Научна обрада прикупљене грађе вршена је на основу упутства која је својевремено израдила Српска академија наука и уметности, а која су примењивана у складу са карактеристикама дела Десанке Максимовић. Делимичне разлике у приређивању поједињих томова првенствено су резултат појединачних, ауторских опредељења и концепција поједињих научних радника којима се ни у чему не нарушује целокупна, заједничка методологија рада.

Извори за приређивање обухватају све материјале који посредују (чувају или посведочују) неки текст. За поезију

и прозу Десанке Максимовић основни извори су издања књига и збирки песама и прозе, а поред њих и часописи, новине, листови, факсимили рукописа, рукописи (дактилограми, аутографи). Међутим, претпостављало се да у њеној заоставштини или у поседу издавачких кућа које су објављивале поједине збирке, у рукописним одељењима и архивима Народне библиотеке Србије, Матице српске, Српске академије наука и уметности и других, има необјављених рукописа. Текстови Десанке Максимовић такође су емитовани у радијским и телевизијским програмима, али су иза њих свакако стајали писани или штампани извори. Настојало се да сви ови извори уђу у ово издање *Целокућних дела Десанке Максимовић*, али је сигурно да сви нису пронађени, што ће бити задатак будућих истраживача њеног дела.

Штампани извори су основни носилац коначних и ранијих редакција поетских и прозних текстова Десанке Максимовић, њених замисли, концепција циклуса и збирки или повода за њихово настајање. Неке од песама и прича објављене су на више места. У попису се наводе само они извори за које се претпоставља да су ауторизовани. Изабрана дела и слична издања, уколико их је приредио неко други, а у њиховој редакцији није учествовала песникиња, нису узета у обзор. Десанка Максимовић је песме и приче најчешће објављивала у периодици, а онда их је, с невеликим изменама, прикупљала у збирке. Очигледна прештампавања се, такође, не пописују као извори. Разлике између ауторизованих извора стављају се иза напомене уз сваки текст.

Приређивачи су своју пажњу посебно обратили аутографима, првом објављивању стихова или прозе у часописима и листовима, првим издањима збирки и њиховим допуњеним верзијама, издању *Сабраних дела* (1968/1969) и издању *Сабраних љесама* (1982. и 1989). Имали су у виду и ауторске примерке дела у које је песникиња уносила измене.

Основни текст, то јест последња варијанта или воља ауторке, узети су из збирке или часописа објављених за њеног живота. У начелу су из једне збирке преузимани основни текстови као последња ауторска варијанта. Од првог објављивања па до издања *Сабраних дела* и *Сабраних љесама* указивало се само на релевантне варијанте текста.

Посебно се водило рачуна о лексичким променама, а само су битне фонетске назначене. Правописне разлике нису узимане у обзор, јер су се правописи мењали. *Целокућна дела* су приређена по важећим правописним начелима, уколико не задиру у песничко ткиво или не ремете намерна песникова одступања. Песме имају декадну нумерацију. Проза се објављује без нумерације, а варијанте се означавају бројањем редова. Реалије (непознате речи) су коментарисане.

Издање *Целокућних дела* јесте стручни и издавачки подухват првога реда, јер омогућује да се створи потпунија представа о вредности и значају књижевног дела Десанке Максимовић и доприноси да се на нивоу савремених научних знања и интересовања за литерарно стваралаштво у двадесетом веку сагледају развој и дometи српске књижевности у богатом и динамичном времену. То отвара пут ревизији традиционалних представа и оцена поезије и прозе Десанке Максимовић, али и токова и вредности у српској књижевности и виђење њиховог места у оквирима словенске, европске и светске књижевности. *Целокућна дела* су не само узвраћање љубави и одужења дуга песникињи, него и подстицај за изучавање и сагледавање њене улоге у стварању националног бића и свести савременика. И најзад, обајвљивањем *Целокућних дела* Десанке Максимовић на најбољи начин се изражава однос према њеном стваралачком и људском лицу.

Научно издање *Целокућних дела* Десанке Максимовић показује да њено књижевно стваралаштво садржи у себи дубину, богатство и моћ српског језика којим је аутор у многим књижевним облицима и формама – у стиху и прози – изразио богатство, суптилност и снагу људских осећања, мисли и расположења, људске судбине, запитаности и устремтале љубави, преко судбинских, личних и историјских удеса из којих извире радост (ређе), туга и трагика (чешће). У њеним речима се сучељавају разнjenост, стрепња од неизвесности и суочавање са људском угроженошћу. Упркос свему песник је непоколебљиви заговорник хуманости, човековог достојанства и стремљења ка слободи. Њене песничке речи продиру и отварају свест и осећања људи свих

узраста, од деце до оних који „немају више времена“, да у непосредном суочавању са животом, упркос сложености и тешкоћама, остану достојанствени и бајковито откривају лепше људске стране.

Као што је Вук Каракић заједно са Ђуром Даничићем, показао моћ српског језика у народној поезији и у преводу *Старог и Новог завета – Светог Јисма*, тако је и Десанка Максимовић у његовом духу показала моћ српског језика у своме (и нашем) времену стварајући њиме своје стихове, прозу, есеје, разумљиве и подстицајне и деци и одраслима, сељацима и научницима, и у њега преносила поезију са девет словенских и петнаест несловенских језика. Тиме је потврдила моћ и богатство Вуковог и свог књижевног језика (који је препевима и богатила). Језичко и духовно богатство су нераздвојни. Десанка Максимовић је у својој језичкој кући била строг, гостољубив и богат домаћин, о чему су сада поуздан сведок њена *Целокућна дела*.

Проф. др Миодраг Сибиновић

О ПРЕВОДИМА ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ

1.

У савременој теорији утврђено је да је превођење књижевних дела један облик књижевног стварања. Разуме се, то се не односи на било које превођење (рецимо, дословно или тзв. филолошко), већ на превођење којим се, осим предметно-логичких, у књижевност друге културно-језичке средине претачу све битне компоненте естетске вредности оригинала.

Зато је својевремено, кад је у САНУ сачињено детаљно упутство за приређивање целокупних дела наших књижевника предвиђено да се у таква издања укључују и преводи. Разуме се, оваква препорука се не може примењивати неселективно. Не може – из неких суштинских, али ни из техничких разлога.

Кад је реч о суштинским, онда ваља нагласити, пре свега, да уношење превода у целокупна дела има смисла код писаца који имају културолошки значајан преводилачки опус, затим, код писаца у чијим оригиналним делима има значајних одјека из дела која су преводили, или, пак, код писаца који су преводили оригиналне са већом концентрацијом компоненти естетске вредности чије преношење у другу културно-језичку средину захтева врхунско књижевно-уметничко умеће.

Кад је реч о техничким препрекама за уношење превода у издање целокупних дела подсетићу вас, рецимо, на то да би неселективно прихватавање препоруке о уношењу превода у целокупна дела значило да у академско издање Ст. Винавера, уз Блокову поему „Дванаесторица“, треба унети и Раблеов роман *Гаргантуа и Пантађруел* и Хашеков роман *Добри војник Швејк* и др, а Милована Глишића – Гогољеве *Мршве душе*, Гончаровљев роман *Обломов* и Толстојев *Рай и мир...*

Колико сам могао видети, и у културама развијених и богатијих од нас срединама, у академски приређеним издањима изабраних или целокупних дела писаца примењује се управо принцип селективног објављивања превода.

2.

У нашем издању *Целокућних дела Десанке Максимовић* полазило се, разуме се, од поменутог Упутства САНУ, пошто се Десанка Максимовић бавила превођењем поезије, дакле превођењем књижевних дела са највећом концентрацијом компонената естетске вредности за чије је претакање у нашу културно-језичку средину потребно високо преводилачко умеће.

3.

Приредити књиге превода које је Десанка Максимовић сачинила из страних књижевности било је поприлично тешко. Ти преводи су разбацани, осим у многим књигама, у великом броју централних и регионалних листова и часописа до којих данас, често, није било лако доћи. Било је тешко и због тога што нам је стајала на располагању само рукописна заоставштина из приватне архиве у њеном стану који је делила са рођаком г-ђом Радмилом Милакаром (ono што је у поседу других песникињиних наследника није нам било доступно). Додуше, ја лично не верујем да је рукописна грађа, релевантна за књиге превода, и изношена из песникињиног стана.

У описаним условима рада, прикупили смо и у осmom и деветом тому објавили 44.731 стих (од тога 2.113 стихова превода песама сачуваних у рукописној заоставштини, угледало је светлост дана сада први пут!). Пошто је стих мерна јединица, пре свега, у издаваштву и читаоцима је, претпостављам, ипак недовољно јасна, да бисте стекли представу о томе колико је, заправо, Десанкиних превода смештено у 8. и 9. тому нашег издања, подсетићу вас да у оби-

чајеним издањима поезије код нас у књизи од 150-ак страница обично буде између 1.500 и 2.000 стихова. Испоставило се, дакле, да би овај Десанкин преводилачки опус износио оријентационо – пуне 23 књиге са по 2.000 стихова.

Признаћете да се тешко може наћи преводилац који је у српску књижевну ризницу унео и квантитативно, али и у садржинском погледу следеће:

Поезија Јужних Словена – 16. 902 стиха (обимом више од 8 књига):

- Бугрски песници – 5.212 стихова,
- Словеначки песници – 11.690 стихова.

Поезија Источних Словена – 15.839 стихова (више од 7 књига):

- Руски песници – 13.194 стиха,
- Украјински песници – 1.848 стихова,
- Белоруски песници – 37 стихова.

Поезија Западних Словена – 5.799 стихова (више од 2 књиге):

- Чешки песници – 4.931 стих,
- Словачки песници – 277 стихова,
- Пољски песници – 591 стих.

Поезија несловенских народа – 6. 191 стих (више од 3 књиге):

- Јерменски песници – 1609 стихова,
- Норвешки песници – 1.338 стихова,
- Грузијски песници – 1.153 стаха,
- Француски песници – 636 стихова,
- Узбечки песници – 601 стих,
- Литвански песници – 376 стихова,
- Летонски песници – 332 стиха,
- Киргиски песници – 37 стихова,
- Туркменски песници – 25 стихова,
- Кабардински песници – 20 стихова,

-
-
- Балакирски песници – 18 стихова,
 - Тацички песници – 18 стихова,
 - Казахски песници – 16 стихова,
 - Јакутски песници – 12 стихова.

Преводи који према постојећим библиографијама нису објављени:

- Руски песници – 1.313 стихова,
- Украјински песници – 135 стихова,
- Грузијски песници – 327 стихова,
- Јерменски песници – 96 стихова,
- Азербејџански песници – 12 стихова,
- Узбечки песници – 271 стих.

4.

Десанка Максимовић је преводила сама, али понекад и у коауторству. Сама 37.264 стиха, у коауторству 7.473 (с Јаром Рибникар – чешке и словачке песнике – 5.208, а с Љубишом Рајићем – норвешке песнике – 1.338 стихова). Са оригинала је преводила руске, украјинске, словеначке и бугарске песнике – а остале, према дословном преводу на руски, који садржи и опис оригиналног метра, квалитета и распореда рима, као и других еуритмијских или евфонијских особености песме, dakле, према тзв. *йодстручнику*.

5.

Морам напоменути и да је рад на обради материјала за белешке о објављеним преводима довео и до расветљавања културно-историјски вишеструко занимљиве сарадње Десанке Максимовић са Радованом Зоговићем.

6.

И најзад, колико је прикупљање текстова превода Десанке Максимовић и података о тим преводима корисно и

значајно већ показује следећи податак. На основу прикупљене грађе, и пре штампања *Целокућних дела*, написане су и објављене две научне монографске књиге: Миодраг Сибиновић, *Између свећова : Нови аспекти књижевног дела Десанке Максимовић* (Београд, 1999) и Мирослава Топића и Петра Буњака, *Пољски мотиви и риштмови у ћранскрипцији Десанке Максимовић* (Београд, 2001) – обе у издању Задужбине „Десанка Максимовић“.

Увид у преводилачку грађу омогућио је већ да се у књижевноисториској науци стекну прва сазнања о стваралачким дотицајима наше песникиње са поетиком руске поетесе Ане Ахматове. Објављивање овог академског издања *Целокућних дела Десанке Максимовић* подстаћи ће, сигуран сам у то, и још шире истраживања – којима ће се потпуније описати и охарактерисати њена поетика, њена стваралачка еволуција, којима ће се поузданјије него досад моћи да говори и о њеном месту не само у контексту српске, већ и шире – у контексту словенске и европске поезије.

Проф. др Александра Вранеш

БИО-БИБЛИОГРАФИЈА

Десети том, од свих књига *Целокупних дела* Десанке Максимовић, једини, ако то књига уопште може, држи цео Десанкин живот, односно биографију из пера Радована Поповића и библиографију, чијој је једној целини, за стваралаштво од 1920. до 1971, аутор Љубица Ђорђевић, а двема целинама: за објављена дела од 1972. до 2011. и за рукописну заоставштину аутор је особа која има част да их сада и представља.

Персонална библиографија, каква је ова пред нама, слика је живота и рада истакнутих „јединоплеменика“ не би ли се „роду познатије учинило“ (*Новине сербске*, 95, 1819) писао је давно један од њених утемељивача Георгије Магарашевић, и захтеван је задатак. И библиографија Десанке Максимовић, као и друге персоналне библиографије, у границама у којима јој облик, суштина и намена дозвољавају, следила је потребу да дела представи, да узме у обзир све што је с њима у вези. То је подразумевало да библиографија треба да обухвати објављена дела свих врста, степена значајности, њихове одјеке, прихватљања и одбијања у свом времену, каснија проучавања и тумачења и рукописну заоставштину.

Литерарно стваралаштво Десанке Максимовић, широког тематског распона, богате лиричности, стилске особености и изразите уметничке вредности, бивало је предмет бројних студија, али је ретко и недовољно на њега била скретана пажња савременог библиографа. Најисцрпнији библиографски увид, чак и по речима саме Десанке Максимовић, упућеним управнику САНУ 22. марта 1978, сачињен је у докторској тези Љубице Ђорђевић, на којој се и темељи прва библиографска целина десетог тома *Целокупних дела*.

И прва и друга библиографска целина формиране су по истим принципима хронолошког следа, иначе омиљеног Стојану Новаковићу, јер се њиме најбоље прати развој књижевних напора и успеха, једноставне у својој прегледности, прихватљиве и читљиве у међународним оквирима због примене општеприхваћених стандарда библиографског описивања, с детаљним позициони-

рањем сваког рада на одређене странице у збиркама што допушта аналитички приступ и садржинска анотација, отворене за сваку врсту претраживања захваљујући разнородним индексима, сажимају литерарни живот Десанке Максимовић у најширем смислу, као аутора који пише и о коме се пише.

Поновљена, редигована и критичка издања поједињих ауторских дела, чија је појава условљена променом друштвене климе, сведочења блиских савременика, допринела су уклањању извесних библиографских омашки и књижевноисторијских заблуда, у којима је Десанка била хумани великорушни актер. О томе документовано и поуздано говори текст Вере Зоговић, супруге истакнутог књижевника Радована Зоговића, написан на молбу Задужбине „Десанка Максимовић“ и проф. Миодрага Сибиновића, којим се осветљава Десанкина предуретљивост и храброст да поједине Зоговићеве преводе, у време његове политичке изолације, она потпише како би обезбедила економску сигурност његовој породици.

Континуиран и доследан преглед „певања“ Десанке Максимовић од првих лирских покушаја објављених у часопису *Мисао* 1920. и подстрека Симе Пандуровића, кроз уношење њених песама у *Антологију најновије лирике* (1921), преко првих књига *Песме* (1924), *Врт детињства* (1927), *Зелени витез* (1930) и првих награда, попут оне „Цвијете Зузорић“ (1931), потом двоструке „Змајеве награде“ Матице српске (1959, 1973) до избора за редовног члана САНУ (1965) и још, више од седам деценија дугог поетског стварања, омогућује да се прати њено стасавање у једног од најистакнутијих и најзначајнијих књижевника десетог века. Библиографско сагледавање објављеног књижевног стваралаштва Десанке Максимовић не пружа потпун одговор о њеном књижевном раду, околностима под којима је неко дело настало, социјалном и историјском миљеу и личним везама које је одржавала са својим савременицима. Кроз архивска документа, којих је сасвим мало у Српској академији наука и уметности, Библиотеци Матице српске и Народној библиотеци Србије, у скоковима је могуће пратити настанак поједињих збирки, или развијање пријатељства.

Када се учини да је песникињино име уклопљено у непомерив књижевноисторијски и теоријски оквир, брижљиво сачувани, а заборављени библиографски податак излази из спремишта архива

и библиотека и шири постојећа сазнања. Појединачни поетски и прозни састави, каткад целовите збирке и преписка Десанке Максимовић сачувани су код породице Милакара Петровић, у кући Војислава Милановића, у Архиву Српске академије наука и уметности, Рукописном одељењу Матице српске, Посебним фондовима Народне библиотеке Србије, издавачким кућама, Задужбини „Десанка Максимовић“. У уводној речи пописа и описа Десанкине рукописне заоставштине више је о њима забележено, али пажњу читалаца треба нарочито да заслужи јединствен преглед рукописа Десанке Максимовић сачуван у породици Милакара Петровић, који чини последњу целину десетог тома.

У дому Десанке Максимовић чувају се са пијететом и поштовањем њени рукописи и машинописи, оригиналних и преведених дела, поезије и прозе, путописних бележака, интервјуа, преписка, лична документа, књиге, новине и часописи, лични предмети и исечци, најчешће из периодике, у којима су њена дела, интервјуи, анкете или прикази штампани. Сложенi у четрнаест картонских кутија, унутар њих уложени у разноврсне фасцикле, коверте и омоте, текстови писани руком (фломастером, хемијском и графитном оловком, мастилом), што оправдава могуће грешке у њиховом ишчитавању, машином и фотокопије, на хартијама различитог формата и боје, са аутографским исправкама и натписима на полеђини, повремено, по песникињи знаном принципу, заједно пресавијени, сведоче о њеној књижевној радионици. Само мали број њих је датиран, али врста и старост хартије, боја исписа или индига, квалитет отиска, или, као најпоузданiji подatak, везивање за одређени часопис или збирку, омогућавали су да се некима од њих приближно одреди време настанка. Датирање је понекад било могуће и на основу полеђине коришћеног папира, који је, често, био позив на сарадњу, програм свечаности, обавештење, или честитка за објављену књигу или награду, што заправо сведочи о лепоти и изненадности настанка песме или приче. Пошто би се упознала са садржином писма, подвукла, заокружила битне елементе у њему и на њега на време и пажљиво одговорила, поштујући тако мисли и ставове свога саговорника, песникиња се препуштала унутрашњем пориву и преносила на папир своје мисли и осећања, чинећи то у свакој прилици и у сваком времену, у својој соби, у природи, па чак и у колима на путу до Бранковине. Библиографија прегледаних

рукописа обухвата 3008 јединица, целовитих или делимичних записа песама, прича, бележака, беседа, интервјуа, биографских и аутобиографских исписа, сценарија, приказа, искључујући једино преписку, са редовно означеним почетним и завршним стихом, или реченицом уз задржавање и ситних интерпункцијских разлика, видљивих у индексу почетних стихова. Захваљујући оригиналним радовима других песника затеченим у заоставштини, или туђим преводима, у које је Десанка Максимовић уносила значајније интервенције, па поједине песме чак изнова препевавала, пружа се могућност истраживачима да установе која је верзија препева објављена и да ли под одговарајућим именом.

Рад на библиографији Десанке Максимовић мени је био угодан, и у својој поузданости ојачан, захваљујући драгоценог помоћи Радмиле Милакара и Лидије Ружић, које су месецима са мном рашчлањавале нејасне записи, приљежно бележиле преводе. На пријатељској предусретљивости и изузетној стручној помоћи неизмерно сам им захвална.

У библиографским истраживањима која покривају период од 1999. до 2011. значајно су ми помогле моје младе сараднице Драгана Грујић и Гордана Ђоковић и срдачно им и овом приликом захваљујем.

Десети, биобиблиографски том обухватио је укупно 8617 јединица и надам се да ће бити ваљано полазиште за нова библиографска исписивања и књижевноисторијска истраживања.

ЗАОСТАВШТИНА
ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ

Десанка

Крајем 2012. године родбина, односно правни наследници Десанке Максимовић, уступили су Задужбини песникињину заоставштину како би била обрађена и чувана као легат у оквиру Задужбине и Народне библиотеке Србије. Овај заиста непроцењив поклон садржи белешке, концепте, аутографе песама, прве и последње верзије текстова, позивнице за културне манифестације и свечаности, писма песника чије је стихове преводила, писма и разгледнице деце која су је позивала у своју школу или захваљивала на посети, телеграме политичара на високим функцијама који су јој честитали рођендан или неку од награда коју је добила...

Заоставштина песникиње ће бити дигитализована према попису А. Вранеш и постављена на сајт Народне библиотеке и Задужбине. На овај начин, вредна грађа постаће доступна, како стручњацима у земљи и иностранству, тако и свим поштоваоцима дела Десанке Максимовић.

Обим и значај заоставштине најбоље се могао наслутити у избору грађе који је представљен на великој изложби под насловом *Остпавићу вам једино речи* у Народној библиотеци Србије.

Изложба ће гостовати у више градова Србије и Републике Српске. Доносимо приказ ове изложбе и неколицину експоната који су на њој били изложени.

Свака љубава је, у мени је до њесме изразија свака љубава је.

Сваки љубавји додир, у мени је до изразија љубавнији изразија сваког љубавји додир.

Наш спуратки су срећи, у мени је до чињеница љубавнији наш спуратки су срећи.

Све што ми се због тешке готоности, кога овај рат ће бити у мени и ми се тешко ће бити све што ми се због тешке готоности.

А волела бих да ми сада важи.

напоменуји. Волела бих да не верујем, да те ће среће за љубавији изразији — нисују
будећи једном оименом.

Рукопис њесме „Свака љубава реч“

Грачаница

Траганице, као дар ће да даје од
као да се шога у висине врхови,
као богоједице Илијашеве и Сопотске,
да изгуби руку крај таде првобуке
да им врати ће људају по Јарану ^{не бидеју}

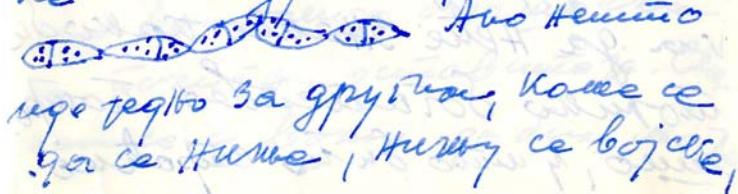
или да дар звона њвоја ће тужицу
као срца предака, Траганице,
да свештите се с њим иконостасом
ће нају ^{наших} ~~ногих~~ и најшара руку
и отбери смешницино лице.

Ба дар нисам ~~никада~~ толико дубоко
~~никада~~ у ту земљу и нас сасве
да се нисмо привики у таје! ^(Клец)

Рукопис песме „Грачаница“

бом тајни симео, а сећај
ко бом још на руском да-
ши преводити и то ћ, ка-
ко се сам изразио".

Урвите буде су вон оте про-
вратне буде урвите доје с урвишк-
имаркидама које се у буба-
ном заласу повезу у латини-
ску оправу, симају се једна с'
другом у корице, смешно
карикара ласане и перла
ма у оправи. Све се нису
као та перле или те кори-
ке. И најртавији ваде:

Али Немито

некоје тегље за другима, коше се
да се ниси, ниси се боје,

Писмо Д. Максимовић (1. 5. 1959) упућено Олги Кутасовој
(појашњења за превод јесама на руски језик)

**ИЗЛОЖБА ЗАОСТАВШТИНЕ
ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ У НАРОДНОЈ
БИБЛИОТЕЦИ СРБИЈЕ**

Нама, који је знамо по песамама о покошеним ливадама, стрепњи, крвавој бајци, о Србији великој тајни, који је знамо као милосрдну душу која тражи помиловање за наше грехове и чува нашу Грачаницу, испунила је једном давно дато обећање да ће нам оставити своје речи.

По природи склона самилости и вољна да од силних и срећних тражи помиловање за немоћне и несрећне, осим речи оставила је сећање на своју племениту душу и скромну личност и улила наду да ћемо, када смо већ добили поклон саткан од њених речи, умети да их разумемо, памтимо и чувамо.

Писала је само оно што осећа, тиме њен дар, нама оставлен, има већу вредност, а речи дубљи смисао и значење.

Изложба *Осіпавићу вам једино речи...* аутора: Мирјане Станишић, Биљане Калезић и Бранкице Ресан коју су организовале Задужбина „Десанка Максимовић“ и Народна библиотека Србије поводом двадесетогодишњице смрти песникиње Десанке Максимовић и исто толико година од оснивања Задужбине, представља избор грађе из богате песникињине рукописне заоставштине.

Рукописи су први пут изложени у јавности.

Пролазећи поред стаклених витрина не можете да се отмете утиску да ћете је угледати, насмејану и ведру и да ће својим милим гласом, пуним топлине и љубави одреци тратовати стихове исписане њеном руком на папиру.

Заиста, све је било ту: њене фотографије, шешир, огрлица и брош. У позадини се чуо њен глас. Гледала је одозго са фотографија и неба заштитнички, мајчински, сестрински, погледом пуним топлине, нежности и захвалности тра-

жећи за све нас помиловање, мудрост и разборитост. Наследство које је оставила јесу речи, али као да је молила за способност да се разуме њихова порука и смисао и осети оно о чему је писала.

Међу експонатима у витринама, налази се њеном руком писана прва збирка песама са којом је ушла у свет песништва и постала позната. Ту су и рукописи осталих песама из бројних збирки; писма која је писала писцима и преводиоцима њене поезије; њени преводи са руског и других језика; сугестије у вези са преводима.

У песникињин живот добијамо увид кроз лична документа: личну карту, пасош, чланску карту Народне библиотеке. Неколико одликовања и признања која су изложена само су мали део награда којима је била овенчана.

Колико је вољена била сведочи велики број телеграма, честитки и писама које је примала и која су сачувана у великом броју. Позивнице за културне манифестације и свечаности које су јој упућивали из земље и иностранства говоре о поштовању и угледу који је имала и значају њеног песничког дела. Посебну пажњу, рекла бих и радост, изазивају писма која су јој упућивала деца, а она им са великим пажњом, озбиљношћу и љубављу одговарала.

Призната, вољена и цењена, показала је колико она сама цени и воли. Предано је сакупљала ичувала сву грађу коју видимо на изложби. Све јој је било значајно: свака белешка, рукопис, превод, честитка, телеграм, дечја писма и пртежи.

Изложба нас готово магично уводи у песникињин живот и упознаје са њеним стваралачким радом кроз различите аспекте који су тако приказани да се стиче утисак као да присуствујемо самом чину стварања, писања и превођења кроз који нас песникиња сама води. Чује се њен глас и као да ће се од некуда појавити и рећи: „Ето, видите, испунила сам обећање да ћу вам оставити једино речи...“

А у тим узвишеним поетским речима оставила нам је завет скромности, мудрост, топлицу, оправост, чежњу, стрепњу, слутњу; вазнела Грачаницу, пронела глас предака, будила Србију, спевала „Крваву бајку“ – вечиту опомену.

*Изложба Оставићу вам једино речи...
у Народној библиотеци Србије
(фотографија: Биљана Ракочевић)*

Министар просвете Жарко Обрадовић и ауторке:
М. Станишић, Б. Ресан и Б. Калезић на отварању
изложбе 14.2.2013. године
(фотографија: Биљана Ракочевић)

Председник Републике Србије Томислав Николић са супругом Драгицом и Дејан Ристић, в. г. управника НБС посетио изложби Јововодом Дане НБС 28.2.2013. године (фотографија преузета са званичног сајта председника РС)

**БИБЛИОГРАФИЈА ИЗДАЊА ЗАДУЖБИНЕ
„ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“
1993–2013.**

*Бранкица Ресан
Мирјана Станишић*

БИБЛИОГРАФИЈА ИЗДАЊА ЗАДУЖБИНЕ
„ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“ 1993–2013.

Библиографија издања Задужбине „Десанка Максимовић“ представља библиографски попис 75 књига које су издате од 1993. године до 2013. године. Урађена је на основу Узајамног каталога COBISS.SR. Библиографске јединице су поређане хронолошки – према години издавања, а рађене су у складу са међународним стандардом ISBD.

1994.

1.
821.163.41:929 Максимовић Д.
061.27(497.11)

ЗАДУЖБИНА Десанка Максимовић (Београд)
Задужбина Десанка Максимовић / [уредник Милош Јевтић]. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 1994 (Ваљево : Ваљевска штампарија). – 37 стр. ; 21 см

ISBN 86-82377-01-2
1. Јевтић, Милош [уредник]
а) Задужбина Десанка Максимовић (Београд) – Статути

2.
821.163.41-14

МАКСИМОВИЋ, Десанка
Песме Десанке Максимовић. – Фототипско изд. [из 1924]
– Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије, 1994 (Београд : Народна библиотека Србије). – 110 стр. ; 20 см. – (Библиотека Задужбине Десанка Максимовић ; књ. 1)

ISBN 86-7035-060-2

1995.

3.

821.163.41.09-1(082)

821.163.41:929 Максимовић Д.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (1995 ; Београд, Ваљево, Бранковина)

Десанка Максимовић у свом књижевном времену : зборник радова / Десанкини мајски разговори 15. и 16. маја 1995, Београд, Ваљево, Бранковина ; [приређивач Слободан Ж. Марковић]. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 1995 (Београд : Вук). – 164 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 1)

ISBN 86-82377-03-9

1. Марковић, Слободан Ж. [приређивач, сакупљач]

а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Поезија – Зборници

4.

821.163.41.09-1(082)

821.163.41:929 Симовић Љ.(082)

ПОЕЗИЈА Љубомира Симовића : зборник радова, поводом књиге Учење у мраку / [приређивач Слободан Ж. Марковић]. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 1995 (Београд : Вук). – 64 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 2)

ISBN 86-82377-02-0

1. Марковић, Слободан Ж. [приређивач, сакупљач]

а) Симовић, Љубомир (1935–) – Поезија – Зборници

5.

821.163.41-1

СИМОВИЋ, Љубомир

Учење у мраку : изабране и нове песме / Љубомир Симовић. – Београд : Српска књижевна задруга : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије, 1995 (Београд : Култура). – 402 стр. ; 22 см. – (Награда „Десанка Максимовић“; књ. 1)

1996.

6.

821.163.41.09-1(082)

821.163.41:929 Раичковић С.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (1996 ; Београд, Ваљево, Бранковина)

Поезија Стевана Раичковића : зборник радова / Десанкини мајски разговори, 14, 15. и 16. маја 1996, Београд, Ваљево, Бранковина ; приређивач Слободан Ж. Марковић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 1996 (Београд: Студио Арт плус). – 134 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 3)

1. Марковић, Слободан Ж. [приређивач, сакупљач]

а) Раичковић, Стеван (1928-2007) – Поезија – Зборници

7.

821.163.41-1

РАИЧКОВИЋ, Стеван

Ране и касне песме / Стеван Раичковић. – Београд : Српска књижевна задруга : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије, 1996 (Бор : Бакар). – 365 стр. ; 21 см. – (Награда „Десанка Максимовић“; књ. 2)

ISBN 86-379-0594-3

1997.

8.

821.163.41.09-1 Максимовић Д.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (1996 ; Београд, Ваљево, Бранковина)

Приређивање издања целокупних дела Десанке Максимовић : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, Ваљево, Бранковина, 14, 15. и 16. маја 1996. ; приређивач Слободан Ж. Марковић. – Београд : Задужбина Де-

санка Максимовић, 1997 (Београд : Студио Арт Плус). – 116 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 4)

1. Марковић, Слободан Ж. [приређивач, сакупљач]
а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Поезија – Зборници

9.

821.163.41-1
016:929 Павловић М.

ПАВЛОВИЋ, Миодраг

Србија до краја века : изабране песме 1969/1989 / Миодраг Павловић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије : Српска књижевна задруга, 1997 (Београд : Народна библиотека Србије). – 220 стр. ; 22 см. – (Награда „Десанка Максимовић“ ; књ. 3)

ISBN 86-7035-064-5

1998.

10.

821.163.41.09-1 Павловић М.(082)
821.163.41.09-1(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (1997 ; Београд, Ваљево, Бранковина)

Поезија Миодрага Павловића : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, Ваљево, Бранковина, 14, 15. и 16. маја 1997. ; приредио Слободан Ж. Марковић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 1998 (Нови Сад : Прометеј). – 136 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 5)

1. Марковић, Слободан Ж. [приређивач, сакупљач]
а) Павловић, Миодраг (1928–) – Зборници

11.

821.163.41.09-1 Максимовић Д.(082)

821.163.41.09-1(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (1997 ; Београд, Ваљево, Бранковина)

Рецепција дела Десанке Максимовић : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, Ваљево, Бранковина, 14, 15. и 16. маја 1997. ; приредио Слободан Ж. Марковић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 1998 (Београд : Народна библиотека Србије). – 137 стр., [4] стр. с таблама ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 6)

1. Марковић, Слободан Ж. [приређивач, сакупљач]

а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Зборници

12.

821.163.41:929 Максимовић Д.(083.824)

ИЗЛОЖБА Век песникиње (1998 ; Београд)

Десанка Максимовић : 1898–1998 / Изложба Век песникиње, Београд, мај 1998. ; [изложбу припремила Нада Гајић-Златковић ; сарадници Љубомир Бранковић ... [и др.] ; каталог приредили Нада Гајић-Златковић, Јиљана Ђурђић, Милица Ерић ; фотографије Горан Николашевић]. – Београд : Народна библиотека Србије : Задужбина Десанка Максимовић, 1998 (Београд : Народна библиотека Србије). – 90 стр. : илустр. ; 21 см

1. Гајић-Златковић, Нада [приређивач, сакупљач]

а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Изложбени каталоги

13.

821.163.41-1

МЛАДЕНОВИЋ, Танасије

На прагу миленијума : изабране и нове песме 1931/1997 / Танасије Младеновић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије : Српска књижевна задруга, 1998 (Београд : Народна библиотека Србије). – 403 стр. ; 21 см. – (Награда „Десанка Максимовић“; књ. 4)

ISBN 86-7035-072-6

1999.

14.

821.163.41-1

БЕЋКОВИЋ, Матија

Од – до : (1959–1999) : изабране и нове песме / Матија Бећковић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије : Српска књижевна задруга, 1999 (Београд : Народна библиотека Србије). – 473 стр. ; 21 см. – (Награда „Десанка Максимовић“ ; књ. 5)

15.

821.163.41.09-1 Максимовић Д.

СИБИНОВИЋ, Миодраг

Између светова : нови аспекти књижевног дела Десанке Максимовић / Миодраг Сибиновић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије : Просветни преглед, 1999 (Београд : Народна библиотека Србије). – 218 стр., [10] стр. с фотографијама ; 21 см. – (Студије о књижевном делу Десанке Максимовић ; књ. 4)

ISBN 86-7035-075-0

а) Максимовић, Десанка (1898–1993)

2000.

16.

821.163.41-1

ДАНОЈЛИЋ, Милован

Разгоревање ватре : изабране песме / Милован Данојлић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије : Српска књижевна задруга, 2000 (Београд : Народна библиотека Србије). – 389 стр. ; 21 см. – (Награда „Десанка Максимовић“ ; књ. 6)

ISBN 86-7035-079-3

17.

821.163.41.09-1 Максимовић Д.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (1998 ; Београд, Ваљево,
Бранковина)

Дело Десанке Максимовић у токовима српске и светс-
ке књижевности : зборник радова / Десанкини мајски раз-
говори, Београд, Ваљево, Бранковина 13, 14, 15. и 16. маја
1998. ; приредио Слободан Ж. Марковић. – Београд : Заду-
жбина Десанка Максимовић, 2000 (Београд : Калиграф). –
159 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 8)

а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Зборници

18.

821.163.41.09 Младеновић Т.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (1998 ; Београд, Ваљево,
Бранковина)

Поезија Танасија Младеновића : зборник радова / Десан-
кини мајски разговори, Београд, Ваљево, Бранковина 13, 14,
15. и 16. маја 1998. ; приредио Слободан Ж. Марковић. – Бео-
град : Задужбина Десанка Максимовић, 2000 (Београд : Кали-
граф). – 117 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 7)

а) Младеновић, Танасије (1913–2003) – Зборници

2001.

19.

012 Максимовић Д.

ВРАНЕШ, Александра, 1960–

Библиографија дела Десанке Максимовић : 1972–1998
/ Александра Вранеш. – Београд : Задужбина Десанка Мак-
симовић : Народна библиотека Србије : Филолошки факул-
тет, Центар за Источну Азију : Мрљеш, 2001 (Београд :
Мрљеш). – 791 стр. : слика Д. Максимовић ; 21 см. – (Сту-
дије о књижевном делу Десанке Максимовић ; књ. 2)

ISBN 86-7035-086-6

а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Библиографије

20.

821.163.41:929 Максимовић Д.

821.163.41.09 Максимовић Д.

ВРАНЕШ, Александра, 1960–

Рукописна заоставштина Десанке Максимовић : попис и опис / Александра Вранеш. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије : Филолошки факултет, Центар за Источну Азију : Мрљеш, 2001 (Београд : Мрљеш). – 711 стр. : слика Д. Максимовић ; 21 см. – (Студије о књижевном делу Десанке Максимовић ; књ. 3)

ISBN 86-7035-087-4

а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Рукописи

21.

821.163.41.09-3 Максимовић Д.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (1999 ; Београд, Ваљево, Бранковина)

Проза Десанке Максимовић : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, Ваљево, Бранковина, 14, 15. и 16. маја 1999. ; приредио Слободан Ж. Марковић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 2001 (Бор : Бакар). – 86 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 10)

ISBN 86-82377-05-5

1. Марковић, Слободан Ж. [приређивач, сакупљач]

а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Проза – Зборници

22.

012 Максимовић Д.

ЂОРЂЕВИЋ, Љубица

Библиографија дела Десанке Максимовић : 1920–1971 / Љубица Ђорђевић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије : Филолошки факултет, Центар за Источну Азију : Мрљеш, 2001 (Београд : Мрљеш). – 425 стр. : слика Д. Максимовић ; 21 см. – (Студије о књижевном делу Десанке Максимовић ; књ. 1)

ISBN 86-7035-085-8

23.

821.163.41.01-1 Максимовић Д.

821.162.3-1.03=163.41

ТОПИЋ, Мирослав

Пољски мотиви и ритмови у транскрипцији Десанке Максимовић / Мирослав Топић, Петар Буњак. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије : Филолошки факултет, 2001 (Београд : Арт-а). – 290 стр. ; 21 см. – (Студије о књижевном делу Десанке Максимовић ; књ. 5)

1. Буњак, Петар [аутор]

а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Пољска књижевност

б) Пољска поезија – Српски преводи

2002.

24.

821.163.41.09-1 Радовић Б.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (2002 ; Београд, Ваљево, Бранковина)

Поезија Борислава Радовића : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, Ваљево, Бранковина, 14, 15. и 16. маја 2002. ; приредио Слободан Ж. Марковић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 2002 (Београд : МВ графика). – 63 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 15)

ISBN 86-82377-09-8

1. Марковић, Слободан Ж. [приређивач, сакупљач]

а) Радовић, Борислав (1935–) – Зборници

25.

821.163.41.09-1 Бећковић М.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (1999 ; Београд, Ваљево, Бранковина)

Поезија Матије Бећковића : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, Ваљево, Бранковина, 14, 15.

и 16. маја 1999. ; приредио Слободан Ж. Марковић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 2002 (Бор : Бакар). – 84 стр. ; 22 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 9)

ISBN 86-82377-08-X

1. Марковић, Слободан Ж. [приређивач, сакупљач]
а) Бећковић, Матија (1939–) – Поезија – Зборници

26.

821.163.41.09-1 Максимовић Д.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (2000 ; Београд, Лајковац, Бранковина)

Родољубље у поезији Десанке Максимовић : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, Лајковац, Бранковина, 13, 15. и 16. маја 2000. ; приредио Слободан Ж. Марковић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 2002 (Бор : Бакар). – 89 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 12)

ISBN 86-82377-06-3

а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Родољубива поезија – Зборници

27.

821.163.41-14

РАДОВИЋ, Борислав

Песме / Борислав Радовић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије : СКЗ, 2002 (Београд : Народна библиотека Србије). – 213 стр. ; 21 см. – (Награда „Десанка Максимовић“; књ. 8)

ISBN 86-82377-07-1

2003.

28.

821.163.41.09-1 Данојлић М.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (2000 ; Београд, Ваљево, Бранковина)

Поезија Милована Данојлића : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, Ваљево, Бранковина, 14, 15. и 16. маја ; приредио Слободан Ж. Мирковић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 2003 (Бор : МВ графика). – 107 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 11)

ISBN 86-82377-10-1

1. Марковић, Слободан Ж. [приређивач, сакупљач]

а) Данојлић, Милован (1937–) – Поезија – Зборници

29.

821.163.41.09-93 Максимовић Д.(082)

821.163.41:929 Максимовић Д.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (2002 ; Београд, Ваљево, Бранковина)

Стваралаштво за децу Десанке Максимовић : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, Ваљево, Бранковина, 14, 15. и 16. маја 2002. ; приредио Слободан Ж. Марковић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 2003 (Београд : МВ графика). – 73 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 16)

ISBN 86-82377-12-8

1. Марковић, Слободан Ж. [приређивач, сакупљач]

а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Зборници

30.

821.163.41.09-1:78

ЈОВАНОВИЋ, Владимира

Поезија Десанке Максимовић као инспирација музичких стваралаца / Владимира Јовановића. – Београд : За-

дужбина Десанка Максимовић, 2003 (Београд : МВ графика). – 120 стр. : ноте ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 14)

ISBN 86-82377-14-4

а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Музичка обрада

31.

784.4.087.612.089.6

ЈОВАНОВИЋ, Зоран

Споменик Десанки од тонова саткан [Штампана музикалија] / Зоран Јовановић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије, 2003 (Београд : МВ графика). – 1 партитура (171 стр.) : ноте ; 29 см + прилог (1 CD). – (Студије о књижевном делу Десанке Максимовић ; књ. 6)

ISBN 86-82377-13-6

а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Песме – Партитуре
б) Вокална камерна музика – Соло песме – Партитуре

32.

821.163.41-14

ЛАЗИЋ, Радмила

Срце међ зубима : изабране и нове песме / Радмила Лазић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије : Српска књижевна задруга, 2003 (Бор : Бакар). – 200 стр. ; 22 см. – (Награда „Десанка Максимовић“ ; књ. 10)

ISBN 86-82377-15-2

33.

821.163.41-14

ПЕТРОВИЋ, Бранислав

Градилиште : изабране и нове песме / Бранислав Петровић ; изабрао Љубомир Симовић. – Београд : Задужбина

Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије : Српска књижевна задруга, 2003 (Бор : Бакар). – 190 стр. ; 22 см.
– (Награда „Десанка Максимовић“ ; књ. 7)

ISBN 86-82377-16-0

34.
821.163.41-14

РАКИТИЋ, Слободан

Пловидба : изабране и нове песме : (1963–2003) / Слободан Ракитић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије : Српска књижевна задруга, 2003 (Бор : Бакар). – 364 стр. ; 22 см. – (Награда „Десанка Максимовић“ ; књ. 9)

ISBN 86-82377-11-X

2004.

35.
821.163.41.09 Максимовић Д.(082)
061.27(497.11)"1993/2003"(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (2003 ; Београд, Ваљево, Бранковина)

Десанка Максимовић у деценији 1993–2003 : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, Ваљево, Бранковина, 14, 15. и 16. маја 2003. ; приредио Слободан Ж. Марковић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 2004 (Београд : Беосинг). – 126 стр. ; 20 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 18)

ISBN 86-82377-17-9

1. Марковић, Слободан Ж. [приређивач, сакупљач]
а) Задужбина Десанка Максимовић (Београд) – 1993–2003 –
Зборници б) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Зборници

36.

821.163.41.09-1 Петровић Б.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (2001 ; Београд, Ваљево, Бранковина)

Поезија Бранислава Петровића : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, Ваљево, Бранковина, 14, 15. и 16. маја 2001. ; приредио Слободан Ж. Марковић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 2004 (Београд : Беосинг). – 78 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 13)

ISBN 86-82377-18-7

1. Марковић, Слободан Ж. [приређивач, сакупљач]

а) Петровић, Бранислав (1937–2002) – Поезија – Зборници

37.

821.163.41.09-14 Ракитић С.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (2003 ; Београд, Ваљево, Бранковина)

Поезија Слободана Ракитића : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, Ваљево, Бранковина, 14, 15. и 16. маја 2003.; приредио Слободан Ж. Марковић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 2004 (Београд : Беосинг). – 84 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 17)

ISBN 86-82377-19-5

1. Марковић, Слободан Ж. [приређивач, сакупљач]

а) Ракитић, Слободан (1940–2013) – Поезија – Зборници

38.

821.163.41.09 Максимовић Д.(082)

821.163.41-14(082.2)

821.163.41-5(082.2)

061.27(497.11)"1993/2003"(082)

017:061.27(497.11)"1993/2003"

ЗАДУЖБИНА „Десанка Максимовић“ : 1993–2003. / [уређивачки одбор Слободан Ж. Марковић, Милош Јевтић, Радован Поповић]. – Београд : Задужбина Десанка Мак-

симовић : Народна библиотека Србије, 2004 (Београд : Беосинг). – 169 стр. : слика Д. Максимовић ; 24 см

ISBN 86-82377-20-9

1. Марковић, Слободан Ж. [члан уредничког одбора]
а) Задужбина Десанка Максимовић (Београд) – 1993–2003 б)
Задужбина Десанка Максимовић (Београд) – Издања – Библиографије с) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Зборници

39.

77.04(084.12)

МЕДЕНИЦА, Драгиша

Десанка Максимовић у завичају : [фотомонографија] /
Драгиша Меденица. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије ; Ваљево : Установа за културу младих Омладински центар, 2004 (Ваљево : Ваљево прнт). – 135 стр. : фотогр. ; 25 см. – (Студије о књижевном делу Десанке Максимовић ; књ. 7)

ISBN 86-82377-21-7

- а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Албуми б) Меденица, Драгиша (1932–) – Фотографије – Албуми

40.

784.4.087.612.089.6

821.163.41:78

СОЛО песме на стихове Десанке Максимовић [Штампана музикалија]. I / сабрао и приредио Владимир Јовановић. – 1. изд.. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Студентски културни центар : Народна библиотека Србије, 2004 (Београд : Џицеро). – 1 партитура (227 стр.) : ноте ; 30 см

ISBN 86-80957-33-X

ISBN M-802004-01-6

1. Јовановић, Владимир [приређивач, сакупљач]
а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Песме – Партитуре
б) Вокална камерна музика – Соло песме – Партитуре

2005.

41.

821.163.41.09-1 Максимовић Д.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (2004 ; Београд, Ваљево, Бранковина)

Историја као инспирација у делу Десанке Максимовић : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, Ваљево, Бранковина 14,15. и 16. маја 2004 ; приредила Ана Вукић-Ђосић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 2005 (Београд : Gramix). – 78 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 20)

ISBN 86-82377-23-3

1. Вукић-Ђосић, Ана [приређивач, сакупљач]

а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Поезија – Историјски мотиви – Зборници

42.

821.163.41.09-1 Лазић Р.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (2004 ; Београд, Ваљево, Бранковина)

Поезија Радмиле Лазић : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, Ваљево, Бранковина 14, 15. и 16. маја 2004 ; приредила Ана Ђосић-Вукић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 2005 (Београд : Gramix). – 122 стр. ; 20 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 19)

ISBN 86-82377-22-5

1. Ђосић-Вукић, Ана [приређивач, сакупљач]

а) Лазић, Радмила (1949–) – Поезија – Зборници

43.

821.163.41-1

МАКСИМОВИЋ, Десанка

Тражим помиловање : лирске дискусије с Душановим закоником : интегрално критичко издање / Десанка Мак-

симовић ; приредио Станиша Тутњевић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије : Чигоја штампа, 2005 (Београд : Чигоја штампа). – 141 стр. ; 20 cm

ISBN 86-7558-394-X

1. Тутњевић, Станиша [приређивач, сакупљач] [автор до-
датног текста]

44.

821.163.41-1

ТЕШИЋ, Милосав

У тесном склопу : изабране и нове песме / Милосав Тешић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Про-
света : Народна библиотека Србије, 2005 (Нови Сад : Бу-
дућност). – 245 стр. ; 21 cm. – (Награда „Десанка Максимо-
вић“ ; књ. 11)

ISBN 86-83377-21-7 (Задужбина)

ISBN 86-07-01606-7 (Просвета)

2006.

45.

821.163.41.09-1 Тешић М.(082)

**ДЕСАНКИНИ мајски разговори (2005 ; Београд, Бранко-
вина, Ваљево)**

Поезија Милосава Тешића : зборник радова / Десан-
кини мајски разговори, Београд, Бранковина, Ваљево, 13–16.
мај 2006. ; приредила Нада Мирков. – Београд : Задужбина
Десанка Максимовић, 2005 (Београд : Gramix). – 97 стр. ; 21
ст. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 21)

ISBN 86-82377-24-1

1. Мирков, Нада [приређивач, сакупљач]

а) Тешић, Милосав (1947–) – Поезија – Зборници

46.

821.163.41.09-1 Максимовић Д.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (2005 ; Београд, Трстеник,
Врњачка Бања)

Хришћанско и паганско у поезији Десанке Максимовић : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, Трстеник, Врњачка Бања 27. и 28. мај 2005. ; приредила Ана Ђосић-Вукић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 2006 (Београд : Gramix). – 195 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 22)

ISBN 86-82377-25-X

1. Ђосић-Вукић, Ана [приређивач, сакупљач]

а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Поезија – Религијски мотиви – Зборници

2007.

47.

821.163.41-1

ВУКАДИНОВИЋ, Алек

Књига прстенова : изабране и нове песме / Алек Вукадиновић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Просвета : Народна библиотека Србије, 2007 (Нови Сад : Будућност). – 250 стр. ; 22 см. – (Награда „Десанка Максимовић“ ; књ. 12)

ISBN 978-86-07-01727-0

48.

821.163.41.09-1 Максимовић Д.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (2007 ; Соко град)

Збирка Тражим помиловање : зборник радова / Десанкини мајски разговори, научни скуп одржан 26–27. маја у Соко граду ; приредила Ана Ђосић-Вукић. – Београд : За-

дужбина Десанка Максимовић, 2007 (Опово : Облик). – 350 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 23)

ISBN 978-86-82377-26-9

1. Ђосић-Вукић, Ана [приређивач, сакупљач]
а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – „Тражим помило-вање“ – Зборници

49.

821.163.41.09 Марковић С.(082)
821.163.41.09(082)

ПРИЗНАЊЕ професору Слободану Ж. Марковићу / уредио Миодраг Матицки. – Београд : Институт за књижевност и уметност : Вукова задужбина : Задужбина Десанка Максимовић, 2007 (Београд : Чигоја штампа). – 241 стр. : слика С. Марковића ; 24 см

ISBN 978-86-7095-128-0

1. Матицки, Миодраг [приређивач, сакупљач]
а) Марковић, Слободан Ж. (1928–) – Зборници б) Српска књижевност – Зборници

2008.

50.

821.163.41.09-1 Вукадиновић А.(082)
ДЕСАНКИНИ мајски разговори (2008 ; Београд)

Поезија Алека Вукадиновића : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, 14. маја 2007. ; приредила Нада Мирков. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 2008 (Опово : Облик). – 111 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 24)

ISBN 978-86-82377-27-6

1. Мирков, Нада [приређивач, сакупљач]
а) Вукадиновић, Алек (1938–) – Поезија – Зборници

51.

821.163.41.09-1 Максимовић Д.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (2007 ; Бања Лука)

Традиционално и модерно у стваралаштву Десанке Максимовић : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Бања Лука, 18–20. мај 2007 ; приредила Ана Ђосић-Вукић. – Београд : Задужбина Десанке Максимовић ; Бања Лука : Филозофски факултет, 2008 (Бања Лука : Комесграфика). – 308 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 25)

ISBN 978-86-82377-28-3 (ЗДМ)

ISBN 978-99938-34-82-3 (ФФ)

1. Ђосић-Вукић, Ана [приређивач, сакупљач]

а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Поезија – Зборници

52.

821.163.41-1

ЗУБАНОВИЋ, Слободан

Кад будем имао 64 године : изабране песме / Слободан Зубановић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Просвета : Народна библиотека Србије, 2008 (Београд : Ел-Келимех). – 153 стр. ; 22 см. – (Награда „Десанка Максимовић“ ; књ. 13)

ISBN 978-86-07-01799-7

2009.

53.

821.163.41-1

МАКСИМОВИЋ, Мирослав

Шапат кише о слободи : изабране песме / Мирослав Максимовић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије, 2009 (Београд : Чигоја штампа). – 270 стр. ; 21 см. – (Награда „Десанка Максимовић“ ; књ. 14)

ISBN 978-86-82377-29-0

202

2010.

54.

821.163.41.09-1 Зубановић С.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (2008 ; Београд)

Поезија Слободана Зубановића : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, 14. маја 2008. ; приредила Нада Мирков. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 2010 (Београд : Чигоја штампа). – 104 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 26)

ISBN 978-86-82377-30-6

1. Мирков, Нада [приређивач, сакупљач]

а) Зубановић, Слободан (1947–) – Поезија – Зборници

55.

821.163.41-1

НОГО, Рајко Петров

Човек се враћа кући : изабране песме / Рајко Петров Ного. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије, 2010 (Београд : Чигоја штампа). – 304 стр. ; 22 см. – (Награда „Десанка Максимовић“; књ. 15)

ISBN 978-86-82377-31-3

2011.

56.

821.163.41.09-1 Максимовић М.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (2009 ; Београд)

Поезија Мирослава Максимовића : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, 25. маја 2009. ; приредила Нада Мирков. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 2011 (Београд : Драслар партнер). – 130 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 27)

ISBN 978-86-82377-32-0

1. Мирков, Нада [приређивач, сакупљач]

а) Максимовић, Мирослав (1946–) – Зборници

57.

821.163.41.09-1 Ного Р. П.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (2010 ; Београд)

Поезија Рајка Петрова Нога : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, 19. маја 2010. ; приредио Станиша Тутњевић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 2011 (Београд : Драслар партнер). – 284 стр. : ноте ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 28)

ISBN 978-86-82377-33-7

1. Тутњевић, Станиша [приређивач, сакупљач]

а) Ного, Рајко Петров (1945–) – Поезија – Зборници

58.

821.163.41-1

СТЕФАНОВИЋ, Мирјана

Промаја : изабране и нове песме / Мирјана Стефановић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије, 2011 (Београд : Драслар партнер). – 266 стр. ; 21 см. – (Награда „Десанка Максимовић“; књ. 16)

ISBN 978-86-82377-34-4

2012.

59.

821.163.41.09-1 Стефановић М.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (2011 ; Београд)

Поезија Мирјане Стефановић : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, 23. мај 2011. ; приредила Мирјана Станишић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 2012 (Београд : Драслар партнер). – 188 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 29)

ISBN 978-86-82377-35-1

1. Станишић, Мирјана [приређивач, сакупљач]

а) Стефановић, Мирјана (1939–) – Поезија – Зборници

60.

821.163.41-1

МАКСИМОВИЋ, Десанка

Песме. Књ. 1, (1920–1936). Књ. 2, (1936–1951) / Десанка Максимовић ; приредили: књ. 1 Љубица Ђорђевић, књ. 2 Радован Вучковић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Службени гласник : Завод за уџбенике, 2012 (Београд : Гласник). – 827 стр. ; 25 см. – (Целокупна дела / Десанка Максимовић ; т. 1)

ISBN 978-86-519-0749-7

1. Ђорђевић, Љубица [приређивач, сакупљач] 2. Вучковић, Радован [приређивач, сакупљач]

61.

821.163.41-1

МАКСИМОВИЋ, Десанка

Песме. Књ. 1, (1951–1969). Књ. 2, (1969–1979) / Десанка Максимовић ; приредио Станиша Тутњевић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Службени гласник : Завод за уџбенике, 2012 (Београд : Гласник). – 679 стр. ; 25 см. – (Целокупна дела / Десанка Максимовић ; т. 2)

ISBN 978-86-519-0750-3

1. Тутњевић, Станиша [приређивач, сакупљач]

62.

821.163.41-1

МАКСИМОВИЋ, Десанка

Песме. Књ. 1, (1979–1993). Књ. 2, (1988–1993) / Десанка Максимовић ; приредили: књ. 1 Душан Иванић, књ. 2 Живан Живковић, Бојан Ђорђевић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Службени гласник : Завод за уџбенике, 2012 (Београд : Гласник). – 907 стр. ; 25 см. – (Целокупна дела / Десанка Максимовић ; т. 3)

ISBN 978-86-519-0751-0

1. Иванић, Душан [приређивач, сакупљач] 2. Живковић, Живан [приређивач, сакупљач] 3. Ђорђевић, Бојан [приређивач, сакупљач]

63.

821.163.41-31

821.163.41-32

МАКСИМОВИЋ, Десанка

Проза. Књ. 1, Романи. Књ. 2, Приповетке / Десанка Максимовић ; приредила Ана Ђосић Вукић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Службени гласник : Завод за уџбенике, 2012 (Београд : Гласник). – 831 стр. ; 25 см. – (Целокупна дела / Десанка Максимовић ; т. 4)

ISBN 978-86-519-0752-7

1. Ђосић Вукић, Ана [приређивач, сакупљач]

64.

821.163.41-312.6

329.73:929 Јованка Орлеанка, света

821.163.41-992

821.163.41-82

МАКСИМОВИЋ, Десанка

Проза / Десанка Максимовић ; приредила Нада Мирков Богдановић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Службени гласник : Завод за уџбенике, 2012 (Београд : Гласник). – 665 стр. ; 25 см. – (Целокупна дела / Десанка Максимовић ; т. 5)

ISBN 978-86-519-0753-4

1. Мирков Богдановић, Нада [приређивач, сакупљач]

а) Јованка Орлеанка, света (1412–1431)

65.

821.163.41-93-1

МАКСИМОВИЋ, Десанка

Песме за децу / Десанка Максимовић ; приредили Слободан Ж. Марковић, Зорица Ивковић Савић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Службени гласник :

Завод за уџбенике, 2012 (Београд : Гласник). – 902 стр. ; 25 см. – (Целокупна дела / Десанка Максимовић ; т. 6)

ISBN 978-86-519-1087-9

1. Марковић, Слободан Ж. [приређивач, сакупљач] 2. Ивковић Савић, Зорица [приређивач, сакупљач]

66.

821.163.41-93-3

МАКСИМОВИЋ, Десанка

Проза за децу / Десанка Максимовић ; приредили Слободан Ж. Марковић, Зорица Ивковић Савић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Службени гласник : Завод за уџбенике, 2012 (Београд : Гласник). – 994 стр. ; 25 см. – (Целокупна дела / Десанка Максимовић ; т. 7)

Тираж 500. – Напомене: стр. 957–985.

ISBN 978-86-519-1088-6

1. Марковић, Слободан Ж. [приређивач, сакупљач] 2. Ивковић Савић, Зорица [приређивач, сакупљач]

67.

821.163.3-1(082.2)

821.163.6-1(082.2)

ПРЕВОДИ / Десанка Максимовић ; приредио Миодраг Сибиновић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Службени гласник : Завод за уџбенике, 2012 (Београд : Гласник). – 598 стр. ; 27 см. – (Целокупна дела / Десанка Максимовић ; т. 8)

ISBN 978-86-519-1184-5

1. Максимовић, Десанка [преводилац] 2. Сибиновић, Миодраг [приређивач, сакупљач]

68.
821-1(082.2)

ПРЕВОДИ [Десанке Максимовић] / приредио Миодраг Сибиновић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Службени гласник : Завод за уџбенике, 2012 (Београд : Гласник). – 1052 стр. ; 25 см. – (Целокупна дела / Десанка Максимовић ; т. 9)

ISBN 978-86-519-1185-2

1. Сибиновић, Миодраг [приређивач, сакупљач]

69.
821.163.41:929 Максимовић Д.
012 Максимовић Д.
016:929 Максимовић Д.

БИОБИЛИОГРАФИЈА. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Службени гласник : Завод за уџбенике, 2012 (Београд : Гласник). – 1017 стр. ; 25 см. – (Целокупна дела / Десанка Максимовић ; т. 10)

ISBN 978-86-519-1225-5

а) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Биобиблиографија

70.
821.163.41-1

НОВАКОВИЋ, Душко

Забава за утучене : (изабране песме 2002–2010) / Душко Новаковић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије, 2012 (Београд : Драслар партнери). – 309 стр. ; 22 см. – (Награда „Десанка Максимовић“; књ. 17)

ISBN 978-86-82377-36-8

2013.

71.

821.163.41-1

КОПИЦЛ, Владимир

Туфне : избране песме / Владимир Копицл. – Београд : Народна библиотека Србије : Задужбина Десанка Максимовић, 2013. – 268 стр. ; 21 см. – (Награда „Десанка Максимовић“ ; књ. 18)

ISBN 978-86-82377-38-2 (ЗДМ)

72.

061.27(497.11)"1993/2003"

016:82(497.11)"1993/2013"

06.05ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ::82"1994/2012"

СТАНИШИЋ, Мирјана

Двадесет година рада Задужбине „Десанка Максимовић“ : каталог изложбе / [автори изложбе и каталога Мирјана Станишић, Бранкица Ресан и Биљана Калезић ; аутор уводног текста Станиша Тутњевић ; превод уводног текста Драган Пурешић]. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије, 2013. – 30 стр. : илустр. ; 21 x 23 см

ISBN 978-86-82377-37-5 (ЗДМ)

ISBN 978-86-7035-285-8 (НБС)

1. Ресан, Бранкица [автор] 2. Калезић, Биљана [автор]

73.

821.163.41:929 Максимовић Д.(083.824)

СТАНИШИЋ, Мирјана

„Оставићу вам једино речи ---“ : каталог изложбе рукописне заоставштине Десанке Максимовић / [автори изложбе и каталога Мирјана Станишић, Биљана Калезић и

Бранкица Ресан ; аутор уводног текста Радмила Лазић ; превод уводног текста на енглески језик Драган Пурешић]. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић : Народна библиотека Србије, 2013. – 48 стр. : илустр. ; 21 x 23 см

ISBN 978-86-7035-290-2

1. Калезић, Биљана [аутор] 2. Ресан, Бранкица [аутор]

74.

821.163.41.09-1 Новаковић Д.(082)

ДЕСАНКИНИ мајски разговори (2012 ; Београд)

Поезија Душка Новаковића : зборник радова / Десанкини мајски разговори, Београд, 21. мај 2012. ; приредила Мирјана Станишић. – Београд : Задужбина Десанка Максимовић, 2013. – 208 стр. ; 21 см. – (Десанкини мајски разговори ; књ. 30)

ISBN 978-86-82377-39-9

75.

821.163.41.09 Максимовић Д.(082)

821.163.41-1(082.2)

821.163.41-5(082.2)

061.27(497.11)"1993/2013"(082)

017:061.27(497.11)"1993/2013"

ЗАДУЖБИНА „Десанка Максимовић“ : 1993–2013. / приредила Мирјана Станишић. – Београд : Задужбина „Десанка Максимовић“ : Народна библиотека Србије, 2013 (Београд : Драслар партнери). – 263 стр. : слика Д. Максимовић ; 21 см

ISBN 978-86-82377-41-2

1. Станишић, Мирјана [приређивач, сакупљач]

а) Задужбина Десанка Максимовић (Београд) – 1993–2013
б) Задужбина Десанка Максимовић (Београд) – Издања – Библиографије с) Максимовић, Десанка (1898–1993) – Зборници

ДОКУМЕНТИ

Задужбина «ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ»

Бр. 1/1

28.02.1993.

БЕОГРАД, Скерлићева 1

На основу члана 11. тачка 5. Статута општине Ваљево („Сл. гласник општине Ваљево“ бп. 11/91), Скупштина општине Ваљево на седници одржаној 26.02 1993. године одлучила је да поднесе

**ИНИЦИЈАТИВУ
МИНИСТАРСТВУ КУЛТУРЕ РЕУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

С намером да се трајно сачува и обнавља сећање на живот и плодно песничко стваралаштво Десанке Максимовић предлажемо установљење песничке награде „Десанка Максимовић“.

О б р а з л о ж е н њ е

Како је Десанка Максимовић, наша велика песникиња и песникиња словенских народа, академик и почасни грађанин Ваљева, Ваљево и своју Бранковину учинила и животним и песничким завичајем, сматрамо за неминовност, из пијетета према њој, установљење угледне песничке награде са њеним именом и седиштем у Ваљеву.

У оквиру београдских октобарских сусрета писаца света Удружење књижевника Србије и град Ваљево пре шест година установили су књижевну манифестију „ПЕСНИЦИ СЛОВЕНСКИХ ЈЕЗИКА ДЕСАНКИ У ЧАСТ“, уз њено присуство у Бранковини и Ваљеву, сваке године.

На последњој манифестији „Песници словенских језика Десанки у част“ 1992. године присутни песници су иницирали установљење песничке награде „Десанка Максимовић“.

У Ваљеву је 1990. године подигнут први споменик песништву /код Срба/ у лицу наше поетесе на Десанкном венцу у Ваљеву /добровољним прилозима грађана/. Општина Ваљево је 1985. године обновила спомен комплекс Бранковина, у оквиру којег су, поред осталих историјских знаменитости и Протина и Десанкина школа.

Поштујући ове садржаје у Бранковини и Ваљеву предлажемо установљење песничке награде са седиштем у Ваљеву.

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ВАЉЕВО

Број: 65-1/93-02

ПРЕДСЕДНИК
Скупштине општине Ваљево,
Милорад Илић

*(Иницијатива Скупштине општине Ваљево за установљење
награде са именом Десанке Максимовић непосредно
после њене смрти)*

Задужбина «ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ»

Бр. 3/2

19.03.1993.

БЕОГРАД, Скерлићева 1

На основу члана 20. Закона о задужбинама, фондацијама и фондовима ("Службени гласник СРС", број 59/89) и члана 21. Закона о јавним службама ("Службени гласник СРС", број 49/91) Управни одбор Народне библиотеке Србије, на седници одржаној 19. марта 1993. године, доноси

О Д Л У К У

О ОСНИВАЊУ ФОНДАЦИЈЕ ПОД НАЗИВОМ "ЗАДУЖБИНА ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ"

Члан 1.

Народна библиотека Србије оснива фондацију ради стварања услова за трајно очување и неговање успомене на Десанку Максимовић, највећег песника српског језика XX века.

У остваривању циљева из става 1. овог члана Фондација ће помагати објављивање појединачних изабраних и сабраних дела Десанке Максимовић, организовано превођење њених дела на стране језике, подстицати песничко стваралаштво, неговање и помагање књижевног и научног стваралаштва о животу и делу песникиње, као и манифестације везане за име песникиње, Фондација додељује награду за песничко стваралаштво.

Члан 2.

У знак захвалности великој песникињи и пијетета према њој назив Фондације биће ЗАДУЖБИНА ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ (у даљем тексту: Задужбина).

Члан 3.

Почетна средства Задужбине износе 50.000.000.- динара и обезбеђује их Народна библиотека Србије.

Задужбини могу, као сусртници, приступити и друга домаћа и страна правна и физичка лица која приложе средства у висини коју утврди орган управљања Задужбином.

Циљеви Задужбине из члана 1. ове одлуке остварују се средствима која обезбеде оснивачи и сусртници, донатори и грађани.

Члан 4.

Средства Задужбине, у државној су својини.

Средства Задужбине могу се користити искључиво за остваривање циљева због којих је Задужбина основана.

Средства Задужбине расподељују се и троше на основу, финансијског плана који доноси орган управљања Задужбином.

Члан 5.

Задужбином управља Управни одбор од 9 чланова које именује Народна библиотека Србије из реда оснивача, писаца, научних и културних радника и истакнутих стручњака.

Члан 6.

Задужбина има својство правног лица.

Седиште Задужбине је у Народној библиотеци Србије, Београд, Скерлићева 1.

Члан 7.

Административно-техничке, финансијске и друге стручне послове за Задужбину обавља Народна библиотека Србије.

I. Члан 8.

Ова одлука ступа на снагу наредног дана од дана објављивања.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ

0101 број: 219/3

19. марта 1993. г.

Б е о г р а д

Председник Управног одбора

Проф. др Јован Деретић

(Одлука Управног одбора Народне библиотеке Србије
о оснивању Фондације под називом Задужбина
Десанка Максимовић)

Задужбина «ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ»

Бр. 3/3
19.03. 19 93. год.

БЕОГРАД, Скерлићева 1

На основу чл. 21. Закона о јавним службама ("Службени гласник РС" бр. 42/91) и члана 4. Одлуке о оснивању фондације, Управни одбор Народне библиотеке Србије на седници одржаној 19.03.1993. године, донео је

О Д Л У К У

о именовању чланова Управног одбора
Задужбине Десанке Максимовић

Именује се Управни одбор Задужбине Десанке Максимовић од 9 чланова и то:

- 1) Проф. др Слободан Ж. Марковић, председник
- 2) Милош Јефтић, заменик председника
- 3) Академик Стеван Раичковић
- 4) Љубомир Симовић, дописни члан САНУ
- 5) Радован Поповић
- 6) Бранка Максимовић – Мицић
- 7) Слободан Ракитић
- 8) Станко Терзић, председник Извршног савета СО Ваљево
- 9) Миломир Петровић, управник Народне библиотеке Србије, чланови Управног одбора

II

Задатак Управног одбора је да управља Задужбином у складу са циљевима Задужбине, Одлуком о оснивању и Статутом Задужбине.

III

Управни одбор једном годишње доставља извештај о раду оснивачу и Министарству културе.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ
0101 број 2 60/2
23.3.1993. год
у Београду

Председник Управног одбора

Проф. др Јован Деретић

(Одлука о именовању првог Управног одбора Задужбине „Десанка Максимовић“)

На основу члана 10. и члана 26. Закона о задужбинама и фондацијама и фондовима („Службени гласник СРС“ 59/89), и члана 5. Одлуке о оснивању фондације под називом Задужбина „Десанка Максимовић“, Управни одбор Задужбине „Десанка Максимовић“ на првој седници одржаној 2. 04. 1993. године, донео је

**СТАТУТ
ЗАДУЖБИНЕ „ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“**

Основне одредбе

Члан 1.

Задужбина *Десанка Максимовић* (у даљем тексту: Задужбина) основана је ради стварања услова за трајно очување и неговање успомене на Десанку Максимовић, једног од највећих песника српског језика XX века.

Задужбина је основана Одлуком Управног одбора Народне библиотеке Србије 0101 број 219/3 од 19. марта 1993 године.

Седиште Задужбине је у Народној библиотеци Србије, Београд, Скерлићева број 1.

Члан 2.

Задужбина има својство правног лица. Задужбина има печат округлог облика са следећим садржајем:

„Задужбина *Десанка Максимовић*, Београд“, исписаним ћирилицом.

Члан 3.

Рад Задужбине је јаван.

Јавност рада обезбеђује се обавештавањем оснивача, суоснивача и јавности о остваривању циљева и раду органа Задужбине.

Оснивачи Задужбине

Члан 4.

Оснивач Задужбине је Народна библиотека Србије.

Статус суоснивача имаће и она правна и физичка лица која после оснивања Задужбине уплате средства у висини коју за сваку годину утврди Управни одбор.

Суоснивачи Задужбине могу бити и страна правна и физичка лица.

Члан 5.

Добротвори Задужбине су приложници. Приложници Задужбине су физичка лица која приступе Задужбини и редовно дају годишње прилоге.

Члан 6.

Задужбини се приступа потписивањем приступнице.

О оснивачима и приложницима Задужбине води се именик. Поред имена оснивача, суоснивача и добротвора, у именик се може уписати име лица на која се успомена жели сачувати.

Суоснивачима и добротворима који приступе Задужбини издаје се потврда о приступању чији се облик, услови и начин издавања утврђује посебном одлуком.

Циљеви Задужбине и њихово остваривање

Члан 7.

Циљ Задужбине јесте да се створе услови за трајно очување и неговање успомене на Десанку Максимовић, једног од највећих песника српског језика у XX веку.

Члан 8.

Установљава се годишња награда за песничко стваралаштво „Десанка Максимовић“ која се додељује на дан рођења песникиње.

Ближе одредбе у погдеду карактера награде, критеријума, месту и начину додељивања, изгледа, поступка и рокова утврдиће се Правилима о Награди „Десанка Максимовић“.

Коришћење средстава Задужбине

Члан 9.

Средства Задужбине могу се користити за остваривање циљева због којих је Задужбина основана. Средства Задужбине су у државној својини. Приватна средства која се уносе у Задужбину имају карактер државне својине.

Члан 10.

Средства Задужбине воде се код банке која даје најповољније услове и гарантује сигурност улога.

Средства Задужбине пласирају се под најповољнијим условима.

Управни одбор може одлучити да имовина Задужбине промени облик како би се сачувала њена вредност.

Члан 11.

Приходи и расходи Задужбине утврђују се и распоређују годишњим финансијским планом који доноси Управни одбор. Средства Задужбине воде се на посебном рачуну.

Члан 12.

Управни одбор Задужбине најмање једном годишње обавештава осниваче, сусретнице и добротворе о утрошку и судбини новчаних и других средстава које су приложили Задужбини.

Члан 13.

Управни одбор утврђује новчани износ Награде „Десанка Максимовић“ у години када се награда додељује имајући при том у виду значај награде и њен подстицајни карактер.

Управљање Задужбином

Члан 14.

Задужбином управља Управни одбор од 9 чланова, које именује Управни одбор Народне библиотеке Србије.

У Управни одбор Задужбине именују се културни, научни и други јавни радници.

У Управни одбор именује се представник Народне библиотеке Србије и представник СО Ваљево.

Члан 15.

Управни одбор управља Задужбином у складу с циљевима Задужбине утврђеним Одлуком о оснивању и овим Статутом.

Управни одбор доноси Статут, годишњи план, финансијски план, завршни рачун и друге акте Задужбине; одлучује о намени, коришћењу, очувању и увећању имовине и средстава Задужбине и доноси друге одлуке од значаја за остваривање њенога годишњег и финансијског плана, утврђује висину улога сусртнавача; одређује висину новчаног износа награде, именује жири за додељивање награде, ствара се о издавању дела Десанке Максимовић и доноси одлуку о њиховом објављивању, доноси Правила о условима и поступку за додељивање награде; даје сагласност за коришћење имена и лица Десанке Максимовић; утврђује извештај о раду, образује радна тела и обавља друге послове од интереса за остваривање циљева Задужбине.

Управни одбор једном годишње доставља оснивачу извештај о раду.

Члан 16.

Управни одбор има председника и заменика председника.

Управни одбор ради у седницама које се одржавају ако седници присуствује најмање шест чланова, а одлуке доноси већином гласова од укупног броја чланова.

Седнице Управног одбора одржавају се по потреби. Седнице заказује председник по сопственој иницијативи или на предлог оснивача.

Члан 17.

Председник Управног одбора представља и заступа Задужбину, сазива седнице Управног одбора и председава

им, потписује одлуке и опште акте које доноси Управни одбор и обавља друге послове из надлежности Управног одбора.

У одсуности председника, његова овлашћења врши заменик председника.

Члан 18.

Управни одбор, на предлог Народне библиотеке Србије, именује секретара Управног одбора. Управни одбор може овластити привремено и друго лице да обавља послове секретара.

Секретар је за свој рад одговоран Управном одбору Задужбине.

Члан 19.

На седници Управног одбора води се записник који потписују председник и записничар. Записник садржи датум и место одржавања седнице, имена присутних и одсутних чланова, дневни ред, кратак ток седнице, дате предлоге и резултате гласања о њима, усвојене одлуке.

Записник с претходне седнице усваја се на првој наредној седници пре преласка на рад по дневном реду.

Надзор над коришћењем средстава

Члан 20.

Управни одбор именује председника и два члана Надзорног одбора Задужбине.

Надзорни одбор врши контролу наменског и рационалног коришћења средстава Задужбине најмање једном годишње и о својим налазима подноси извештај оснивачу и Управном одбору.

Члан 21.

Надзорни одбор има право да захтева од секретара и стручних служби Библиотеке да му поднесу на увид документе и податке којима Задужбина располаже.

Обављање стручних послова

Члан 22.

Стручне, административно-техничке, финансијске и друге послове за Задужбину обавља Народна библиотека Србије.

Завршне одредбе

Члан 23.

Овај Статут ступа на снагу даном објављивања у „Службеном гласнику РС”.

ПРЕДСЕДНИК УПРАВНОГ ОДБОРА
проф. др Слободан Ж. Марковић

(Први Стапашић Задужбине „Десанка Максимовић“)

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ

Број 22-1187/93-03
Датум 15. април 1993
11000 Београд
Немањина 11
Телефакс: 683-854

НАРОДНА БИБЛОТЕКА СРБИЈЕ

Б е о г р а д
Скерлићева број 1

У прилогу вам достављамо решење о одобрењу оснивања фондације под називом Задужбина "Десанка Максимовић", као и потврду о упису у Регистар фондација.

С поштовањем,

(Пройрашно јисмо Министарства културе о доспављању
Решења о одобрењу оснивања фондације)

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ

Број 22-1187/93-03

Датум 15. април 1993. године

11000 Београд

Немањина 11

Телефакс: 683-854

Министарство културе на основу члана 24. Закона о задужбинама, фондацијама и фондовима ("Службени гласник СРС", број 59/89) доноси

РЕШЕЊЕ

1. ОДОБРАВА СЕ оснивање Фондације под називом: Задужбина "Десанка Максимовић".

Седиште Задужбине је у Народној библиотеци Србије, Београд, Скерлићева број 1.

Задужбина има својство правног лица.

Задужбином управља Управни одбор од девет чланова, које именује Народна библиотека Србије. Председник Управног одбора представља и заступа Задужбину.

2. Оснивач Задужбине је Народна библиотека Србије.

3. Циљеви Задужбине јесу:

– стварање услова за трајно очување и неговање успомене на Десанку Максимовић, једног од највећих песника српског језика у XX веку;

– објављивање појединачних, изабраних и сабраних дела Десанке Максимовић и превођење њених дела на стране језике;

– подстицање песничког стваралаштва о животу и делу песникиње;

– помагање манифестације везане за име Десанке Максимовић и

– установљење годишње награде за песничко стваралаштво на дан рођења Десанке Максимовић.

4. Средства Задужбине "Десанка Максимовић" приликом оснивања износе 50.000.000.- динара.

Средства Задужбине су у државној својини и могу се користити само у сврхе из тачке 3. овог решења.

Образложење

Народна библиотека Србије обратила се Министарству културе својим дописом бр. 0101-260/4 од 12. априла 1993. године ради одобрења оснивања Фондације под називом: Задужбина "Десанка Максимовић" и доставила Одлуку о оснивању, усвојену на седници Управног одбора Народне библиотеке 19. марта 1993. године, Статут донет на седници Управног одбора Задужбине, одржаној 2. априла 1993. године и Одлуку о именовању чланова Управног одбора Задужбине "Десанка Максимовић" од 19. марта 1993. године.

Министарство културе оценило је да су циљеви ради којих се оснива Фондација под називом Задужбина "Десанка Максимовић" у складу са Законом и да се обезбеђеним средствима могу остварити ти циљеви.

На основу изложеног и на основу члана 24. Закона о задужбинама, фондацијама и фондовима, Министарство културе донело је решење као у диспозитиву.

Ово решење је коначно у управном поступку, а против њега се може повести управни спор тужбом код Врховног суда Србије у року од 30 дана од дана пријема решења.

Решење доставити оснивачима и Скупштини општине Врачар.

(Решење Министарства културе којим се одобрава оснивање фондације под називом: Задужбина „Десанка Максимовић“)

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ

Број 22-1187/93-03
датум 15. април 1993.
11000 Београд
Немањина 11
Телефакс: 683-854

На основу члана 171. Закона о општем управном поступку ("Службени лист СФРЈ", број 47/86), а у вези с чланом 24. Закона о задужбинама, фондацијама и фондовима ("Службени гласник СРС", број 59/89), Министарство културе издаје

П О Т В Р Д У

У Регистар фондација који води Министарство културе 15.априла 1993.године уписана је Фондација под називом Задужбина "Десанка Максимовић", под редним бројем 18.

(Поштврда о упису Задужбине „Десанка Максимовић“
у Регистар фондација)

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ
Број: 22-1187/93-03
30. април 1993. године
Б е о г р а д

ЗАДУЖБИНА „ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“

Бр. 11/1

30. 4. 1993. год.
БЕОГРАД. Скерлићева 1

На основу чланова 69. и 71. став 3. Закона о државној управи („Службени гласник РС“, бр. 20/92) и Закона о буџету Републике Србије за 1993. годину („Службени гласник РС“, бр. 24/93), доносим

РЕШЕЊЕ

Да се средства из буџета Републике одобрена на позицији
452 у износу од 50.000.000.— динара, словима
педесет милиона динара
пренесу на жиро рачун 60803-678-100837
ФОНДАЦИЈА „ЗАДУЖБИНА ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ“ Народна Библиотека
Србије, Београд, Скерлићева 1

Наведена средства односе се на:

Учешће Министарства културе у оснивању Фондације под називом
„ЗАДУЖБИНА „ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“

Прималац средстава дужан је да на одговарајући начин саопшти јавности да за остваривање овог програма користи средства Министарства културе Републике Србије.

Решење доставити: рачуноводству ради извршења, архиви и кориснику средстава Фондација „ЗАДУЖБИНА ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ“ Народна библиотека Србије, Београд, Скерлићева 1.

(Решење о учешћу Министарства културе у оснивању Задужбине „Десанка Максимовић“)

Задужбина «ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ»

Бр. 4/1

27.05.1993.

БЕОГРАД, Скерлићева 1

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ
Број: 022-1792/93-03
27. мај 1993. године
Београд

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ВАЉЕВО

В а љ е в о

Примили смо ваш захтев број 65-2/92-08 од 13. маја 1993. године, за оснивање Фондације "Десанка Максимовић". С тим у вези вас молимо да још једном преиспитате смисленост тог захтева јер се бојимо да би се могло компромитовати деловање двеју истих институција под истим именом.

Наиме, као што вам је познато, Народна библиотека Србије основала је средином марта 1993. године Фондацију под називом "Задужбина Десанке Максимовић".

Ta задужбина регистрована је у Министарству културе дана 15. априла 1993. године под бројем 18 (осамнаест), а председник њеног Управног одбора јесте проф. др Слободан Ж. Марковић, познати просветни и културни радник из вашег краја, а Станко Терзић, председник Извршног савета СО Ваљево, уз низ истакнутих културних посленика члан је тога Управног одбора.

Народна библиотека Србије најприродније је место за коју се веже та фондација, односно задужбина, али се њено деловање неће "уоквиривати" у ту културну институцију или у Београд, већ је управо замишљено да се знатан део програма Задужбине, ако буде среће и материјалних могућности у временима која долазе, одвија у шире завичају Десанке Максимовић.

Отуда је потребно да ступите у контакт с Народном библиотеком Србије, као оснивачем Фондације под називом "Задужбина Десанке Максимовић" и двојицом својих земљака у њеном Управном обору како би се уједињавањем средстава циљеви Задужбине могли вљано остваривати. По нашем мишљењу није друштвено оправдано да две фондације под истим називом и идентичним циљевима буду регистроване у Регистру фондација. Сматрамо да Општина Ваљево треба да буде суоснивач већ основане фондације.

У прилогу вам достављамо Решење о основаној фондацији под називом "Задужбина Десанке Максимовић" и Одлуку о именовању њеног Управног одбора.

КО:

- Народној библиотеци
Србије

МИНИСТАР

мр Ђоко Стојчић

(Одговор Министарства културе Србије Скупштини
оїштине Ваљево на захтев за оснивање Фондације
„Десанка Максимовић“)

На основу члана 8. Статута Задужбине Десанке Максимовић Управни одбор донео је:

ПРАВИЛА

О ДОДЕЛИ НАГРАДЕ „ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“

Члан 1.

Задужбина додељује награду „Десанка Максимовић“ сваке године 16. маја.

Члан 2.

Награда „Десанка Максимовић“ додељује се песнику за укупан допринос српској поезији.

Награда се додељује песнику једанпут за живота.

Члан 3.

Награда се састоји од статуете Десанке Максимовић, повеље и новчаног износа.

Новчани износ награде сваке године одређује Управни одбор Задужбине.

Члан 4.

Поред награде Задужбина ће објавити књигу награђеног песника – избор песама са предговором, биографијом песника и изабраном библиографијом.

Избор песама врши аутор у сарадњи са уредником кога одреди Управни одбор Задужбине.

Члан 5.

Задужбина ће објавити књигу награђеног песника најкасније до маја месеца идуће године.

Награђеном песнику – аутору књиге изабраних песама припада накнада за ауторска права према правилима издавачке куће „Српска књижевна задруга“.

Члан 6.

Награђени песник учествује октобра месеца у манифестацији „Поход песника у Бранковину“.

Члан 7.

Одлуку о додели награде доноси Оцењивачки одбор кога именује Управни одбор Задужбине.

Оцењивачки одбор има председника и четири члана.

Члан 8.

Оцењивачки одбор утврђује кандидате за доделу награде на основу увида чланова Одбора и консултација са појединцима и одговарајућим установама српске културе.

Члан Оцењивачког одбора за време мандата не може бити кандидат за доделу награде.

Одлука о додели награде доноси се тајним гласањем.

Члан 9.

Одлуку о додели награде „Десанка Максимовић“ Оцењивачки одбор доноси до 1. маја сваке године и саопштава је јавности.

Члан 10.

Награда „Десанка Максимовић“ се уручује добитнику на свечаности у Бранковини.

Награду уручује Председник Управног одбора Задужбина и Председник Оцењивачког одбора.

Члан 11.

Ова правила се примењују од 30. септембра 1993. године.

Председник Управног одбора
проф. др Слободан Ж. Марковић

(Правила о додели Награде „Десанка Максимовић“)

У складу са одредбама чланова 68. и 34. Закона о задужбинама и фондацијама („Службени гласник Републике Србије“ бр. 88/2010) и члана 5. Одлуке о оснивању фондације под називом „Задужбина Десанке Максимовић“ Управног одбора Народне библиотеке Србије од 19. марта 1993. године, Управни одбор Задужбине на седници одржаној 17. октобра 2011. године донео је

**СТАТУТ
ЗАДУЖБИНЕ „ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“
ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ**

Члан 1.

Фондација под називом Задужбина „Десанка Максимовић“ као недобитна, невладина организација, основана је на неодређено време, ради стварања услова за трајно очување и неговање успомена на Десанку Максимовић.

У знак захвалности великој песникињи и пијетета према њој назив Фондације биће: **ЗАДУЖБИНА ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ** (у даљем тексту Задужбина).

Назив из претходног става је скраћени назив у смислу члана 18. Закона о задужбинама и фондацијама и под тим називом се остварују сви циљеви и делатност Задужбине.

Скраћени назив уписује се у Регистар задужбина и фондација.

Задужбина има својство правног лица и за обавезе преузете у правном промету одговара целокупном својом имовином.

ОСНИВАЧИ И СЕДИШТЕ ЗАДУЖБИНЕ

Члан 2.

Оснивач Задужбине је Народна библиотека Србије.

Седиште Задужбине је у Народној библиотеци Србије, Београд, Скерлићева 1.

Административно-техничке, финансијске и друге стручне послове за Задужбину обавља Народна библиотека Србије.

Члан 3.

Задужбина могу, као сноснивачи, приступити и друга домаћа и страна правна и физичка лица која приложе средства у висини коју утврди Управни одбор о чему се склапа уговор о приступању. Потписи на уговору о приступању морају бити оверени у складу са законом.

Уговор о приступању доставља се органу надлежном за послове уписа и вођење регистра, ради уписа података о лицу које је приступило у својству сноснивача у регистар.

Члан 4.

Задужбина има печат округлог облика са следећим садржајем исписаним Ћирилицом: Задужбина „Десанка Максимовић“ Београд.

ЦИЉЕВИ И ДЕЛАТНОСТ

Члан 5.

Циљ Задужбине јесте да се створе услови за трајно очување и неговање успомене на Десанку Максимовић.

Члан 6.

Делатност Задужбине обухвата доделу Награде „Десанка Максимовић“, проучавање и објављивање дела Десанке Максимовић, организовање културно-књижевних манифестација посвећених Десанки Максимовић, ширење интереса за дело Десанке Максимовић у земљи и иностранству, а посебно међу омладином, организовање изложби и других видова представљања књижевне делатности Десанке Максимовић, те предузимање свих других активности којима се постиже очување успомене на Десанку Максимовић.

НАГРАДА „ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“

Члан 7.

Установљава се годишња Награда за песничко стваралаштво „Десанка Максимовић“ која се додељује сваке године на дан њеног рођења 16. маја у Бранковини.

Награда се додељује песнику/песницињи за укупан допринос српској поезији.

Члан 8.

Жири за доделу Награде има пет чланова и именује га Управни одбор Задужбине.

Мандат чланова жирија траје четири године и он је у своме раду аутономан.

Члан 9.

Уз новчани износ Награде добитник добија повељу и статујету Десанке Максимовић.

Добитнику Награде Задужбина објављује књигу поезије по сопственом избору, организује округли сто о његовој поезији и штампа зборник радова саопштених на окружном столу.

ОРГАНИ ЗАДУЖБИНЕ

Члан 10.

Органи Задужбине су управни одбор и управитељ.

УПРАВНИ ОДБОР

Члан 11.

Управни одбор управља Задужбином. Управни одбор има 10 чланова.

У Управни одбор Задужбине именују се културни, научни и други јавни радници.

У Управни одбор именују се најмање по један члан из Народне библиотеке Србије и локалне самоуправе Ваљево.

Члан 12.

Управни одбор:

- именује и разрешава дужности управитеља;
- доноси Статут и друге опште акте Задужбине и њихове измене;
- усваја извештај о раду Задужбине, доноси финансијски план и завршни рачун;
- одлучује о начину коришћења имовине Задужбине;
- одлучује о приступању Задужбини физичких и правних лица, у својству суоснивача;
- именује жири за додељивање Награде „Десанка Максимовић“ и одређује висину новчаног износа награде;
- стара се о проучавању и издавању дела Десанке Максимовић;
- образује радна тела и обавља друге послове од интереса за остваривање циљева Задужбине;
- стара се о јавности рада;
- одлучује о промени назива и седишта;
- даје предлог оснивачу о статусним променама, промени правне форме и престанку рада Задужбине;
- обавља и друге послове у складу са законом, оснивачким актом и Статутом.

Члан 13.

Управни одбор има председника, заменика председника и секретара.

Председник Управног одбора сазива седнице Управног одбора, утврђује дневни ред и председава седницама Управног одбора.

У случају спречености председника, заменик председника или члан Управног одбора којег одреди Управни одбор сазива седнице Управног одбора и врши друга овлашћења председника Управног одбора.

Члан 14.

Управни одбор доноси пуноважне одлуке већином гласова од укупног броја чланова Управног одбора.

Члан 15.

Секретара именује Управни одбор на предлог Народне библиотеке Србије.

Секретар се брине о припремама и спровођењу одлука Управног одбора и за свој рад одговоран је Управном одбору.

УПРАВИТЕЉ

Члан 16.

Управитељ Задужбине:

- заступа Задужбину и одговара за законитост њеног рада;
- води послове Задужбине сагласно одлукама Управног одбора;
- подноси Управном одбору предлог финансијског плана и завршног рачуна;
- обавља и друге послове у складу са законом и Статутом.

НАЧИН ИМЕНОВАЊА И ОПОЗИВА ОРГАНА И ТРАЈАЊЕ МАНДАТА

Члан 17.

Председника и чланове Управног одбора именује и опозива оснивач.

Члан 18.

Мандат чланова Управног одбора траје четири године с могућношћу поновног избора.

Због континуитета у раду Задужбине у нови Управни одбор по правилу се бира неколико чланова из претходног Управног одбора.

Члан 19.

Управитеља Задужбине именује и разрешава Управни одбор.

Мандат управитеља траје четири године.

Члан 20.

Управни одбор разрешава управитеља, нарочито из следећих разлога:

- ако у обављању својих дужности не поступа савесно, са пажњом доброг домаћина;
- ако приликом доношења одлука које се односе на обављање привредне делатности које обавља Задужбина, не поступа са пажњом доброг привредника;
- ако користи имовину Задужбине у личном интересу;
- ако својим поступањем нанесе штету Задужбини.

Члан 21.

У случају престанка својства члана Управног одбора или управитеља: оставком, смрћу, губитком пословне способности и разрешењем, односно опозивом пре истека мандата, то место ће бити попуњено на начин како се именује Управни одбор односно управитељ. Мандат тако именованог лица траје до истека мандата лица уместо којег је именован.

ИМОВИНА И НАЧИН СТИЦАЊА ИМОВИНЕ ЗАДУЖБИНЕ

Члан 22.

Имовину Задужбине чине основна и друга имовина.

Основну имовину чине новчана средства у износу од 6.486,79 ЕУР.

Задужбина може стицати имовину од добровољних прилога, поклона, донација, финансијских субвенција, заоставштина, камата на улоге, ауторских права и других прихода остварених на законом дозвољени начин.

Члан 23.

Задужбина стиче приходе и непосредним обављањем привредне делатности, и то: 58.11 – Издавање књига.

Задужбина ће привредну делатност обављати као споредну делатност и искључиво у вези са циљевима ради чијег остваривања је основана.

НАЧИН КОРИШЋЕЊА СРЕДСТАВА ЗАДУЖБИНЕ И КРУГ КОРИСНИКА

Члан 24.

Имовина Задужбине користи се искључиво за остваривање циљева утврђених актом о оснивању и Статутом.

Имовина Задужбине не може се делити оснивачима, члановима органа управљања, запосленима или са њима повезаним лицима нити другим лицима.

Одредба става 2. овог члана не односи се на давање примерених награда и накнада оправданих трошкова насталих у вези са остваривањем циљева Задужбине (путни трошкови, дневнице и др.), уговорене теретне обавезе и исплату зарада запосленима.

ОДГОВОРНОСТ ЗА ОБАВЕЗЕ

Члан 25.

За преузете обавазе у правном промету Задужбина одговара средствима којима располаже.

За обавезе које је Задужбина преузела у правном промету одговарају управитељ и чланови Управног одбора ако су средствима располагали као са својом личном имовином или ако су злоупотребили Задужбину у незаконите сврхе.

Члан 26.

Удео оснивача у финансирању циљева Задужбине утврђује се сваке године финансијским планом.

Оснивач може своја оснивачка права у складу са Статутом и законом да пренесе на друго правно лице.

Члан 27.

Пословни резултати и стање средстава Задужбине утврђују се сваке године годишњим завршним рачуном и извештајем о раду и пословању који усваја Управни одбор.

Годишњи извештај о раду, план рада и извештај о финансијском пословању за претходну годину Задужбина доставља оснивачу.

ЈАВНОСТ РАДА

Члан 28.

Рад Задужбине је јаван. Јавност рада Задужбине обезбеђује се објављивањем годишњег извештаја о раду путем сајта Задужбине, публикација, саопштења за јавност или на други погодан начин.

О јавности рада Задужбине стара се Управни одбор.

НАЧИН ОДЛУЧИВАЊА О СТАТУСНИМ ПРОМЕНАМА, ПРОМЕНИ ПРАВНЕ ФОРМЕ И ПРЕСТАНКУ РАДА

Члан 29.

О статусним променама, промени правне форме и престанку рада Задужбине одлуку доноси оснивач на сопствenu иницијативу или на предлог Управног одбора.

Члан 30.

У случају престанка рада Задужбине, одлуку о расподели преостале имовине доноси оснивач – Народна библиотека Србије.

ПОСТУПАК ИЗМЕНЕ СТАТУТА И ДРУГИХ ОПШТИХ АКАТА

Члан 31.

Измене Статута и других општих аката Задужбине врши Управни одбор.

ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 32.

На сва питања која нису регулисана овим Статутом, примењиваће се одредбе Закона о задужбинама и фондацијама.

Члан 33.

Даном почетка примене овог Статута, престаје да важи Статут Задужбине од 2.04.1993. године.

Члан 34.

Овај Статут ступа на снагу осмог дана од дана објављивања на огласној табли Задужбине.

Председница Управног одбора:

Зорица Милинковић

СЕЋАЊА

Ђоко Стојићић

НЕУГАСЛА ПЕСНИЧКА ЗВЕЗДА ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ

Иако је наше друштво учинило доста у очувању, ширењу и проучавању обимног дела Десанке Максимовић, ипак можемо рећи да нам предстоји да обавимо још неке важне послове. Рецимо, да омогућимо да се одабране песме наше прве песникиње преведу на велике светске језике.

Био сам министар културе Републике Србије 1993. године и први посао који сам обавио везан је за дело и личност Десанке Максимовић. У току мог првог радног дана на дужности министра културе, јавили су ми да је умрла Десанка Максимовић.

У мојој канцеларији, у згради Владе Србије, Немањина 11, појавила се екипа телевизије Београд и тражила да дам кратку изјаву поводом Десанкине смрти. Рекао сам „с ногу“ пар реченица:

„Умрла је Десанка Максимовић. Данас није могла бити тужнија вест у новинама, на радију и телевизији. Ко је оставио такав светли траг иза себе и такво дело као Десанка Максимовић, имао се рапшта и родити. Њен живот и њено дело један је од препознатљивих знакова и трагова српске егзистенције, историје и културе. Певала је: „Немам више времена“, али њено време ће заувек трајати.“

На дан смрти Десанке Максимовић, 11. фебруара 1993. године, одржана је седница Владе Републике Србије. После минута ћутања, предложено је да Влада сноси све трошкове сахране, да се на њен гроб положи венац Владе Србије, да се оснује Фонд Десанке Максимовић и да ја говорим као министар културе на комеморативном скупу у Народној библиотеци.

Сала Народне библиотеке у Скерлићевој улици, била је пуна до последњег места. Обратио сам се присутним: „Поштовани чувари и баштиници дела Десанке Максимовић.

Када хиљаде и хиљаде људи осећају потребу да говоре, нико нема право да говори опширно. Јер ће некоме онемогућити да на крају животног пута наше највеће, највљеније и најчитаније песникиње каже или ођути мисао која је унутарња потреба.

Десанка Максимовић је историјска личност у најпунијем смислу те речи. Са својим народом преживела је четири рата и била сведок петог, још незавршеног. Можда у историји света ниједна песничка душа није била суочена са толиком владавином зла.

Певати лирске песме скоро један век, а бити савременик умирања милиона људи, погрома, катаклизми, певати и говорити као непорециви унутарњи глас самог живота и бити на страни свега што уздиже веру и гради смисао, када је изгледало да је све сами бесмисао, јад и покор – јесте највиша служба коју сам Бог и сам човек може наменити животу као смисленом постојању.

Тек ће се писати књиге о Деаснки Максимовић, о њеној јединственој мисији, о њеном животу који јесте, од првог до последњег дана – подвиг.

Нема личности нашег мученичког ХХ века по коме би се он могао назвати, пре него што бисмо са осећањем пијетета и разумевања могли рећи: **БИО ЈЕ ТО ВЕК ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ**.

Срећан је народ коме у памћењу остаје поезија Десанке Максимовић. Поезија постојано надахнути љубављу и сама је постала космос љубави и тајна човекова предност над злом.

Међу оне знаке који одређују српско духовно биће и који га укорењују у историјско битисање – свакако је поетска реч Десанке Максимовић и њена доследна мисија.

Десанка Максимовић је била проповедник нежних мисли упућених човеку као заветна порука за сва времена. Ако би, не дај Боже, Срби кренули на неки велики пут, знамо да би са собом понели мошти својих светаца, *Законотравило Светођога Саве* и песме Десанке Максимовић.

Желим да вас обавестим да је Влада Републике Србије данас формирала Фонд Десанке Максимовић. Задатак Фонда је да држави, уметничким удружењима, издавачким кућама

ма, културним институцијама и свим заинтересованим предложи начине очувања и ширења дела Десанке Максимовић као и неговање успомене на велику песникињу.

Сахрана Десанке Максимовић обавиће се уз све државне почасти.“

Са данашње тачке гледишта (фебруар 2013), двадесет година после, лик Десанке Максимовић сија несмањеним сјајем. Њено дело уронило је у само биће српске самобитности и постало један од битних чинилаца препознатљивости српске културе и стваралачког духа.

Не може се замислiti школска лектира без Десанкиних песама, не може се замислiti ниједан репрезентативни избор српске поезије без њених стихова.

За већину писаца обично се издвоји једно дело које наткрили све остало што је писац створио. У Десанкином случају то је песма „Кrvava baјka“, учена и рецитована у свим генерацијама. Ова песма је Десанкин одговор на зло и на злочине поробљивача њене Србије. Десанкин патриотизам је исконски, без патетике, ослоњен на опште вредности човечанства.

Књижевно дело Десанке Максимовић сагледано у целини, драгоцен је допринос српској и европској књижевности. Својим естетским вредностима, дубоком хуманошћу и високим моралним идеалима, утемељено је као трајни до-принос најувишијим људским вредностима.

Миломир Пећровић

СЕЋАЊЕ НА ПОЧЕТАК РАДА ЗАДУЖБИНЕ „ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“

Навршило се двадесет година од формирања Задужбине „Десанка Максимовић“. Делује ми као да смо тај важан посао јуче започели. С друге стране, тешко је поверовати да је у Задужбини за две деценије урађено толико да је Задужбина већ постала значајна институција наше културе, кућа песника и поезије. Верујем да су надмашена сва очекивања оних који су на било који начин учествовали у раду Задужбине „Десанка Максимовић“, а и многих других.

Упознао сам књижевно дело Десанке Максимовић кроз школовање онолико колико је то било предвиђено наставним планом и програмом. Запазио сам већ као средњошколовац да скоро нема свечаности у школи и граду, а да део програма нису Десанкине песме. Најчешће је рецитована „Кrvava baјka“. Сваку реч те песме, пропратио бих сузних очију, иако у мом крају није било дозвољено мушкарцима да плачу. Као студент педагогије Београдског универзитета пратио сам нашу савремену књижевност онолико колико је потребно једном интелектуалцу. Тада сам на многим књижевним вечерима упознавао наше најистакнутије писце, слушао како читају оно што су написали или рецитују, како говоре о себи и другима, о проблемима културе, о ономе што јесмо и што морамо бити. На тим књижевним скуповима издалека сам виђао и слушао Десанку Максимовић. Свака њена реч, глас, покрет, изглед, на мене је све то остављало изузетно пријатан и неизбрисив утисак.

Осамдесетих година прошлог века радио сам у Министарству просвете Србије и на више разних скупова сретао сам Десанку Максимовић. Имао сам привилегију да добро упознам Десанку и част да она упозна моју маленкост. Знала је да ми упути понеку шалу како би код мене разбила

трему и смањила узбуђење које ми је причинавала њена величина. Чак смо на два или три скупа, у то време, заједно говорили просветним радницима. Пред наше беседе професорима и учитељима Јагодине, Десанка ми је приметивши моју трему, рекла кроз благ осмех како ћемо нас двоје да их фасцинирамо чим се појавимо. Наравно, Десанка је присутне одушевила, а уз њу, ни ја нисам лоше прошао.

Када сам изабран за управника Народне библиотеке Србије, Десанка је била најзначајнија, најугледнија и највољенија личност која долази у ту кућу, и чије се драгоценом и богато писаном делом чува у националној ризници. Била је позивана на све културне манифестације које је Библиотека организовала, као и други наши угледни писци. Позивима Десанка се најчешће одазивала и била у центру наше пажње и поштовања. Једном ме је секретарица упитала да ли могу да примим Десанку Максимовић. Била ми је то једна од најдражих посета, и ако сам као дугогодишњи управник имао част и задовољство да угостим многе писце, научнике, уметнике и друге угледнике.

Једном сам добио обавештење да Десанка жели да одређену личну преписку и друге писане материјале поклони Библиотеци. Послове око преузимања поклона за нашу кућу обављала је савесна, вредна и стручна Ивана Николић. Када је Николићева све око поклона договорила, сазнао сам да је Десанкина жеља да по поклон дођем и ја. У договорено време испред Десанкиног стана појавили смо се Ивана Николић и ја, са буџетом цвећа. Она нам је отворила врата, љубазна, насмејана, дотерана као да дочекује неке изузетне гости. Послужени смо кафом, а онда је стигло и друго послужење, као у правој домаћинској кући. Наши покушаји да пођемо, били су безуспешни. Било је разговора о разним питањима, о писцима, књигама, библиотекама, али и о друштвено-политичкој ситуацији. Десанка је била забринута за судбину нашег народа. Страховала је од онога што доноси нови дан, а шта ноћ. Нарочито се плашила рата и његових великих размера. Ужасавало је све то нељудско што се догађа на нашим просторима и просторима бивше Југославије. Време проведено с Десанком у

њеном дому за мене је незаборавно. Примила нас је као своје блиске и драге пријатеље. Посматрао сам са великим одушевљењем сваки њен покрет, упијао сваку реч.

Имајући у виду све оно што сам прочитao од Десанкиних дела, текстове које су други о њој написали, све сусрете и разговоре, Десанка Максимовић је за мене постала личност неизмерне величине. Доживљавао сам је скоро као овоземаљског свеца који је међу нама и који нас учи и чува. Врхунске оцене стручњака о њеном књижевном делу, највеће похвале о њеној поезији, њеним моралним и људским квалитетима су своопште прихваћене у земљи и ван граница. Она је у нашем народу постала симбол поезије, љубави и доброте, најомиљенији песник српског рода, песник који је обележио двадесети век: „Сви који српски и словенски зборе били су јој деца, род рођени“.

Десанка Максимовић преминула је пре двадесет година, и то је био ненадокнадив губитак за поезију, културу, за српски народ. Комеморација је одржана у Народној библиотеци Србије. Велика дворана је била попуњена до последњег места. О лицу и делу велике песникиње говорили су проф. др Јован Деретић, председник Управног одбора Народне библиотеке Србије, песник Драгомир Брајковић и министар културе Ђоко Стојићић. Том тужном скупу сам председавао и рекао неколико реченица у знак захвалности личности, која се у вечност преселила и пошла да „тражи помиловање“ за свој напаћени и угрожени род. Комеморацију је пратила изложба о животу и делу Десанке Максимовић – културно благо које се чува у Народној библиотеци Србије. У Бранковини, на свежу Десанкину хумку, положио сам цвеће у име куће коју је ценила и у њу са радошћу долазила. Србија је тог 13. фебруара била у Бранковини и на достојанствен начин се опростила од своје кћери, највеће и најдраже песникиње.

После неколико дана дознао сам да ће на предлог Министарства културе, Влада Србије формирати Задужбину „Десанка Максимовић“. Био сам врло задовољан и том предлогу сам изразио личну подршку и подршку Народне библиотеке Србије. Убрзо сам био обавештен од министра културе Ђоке Стојићића да постоје законске сметње да

државни органи формирају задужбине и да је њихов предлог да Задужбину „Десанка Максимовић“ оснује Народна библиотека Србије, а Министарство ће обезбедити неопходне услове како би Задужбина успешно функционисала. Предлог сам са задовољством прихватио. Осећао сам се поносним што ћу имати могућности да помогнем да Десанкино дело буде систематски проучавано, афирмисано и заштићено, што ћу помоћи у формирању новог Десанкиног дома, дома поезије, нове значајне установе културе.

Почеле су опсежне припреме за формирање Задужбине. Требало је обезбедити сагласност и подршку стручних и управних органа Народне библиотеке, Општине Ваљево, Десанкине породице, неких значајних установа и појединача чија помоћ и подршка може бити драгоценна за успешан рад Задужбине. Сви консултовани дали су пуну подршку формирању Задужбине и изразили спремност да у складу са својим могућностима пруже помоћ. Интересантно је да овај предлог није наишао на безрезервну подршку једино код породице. Упоредо са овим активностима у служби Библиотеке рађена су потребна акта предвиђена законом, како би Задужбина била правно утемељена и успешно функционисала. Одмах се видело да има одређених законских сметњи да Задужбина буде организована онако како предлагачи желе, али је одлучност била јача од свих препрека које су се наметале.

Управни одбор Народне библиотеке Србије је већ 19. марта 1993. године донео одлуку о оснивању Фондације под називом „Задужбина Десанка Максимовић“. Могуће законско решење је, нажалост, било да се заobilaznim путем преко формирања Фондације дође до формирања Задужбине. Почетна средства од 50.000.000 динара, формално је обезбедила Народна библиотека Србије уплатом Министарства за културу. Главно учешће Библиотеке било је у обезбеђивању простора за Задужбину, простора за све сасланке, саветовања и друге бројне културне манифестације, у обављању административно-техничких, финансијских и других послова. Зна се да Библиотека под својим кровом има више легата и библиотека целина наших истакнутих писаца, али је ово прва и једина Задужбина коју је формирала у својем стоосамдесетогодишњем деловању.

Следећи, изузетно важан посао био је одабрати стручне људе који би били спремни да се у раду Задужбине ангажују и помогну да ова новоформирана кућа културе реализује све оне послове, због којих је и основана. Та пријатна дужност припадала је, углавном, мени као управнику Библиотеке. Свима којима сам се обраћао, са одушевљењем су прихватали понуђене обавезе. Убрзо је формиран Управни одбор Задужбине, чији је састав био на изузетном нивоу. У њему су били академици, истакнути писци, научници и други угледници. Све их је повезивала снага Десанкиног дела и поштовање које према њему имају. Већ на првој седници, 2. априла 1993. године, Управни одбор је за свог председника изабрао проф. др Слободана Ж. Марковића, усвојио Статут као основни и најважнији акт и утврдио концепцију свог будућег рада. Све је за почетак урађено на најбољи могући начин. Изузетак је једино што нису јасно прецизирани материјални извори за реализацију програма и планова Задужбине. Тада је било хаотично време у земљи, време рата, економске и сваке друге оскудице. Надао сам се да ће та зла времена брзо проћи и да ће се за сваки добар програм у култури наћи средства, посебно за овај јединствен који почиње да реализује Задужбина „Десанка Максимовић“.

Програм Задужбине био је дело многих умних људи, али је његовом уобличавању, ширини и дубини, конкретности, перспективи и изузетном квалитету највише допринео проф. др Слободан Ж. Марковић. Такав је његов допринос и у реализацији програма. Такође, више десетина и стотина људи разних струка и занимања допринели су да Задужбина буде данас једна од изузетно значајних и угледних институција културе Србије. Била ми је част што сам доприносио реализацији тог програма све до 1. септембра 2001. године када сам отишао у пензију. Моја активност у Задужбини престаје, али не мојом вољом.

Двадесетогодишњи резултати Задужбине су као резултат неког бољег института. Почело се свеобухватним скупљањем и проучавањем свега онога што је на књижевном пољу радила и урадила Десанка Максимовић. Најбољи показатељ шта је урађено у Задужбини, колико и како,

говори издавачка делатност. Објављено је неколико десетина публикација. Све су оне добро осмишљене и од изузетног значаја. Ризикујем да посебно издвојим књиге из едиције Награда „Десанка Максимовић“. То јесте и биће најлепша едиција поезије на домаћем и ширим просторијама. Биће то својеврсна антологија поезије која ће се из године у годину увећавати новим песничким драгуљима. Круна рада Задужбине је издање *Целокућних дела Десанке Максимовић*. Да је Задужбина само то урадила у ове две деценије, заслуживала би похвалу.

Био сам на више десетина скупова посвећених лицу и делу наше велике песникиње. Неке од њих сам припремао, а на некима и говорио. Људи су се на тим скуповима осећали као на светковинама. Сваки одлазак у Ваљево и обилазак споменика, био је узбудљив, као да је истински сусрет са Десанком. Одлазак у Бранковину увек је посебан доживљај. За десетак година присуствовао сам свим програмима које су организовали Задужбина и Општина Ваљево поред Десанкине вечне куће и сви су били изузетног квалитета. Имао сам утисак да нас Десанка увек дочекује и испраћа. Тамо је о свима нама бринуо домаћинprotoјереј Владо Ковачевић који је био и члан Управног одбора Задужбине. Он је скоро свакодневно обилазио Десанкину хумку и клањао се њеним сенима. Скоро је преминуо тај изузетни човек. Као да је зажелео да још ближе буде уз Десанку и брине о њој.

Задужбина са поносом обележава две деценије свога рада. Заслужују признање и поштовање сви они који су допринели да Задужбина постигне бољи успех него што је могло да се очекује у овим тешким временима кроз које је наша земља пролазила. Одређени државни органи, нарочито Министарство за културу, Општина Ваљево, неке организације и појединци, материјално су помагали Задужбину, што је било од изузетне важности, али недовољно за реализацију тако богатог програма. Појединци за рад скоро да нису имали никакву материјалну надокнаду. То је била велика интелектуална моба у част Десанке, а у корист наше културе.

Ова значајна друштвена институција, заслужила је да јој се обезбеде потребни услови за рад. Неопходно је Задужбини обезбедити простор и сталне изворе прихода, да би наставила да ради са оволико успеха као до сада.

Бранковина треба да буде ходочашће младим генерацијама, а ризница Десанкиног написаног блага – врело инспирације за наше боље сутра.

Београд, 13. фебруар 2013.

Бранислав Милакара

ОВАКО ЈЕ ПОЧЕЛО

Десанка је умрла. Велики испраћај на Новом гробљу у Београду. Непрегледна маса њених поштовалаца. Зимски, ведар сунчани дан. Његова светост Патријарх српски Павле држи опело, ређају се последњи поздрави: Матија Бећковић, градоначелница Београда госпођа Груден... Двоја погребна кола крећу пут Бранковине. У првим је Десанка, а у пратећем, венци и маса цвећа. Седам у прва кола да будем уз тетку на последњем овоземаљском путу. За нама се формира колона возила и аутобуса.

Возач ме замоли да се, због тадашње несташице бензина, провеземо најкраћим путем директно до Бранковине, али због неке пометње у саобраћају, обресмо се на Ибарској магистрали, што нас скреће ка Ваљеву. У том тренутку, сетивши се ваљевских величанствених прослава јубилеја Десанки у част, помислих да, без обзира на поменуте околности, не смемо заобићи Ваљево где на последњи поздрав и испраћај чека велики број грађана. То би био неопростив пропуст. Не велики број – чекало је цело Ваљево пред Десанкиним спомеником.

Све време пута навирала су ми сећања на живот проведен са тетком, на последње лето у нашем вајату у Бранковини, на Божић који смо само пар недеља раније заједно провели... и у душу ми се, непримерено тренутку, одједном уселио мир и нека олака ведрина. Ведрина можда због осећања да је живот који је Десанка живела и проживела, био испуњен до задњег трена вольном, радосном активношћу, испуњен љубављу и да га је таквог вредело животи. Ни за чим, верујем, одлазећи није зажалила.

У таквој занетој одсутности, пренух се на раскрсници надомак Рабровице, месту на коме је Десанка дошла на свет. Опхрва ме неодољива жеља да је одвезем на место где је први пут угледала светлост којој се толико радовала. Тиме се затвара прстен животног пута као симбол целовитости.

Одједном ми ништа није представљала свест да нас чека велики број људи у Ваљеву и Бранковини и да неки протокол захтева другачије понашање, јер и сам председник Републике, велики писац Добрица Ђосић, долази на испраћај и сахрану. Био сам испуњен мишљу да је то последњи приватни чин, можда хир, на који и Десанка, а и ја, имамо право.

Скретосмо. За нама друга погребна кола са цвећем, па једна службена из којих се огласи сирена и упалише наземично црвена и плава светла упозоравајући на прекрај. Како је пут узак, није нас нико могао обићи и омести у намери. Када уђосмо у двориште рабровачке школе у којој је Десанка рођена, истрча из службених кола тадашњи министар просвете Иван Ивић, ван себе од узбуђења, уплашено захтевајући објашњење. Када му објасних своју самовољу, разнежи се, узе китицу висибаба из масе цвећа и задену је за окно собе у којој је Десанка дошла на свет. Окитисмо родну кућу и бунар из кога је захваћена вода за њено прво купање и ојутасмо минут у знак поште.

Даље су се ствари одвијале више спонтано него према протоколу, како у Ваљеву тако и на самом гробу и самој сахрани.

Вредно је поменути један неуобичајен израз те спонтаности и љубави према Десанки. У тренутку спуштања Десанке у 'вечно боравиште', на ведром, светлом небу појавио се спортски авион Аероклуба који је направио неколико поздравних кругова над портом и гробом и посую цвећем са неба окупљене придржујући се заједничком опроштају. То није био погреб – то је било свечано опроштање.

Даље се ствари одвијају као после сваког великог губитка. Турабна атмосфера у кући, збуњеност, обезглављеност... Присутна свест о *крају* који, чини нам се, прекрива све и обесмишљава свако даље делање.

После пар дана, у сред таквог расположења, позив из Министарства културе са молбом да неко из Десанкине породице дође како би се размотрила могућност оснивања задужбине са Десанкиним именом. Одједном, свест о *крају* окреће се ка новом почетку – трајању Десанкиног духа, њеног дела и њене присутности.

Идеја је дошла од министра – песника, Ђоке Стојићића. Пре званичне одлуке о оснивању Задужбине требало је да се изнађе правна основа утемељења, те да породица, ако је у могућности, да оснивачки капитал, а ако не, приложи касније извесну суму као сусртничиште, јер по тадашњем закону, задужбине су могла оснивати само приватна лица. Отишао сам у Министарство 18. фебруар 1993. године са господином Брборићем до министра Стојићића и констатовали да се може основати само фонд јер ми немамо средстава. Сутрадан је позван секретар Народне библиотеке и госпођа Светлана Радан да припреме материјал и преднацрт будућег Фонда (са називом Десанка Максимовић) где ће као оснивач бити именована Народна библиотека Србије. Решено је да породица Десанке Максимовић одреди једног члана, а остале чланове ће одредити оснивач и Министарство из редова писаца и културних радника. Породица је у први Управни одбор одредила Бранку Максимовић – правника.

Даљи ток је познат. У Управни одбор Задужбине изабрани су најистакнутији писци тога времена и пар предузимљивих личности посебно лично заинтересованих.

Једина је неистина да породица Десанке Максимовић није хтела да сарађује у раду Задужбине. Напротив. Чин предавања све Десанкине писане заоставштине у виду поклоне – легата Задужбини, то негира. Сукоб настаје само тамо где се косе нечји интереси, а породица је најзаинтересованија да институције које се брину на духовном плану о делу Десанке Максимовић буду успешне.

ИНДЕКС ИМЕНА

- Албијанић, Мирољуб 140
Алечковић, Мира 152
Андрић, Иво 23, 63
Ахматова, Ана Андрејевна (Ахматова, Анна Андреевна) 85, 163
- Бајрон, Џорџ Гордон (Byron, George Gordon) 125
Балов, Урош 139
Бећковић, Матија 12, 53, 54, 55, 56, 57, 60, 69, 188, 191, 192, 257
Бирчанин, Илија 21
Блечић, Милорад 144
Блок, Александар Александрович
 (Блок, Александар Александрович) 159
Богдановић, Милан 47
Борисов, Вадим 36
Брајковић, Драгомир 251
Бранковић, Љубомир 187
Брборић, Бранислав 259
Брчин, Драгољуб 140
Буњак, Петар 163, 191
- Винавер, Станислав 54, 55, 63, 159
Вишњић, Филип 59, 71, 93
Вранеш, Александра 138, 140, 145, 165, 171, 189, 190
Вукадиновић, Алек 12, 17, 97, 99, 200, 201
Вуксановић, Слободан 139
Вучковић, Радован 138, 205
- Гавriloviћ, Слободан 140
Гајић Златковић, Нада 187
Глишић, Милија 60
Глишић, Милован 159
Гоголь, Николај Васильевич
 (Гоголь, Николай Васильевич) 159
Гончаров, Иван Александрович (Гончаров, Иван Александрович) 159
Груден, Слободанка 257
Грујић, Драгана 168
Гутенберг, Јохан (Gutenberg, Johan) 146

-
-
- Даничић, Ђуро 157
Данојлић, Милован 12, 61, 62, 66, 69, 113, 188, 193
Данте Алигијери (Dante Alighieri) 144
Деврња, Милутин 144
Деретић, Јован 215, 216, 251
Дикinson, Емили (Dickinson, Emily) 85
Димитријевић, Јелена 85
Доментијан 59
Дучић, Јован 26, 49, 59, 63, 75, 113, 126, 145
Душан (српски цар) 91, 113
- Ђоковић, Гордана 168
Ђорђевић, Бојан 138, 205
Ђорђевић, Љубица 138, 165, 190, 205
Ђурђић, Љиљана 187
- Ерић, Милина 187
Еурипид (Eugripides) 23
- Живановић, Живан 138, 205
Живковић, Маја 140
Живојиновић Масука, Велимир 47-49
- Зарин, Александар 17, 59, 60, 84, 102, 117
Зоговић, Вера 166
Зоговић, Радован 143, 162, 166
Зорић, Павле 34, 44
Зубановић, Слободан 12, 101, 102, 104, 144, 202, 203
- Иванић, Душан 138, 139, 143, 205
Ивић, Иван 258
Ивић, Милка 50
Ивковић Савић, Зорица 138, 206, 207
Илић, Војислав 49, 102
Илић, Милорад 213
- Јакшић, Ђуро 49, 59
Јевтић, Милош 72, 144, 183, 196, 216
Јеротић, Владета 36
Јефимија 59, 85, 127
Јованка Орлеанка (Jeanne d'Arc) 127, 151, 206
Јовановић, Владимир 193, 197
Јовановић, Зоран 194
Јовановић-Змај, Јован 49, 126, 146

-
-
- Калезић, Биљана 175, 178, 209, 210
Карацић, Вук Стефановић 153, 157
Карацић, Мина 59
Китс, Џон (Keats, John) 125
Ковачевић, Владо 253
Копиџи, Владимир 12, 129, 130, 131, 132, 209
Костић, Лаза 35, 49, 63, 126, 146
Крлежа, Мирослав 148
Кутасова, Олга 174
- Лазаревић, Лаза 153
Лазаревић, Стефан 80
Лазић, Радмила 12, 83, 84, 87, 117, 124, 130, 194, 198, 210
Лалић, Иван В. 111
- Магарашевић, Георгије 165
Магарашевић, Мирко 34
Мајка Тереза 127
Мајсторовић, Милош 140
Максимовић, Мирослав 12, 17, 105, 107, 202, 203
Максимовић Мицић, Бранка 216, 259
Марија Магдалена 127
Марковић, Даница 85
Марковић, Слободан Ж. 5, 50, 69, 138, 139, 153, 184-187, 189-193, 195-197,
201, 206, 207, 216, 222, 228, 231, 252
Матицки, Миодраг 201
Меденица, Драгиша 197
Милакара, Бранислав 257
Милакара Петровић, Радмила 138, 160, 167, 168
Милановић, Војислав 167
Милинковић, Зорица 10, 241
Миљковић, Бранко 29, 43, 44, 126, 145
Мирков Богдановић, Нада 138, 139, 151, 199, 201, 203, 206
Мистрал, Габријела (Mistral, Gabriela) 85
Михајловић, Душан 5
Мишић, Живојин 60
Мишић, Зоран 35
Младеновић, Танасије 12, 41-45, 47, 51, 69, 187, 189
- Настасијевић, Момчило 153
Ненадовић, Алекса 21
Ненадовић, Матија 59, 94
Николашевић, Горан 187
Николић, Вела 175
Николић, Драгица 179

-
-
- Николић, Ивана 250
Николић, Томислав 179
Новаковић, Душко 12, 123, 124, 127, 208, 210
Новаковић, Звонко 60
Новаковић, Стојан 165
Ного, Рајко Петров 12, 108, 109, 114, 203, 204
- Обрадовић, Доситеј 153
Обрадовић, Жарко 140, 178
- Павле, српски патријарх 257
Павловић, Миодраг 12, 33-37, 39, 40, 69, 126, 186
Пандуровић, Сима 26, 47-49, 166
Пантић, Михајло 144
Пастернак, Борис Леонидович (Пастернак, Борис Леонидович) 112
Петковић-Дис, Владислав 26, 126
Петровић, Бранислав 12, 67, 69, 71-73, 194, 196
Петровић, Вељко 49, 63
Петровић, Миломир 216, 249
Петровић, Надежда 59
Петровић, Растко 77
Петровић Његош, Петар II 49, 54, 55, 63, 112, 126
Плат, Силвија (Plath, Sylvia) 85
Попа, Васко, 63, 77, 112, 126
Попов, Нина 140
Поповић, Радован 138, 165, 196, 216
Пурешић, Драган 209, 210
- Рабле, Франсоа (Rabelais, Fracois) 159
Радан, Светлана 259
Раденковић, Здравко 72
Радичевић, Бранко 49, 59, 102, 120, 146
Радовић, Борислав 12, 75, 78, 191, 192
Радојчић, Саша 116
Раичковић, Стеван 12, 25-27, 29, 32, 69, 105, 112, 126, 185, 216
Рајић, Љубиша 162
Ракитић, Слободан 12, 17, 20, 27, 37, 45, 56, 62, 79, 82, 195, 196, 216
Ракић, Милан 26, 49, 75, 126
Ракочевић, Биљана 177, 178
Ребац Савић, Аница 85
Ресан, Бранкица 175, 178, 183, 209, 210
Рибникар, Јара 162
Рилке, Рајнер Марија (Rilke, Rainer Maria) 79
Ристић, Дејан 179
Ружић, Лидија 168

-
-
- Сапфо 85, 127
Седергран, Едит (Södergran, Edith) 85
Секулић, Исидора 59, 63
Сибиновић, Миодраг 138, 159, 163, 166, 188, 207, 208
Симовић, Љубомир 12, 19-21, 23, 67, 69, 73, 75, 84, 89, 96, 102, 184, 194, 216
Сократ 60
Спиридоновић Савић, Јела 85
Станишић, Мирјана 175, 178, 183, 204, 208-210
Старац Милија 59
Стари Вујадин 21
Стефановић, Мирјана 12, 115-117, 122, 204
Стојадиновић, Милица Српкиња 59
Стојичић, Ђоко 223, 225-227, 229, 245, 251, 259
Сувајић, Бошко 138, 139
- Тагоре, Рабиндранат (Tagore, Rabindranath) 98
Тадић, Новица 12, 17, 95, 96
Тереза од Авила 85
Терзић, Станко 216, 228
Тешић, Милосав 12, 89, 94, 110, 199
Толстој, Лав Николајевич (Толстой, Лев Николаевич) 159
Топић, Мирослав 163, 191
Тутњевић, Станиша 10, 14, 137, 138, 199, 204, 205, 209
- Ћопић, Бранко 23, 144, 145, 152
Ћосић, Добрица 258
Ћосић Вукић, Ана 138, 139, 147, 198, 200-202, 206
- Флобер, Густав (Flaubert, Gustave) 101
- Хашек, Јарослав (Hašek, Jaroslav) 159
Хомер 30
- Цветајева, Марина Ивановна (Цветаева, Марина Ивановна) 85
Црњански, Милош 59, 63, 77, 102, 126, 153
- Цацић, Петар 149
- Шантић, Алекса 23, 49, 126
Шекара, Душка 140
Шели, Перси Биш (Shelley, Percy Bysshe) 125
Шијаковић, Богольуб 140

САДРЖАЈ

<i>Проф. др Станиша Тутњевић</i>	
ДВАДЕСЕТ ГОДИНА РАДА ЗАДУЖБИНЕ	
„ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“	5

НАГРАДА „ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“

– Јубомир Симовић	19
– Стеван Раичковић	25
– Миодраг Павловић	33
– Танасије Младеновић	41
– Матија Бећковић	53
– Милован Данојлић	61
– Бранислав Петровић	67
– Борислав Радовић	75
– Слободан Ракитић	79
– Радмила Лазић	83
– Милосав Тешић	89
– Новица Тадић	95
– Александар Вукадиновић	97
– Слободан Зубановић	101
– Мирољуб Максимовић	105
– Рајко Петров Ного	109
– Мирјана Стефановић	115
– Душко Новаковић	123
– Владислав Копицл	129

О ЦЕЛОКУПНИМ ДЕЛИМА ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ

<i>Проф. др Станиша Тутњевић</i>	
НАЈВЕЋИ НАУЧНО-ИЗДАВАЧКИ ПОДУХВАТ	137

<i>Проф. др Душан Иванић</i>	
О КРИТИЧКОМ ИЗДАЊУ	143

<i>Др Ана Ђосић Вукић</i>	
О ПРОЗИ ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ	147

<i>Др Нада Мирков Богдановић</i>	
ПЕТИ ТОМ	151
<i>Проф. др Слободан Ж. Марковић</i>	
О ЗНАЧАЈУ НАУЧНОГ ИЗДАЊА ЦЕЛОКУПНИХ ДЕЛА ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ	153
<i>Проф. др Миодраг Сибиновић</i>	
О ПРЕВОДИМА ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ	159
<i>Проф. др Александра Вранеш</i>	
БИО-БИБЛИОГРАФИЈА	165
ЗАОСТАВШТИНА ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ	
<i>Вела Николић</i>	
ИЗЛОЖБА ЗАОСТАВШТИНЕ ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ У НАРОДНОЈ БИБЛИОТЕЦИ СРБИЈЕ	175
БИБЛИОГРАФИЈА ИЗДАЊА ЗАДУЖБИНЕ „ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“ 1993-2013.	
<i>Бранкица Ресан, Мирјана Станишић</i>	
БИБЛИОГРАФИЈА ИЗДАЊА ЗАДУЖБИНЕ “ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ” 1993-2013.	183
ДОКУМЕНТИ	
ОСНИВАЧКИ АКТИ ЗАДУЖБИНЕ И ДОКУМЕНТИ.....	213
СЕЋАЊА	
<i>Ђоко Стојичић</i>	
НЕУГАСЛА ПЕСНИЧКА ЗВЕЗДА ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ..	245
<i>Миломир Петровић</i>	
СЕЋАЊЕ НА ПОЧЕТАК РАДА ЗАДУЖБИНЕ “ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ “	249
<i>Бранислав Милакара</i>	
ОВАКО ЈЕ ПОЧЕЛО	257
ИНДЕКС ИМЕНА	261

ЗАДУЖБИНА „ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ“
1993–2013.

Издавач
Задужбина „Десанка Максимовић“
Скерлићева 1, Београд

Народна библиотека Србије
Скерлићева 1, Београд

За издавача
Станиша Тутњевић
Дејан Ристић

Уредник
Станиша Тутњевић

Приредила
Мирјана Станишић

Комијујашерска обрада текста
Бранко Христов

ISBN 978-86-82377-41-2

Штампа:
Драслар партнери, Београд

Тираж
300

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41.09 Максимовић Д.(082)

821.163.41-1(082.2)

821.163.41-5(082.2)

061.27(497.11)"1993/2013"(082)

017:061.27(497.11)"1993/2013"

ЗАДУЖБИНА "Десанка Максимовић" : 1993-2013. /
приредила Мирјана Станишић. - Београд : Задужбина "Десанка
Максимовић" : Народна библиотека Србије, 2013 (Београд :
Драслар партнери). - 268 стр. : слика Д. Максимовић ; 21 см

Тираж 300. - Стр. 183-210: Библиографија Задужбине Десанка
Максимовић / Бранкица Ресан, Мирјана Станишић. - Регистар.

ISBN 978-86-82377-41-2

1. Станишић, Мирјана [приређивач, сакупљач] [автор додатног
текста]

а) Задужбина Десанка Максимовић (Београд) - 1993-2013 б)

Задужбина Десанка Максимовић (Београд) - Издања - Библиографије

с) Максимовић, Десанка (1898-1993) - Зборници

COBISS.SR-ID 197544204